

T. C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ESKİ SOVYETLER BİRLİĞİ CUMHURİYETLERİNDEN
TÜRKİYE'YE GÖÇ EDEN AHİSKA TÜRKLERİNİN
GÖÇ KOŞULLARI VE SORUNLARI
“Yenibosna Örneği”

Zeynettin AĞAOĞLU
2501060947

Tez Danışmanı:
Yrd. Doç. Dr. Nurcan Özgür Baklacioğlu

İstanbul 2011

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **Uluslararası İlişkiler** Anabilim Bilim Dalında ders dönemindeki Eğitim-Öğretim Programını başarı ile tamamlayan **2501060947** numaralı **Zeynettin AĞAOĞLU**'nun hazırladığı "**Eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye Göç Eden Ahıska Türklerinin Göç Koşulları ve Sorunları: Yenibosna Örneği**" konulu **YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA TEZİ** ile ilgili **Tez Savunma Sınavı**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca **08.06.2011 Çarşamba günü saat 14.30'da** yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulü**'ne* **YBİRLİĞİ** /OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI(*)	İMZA
DOÇ. DR. HATİCE KURTULUŞ	Kabul	
YRD. DOÇ. DR. ÖZLEM TERZİ	Düzenleme	
YRD. DOÇ. DR. NURCAN ÖZGÜR	Kabul	
YRD. DOÇ. DR. ERHAN KELEŞOĞLU	Kabul	
YRD. DOÇ. DR. HAKAN GÜNEŞ	Kabul	

ÖZ

Eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin Göç koşulları ve sorunları: "Yenibosna örneği"

Tez yazarı: Zeynettin AĞAOĞLU

Göç, kaynak ülke ve hedef ülkede sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik değişmelere yol açan temel olgulardan biridir. Türkiye Cumhuriyeti geçmişten günümüze göç almış bir ülkedir. Göç eden birey veya toplumlar yerli halkla çeşitli ilişkiler içinde olmuş, bu ilişkiler neticesinde toplumla bütünleşme sağlamışlardır. Ancak bazı kapalı toplumlar kültür ve kimliklerini korumaya devam etmişlerdir.

Elimizdeki bu çalışmaya 1992'den sonra Eski Sovyetler Birliği ülkelerinden, Ahıska Türklerinin, Türkiye'ye yapılan göçleri konu alınmıştır. Ahıska Türklerinin 1992-1993 tarihlerinde yaptıkları göç, Türkiye tarafından gerçekleştirilmiş iskânlı göçtür. İlk gelenler Iğdır iline iskân edilmiştir. 1992 yılında başlayan ilk göçe, Ahıska Türklerinin 1989'da Fergana'da meydana gelen olaylar sebebiyet göstermiştir. Bu tarihlerden sonra göç edenler serbest olarak Türkiye'ye yerleşmeye başlamışlardır.

Bugün Ahıska Türklerinin serbest olarak göç edip yerleştikleri illerin başında Bursa, İstanbul ve Antalya gelmektedir. Bunlar aslında ferdi göç özelliği taşırlar ve göç sebepleri ise başlıca ülkesindeki siyasi, ekonomik ve kültürel nedenlerdir. Araştırmamızda uygulanan anket, mülakat ve gözlemlerden elde ettiğimiz veriler, çeşitli istatistik tekniklerle değerlendirilerek Ahıska Türklerinin hangi amaçla Türkiye'ye göç ettikleri ve Türkiye'ye yerleştikten sonra hangi tür sorunlarla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır.

Elde ettiğimiz verilere göre, Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin karşılaştıkları başlıca sorunlar şunlardır: ikamet alma (oturma izni), çalışma izni, sosyal güvence, vatandaşlık...

ABSTRACT

Migration is one of the basic facts, that leads to socio-cultural and socio-economic changes in the source countries and destination countries. The Republic of Turkey is a country, that had taken migration from the past till nowadays. Persons or communities, who migrated, had been in various relationships with the local population, and they had provided community integration as a result of these relationships. However, some closed societies have continued to maintain their culture and identity.

In this study, the subject is the immigration of the Meskhetian Turks from the former Soviet Union countries to Turkey after 1992. The immigration of Meskhetian Turks in 1992-93 was a settled immigration organized by Turkey. The first arrivals were settled in the province of Iğdir. The incidents in Fergana in 1989 has lead to the first immigration of Meskhetian Turks which was started in 1992. After these dates immigrants began to settle in Turkey freely.

Today, Bursa, İstanbul and Antalya are the leading cities of immigration by Meskhetian Turks. Actually these are individual immigrations because of political, economical and cultural problems in the source country. Data obtained from applied questionnaires, interviews and observations reveals the purposes of immigration of Meskhetian Turks and what kind of problems they faced after settling in Turkey.

According to the data we have obtained, Meskhetian Turks who migrated to Turkey faced major problems such as residence permit, work permits, social security, citizenship etc....

ÖNSÖZ

Eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin, göç nedenleri, koşulları ve Türkiye'de karşılaştıkları sorunların alan araştırması, derinlemesine mülakat, resmi ve sivil toplum kurumlarında yapılacak araştırmalarla saptanması amaçlanmaktadır.

Araştırmamız, Ahıska Türklerinin Türkiye'de karşılaştıkları idari, iktisadi, sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlarını, ortaya çıkarılması bakımından önemlidir. Diğer yandan, Türkiye'de karşılaştıkları sorunlarla, eskiden yaşadıkları ülkelerdeki sorunların, karşılaştırılması bakımından da önem arz etmektedir. Tez, 1992 yılından sonra Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerini kapsamaktadır. Türkiye'nin değişik bölgelerinde yaşamakta olan Ahıska Türklerinin tamamına ulaşma güçlüğü nedeniyle, sadece İstanbul'un Yenibosna semtinde ikamet eden Ahıska Türkleri, örneklem olarak seçilmiştir. Tez teorik ve uygulamalı olarak iki ana kısımdan oluşmuştur. Oluşturulan teorik çerçeveden hareket edilerek saha araştırmamız gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler konu çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Uygulama esnasında karşılaştığımız sorunların başında Ahıska Türklerinin anket araştırmamıza sıcak bakmaması gelmektedir. Aile fertlerinin bu çalışmanın ne amaçla kullanılacağı konusunda endişeleri olmuştur. Bu çerçevede aile fertlerine bunun bir bilimsel çalışma olduğu ve bu çalışma çerçevesinde sorulacak soruların katılımcıların kimliğini ifşa etmeyecek şekilde hazırlandığıyla ilgili gerekli izah yapılmıştır. Dolayısıyla katılımcıların ikna edilmesiyle ilgili birtakım problemler yaşanmıştır. Öbür yandan çalışmamıza katılanların çoğunun geç saate kadar çalışmaları ve evlerine geç dönmeleri kendilerine ulaşmamızda birtakım zorluklar yaşamamıza neden olmuştur.

Çalışmamın başından sonuna kadar her aşamada desteğini, görüşlerini ve içtenliğini esirgemeyen sevgili tez danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Nurcan Özgür Baklacioğlu'na teşekkürlerimi bildiririm.

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İÇ GÖÇ VE ULUSLARARSI GÖÇ KAVRAMININ TANIMI VE KAPSAMI

A. GÖÇ KAVRAMI.....	4
1. Göç Tanımı ve Nedenleri.....	4
2. Göç Sonuçları	8
B. İÇ GÖÇ VE ULUSLARARASI GÖÇ: TANIM VE KAPSAMI.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'YE GÖÇ EDEN AHISKA TÜRKLERİNİN TARİHİ VE GÖÇ NEDENLERİ

A. AHISKA TÜRKLERİNİN TARİHİ.....	17
1. I. Dünya Savaşı Sonrası Dönem.....	18
2. 1944 – Sürgün Dönemi	19
3. Ahıska Türklerinin Sürgünü ile ilgili Gizli Karar ve Raporlar.....	20
4. Fergana Olayı.....	22
5. Krasnodar Olayı.....	24
B. GÜNÜMÜZDE AHISKA TÜRKLERİNİN TÜRKİYE'YE GÖÇ NEDENLERİ ve KOŞULLARI	26
1. Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Göç Nedenleri.....	26
2. Ahıska Türklerinin Göç Koşulları.....	34
C. AHISKA TÜRKLERİNİN 1992 TARİHLİ TÜRKİYE'YE KABULU İLE İLGİLİ UYGULAMALAR	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN AHISKA TÜRKLERİ POLİTİKASI VE TÜRKİYEDEKİ AHISKA TÜRKLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI UYGULAMA VE SORUNLAR

A. TÜRKİYE’NİN AHISKA TÜRKLERİ POLİTİKASI.....	38
1. Türkiye’nin Ahıska Türkleriyle İlgili Genel Politikası	38
2. Ahıska Türkleri İle İlgili Yasal Çerçeve	42
3. Uygulama ve Süreç.....	46
B. TÜRKİYE’DEKİ AHISKA TÜRKLERİNİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI ve KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR.....	54
1. Göçmen Ahıska Türklerinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri	54
a. Aile Durumu	54
b. Eğitim Durumu	59
c. Ekonomik Durum.....	63
d. Gelenek – Görenek ve Akraba İlişkileri	72
e. Geldikleri Yer İle İlişkiler	77
2. Ahıska Türklerinin Türkiye’de Karşılaştıkları Sorunlar	79
SONUÇ.....	91
KAYNAKÇA	95
EKLER.....	101
DİĞER BELGELER	130

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AHİD	: Ahıska Türkleri İşbirliği ve Dayanışma Derneği
AK	: Avrupa Konseyi
BDT	: Bağımsız Devletler Topluluğu
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
BM	: Birleşmiş Milletler
RF	: Rusya Federasyonu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
YÖS	: Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı

GİRİŞ

Araştırmanın konusu, eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinden 1992 yılından sonra Türkiye'ye göç eden ve İstanbul başta olmak üzere Türkiye'nin çeşitli bölgelerine yerleşmiş bulunan Ahıska Türklerinin göç etmesine neden olan hususlar, gerek göç esnasında gerekse göç sonrası karşılaştıkları sosyo-ekonomik problemleri içermektedir. Araştırmanın kapsamını ise, göç sonrası İstanbul'un Yenibosna semtine yerleşmiş olan Ahıska Türkleri oluşturmaktadır. Bu çerçevede Yenibosna semtindeki mahallelerden Çoban Çeşme Mahallesi ile Merkez Mahallesi seçilmiş ve bu bölgelerde bahsi geçen hususlarla ilgili olarak Ahıska Türkleri üzerine saha araştırması gerçekleştirilmiştir.

Ahıska Türklerinin asıl yurdu Ahıska bölgesidir. Ahıska, Anadolu'nun Türkleşmeye başladığı 1071'li yıllardan 1944 yılındaki sürgüne kadar Türk yurdu olmuş bir bölgedir. Ahıska, 1921 yılında yapılan Moskova Antlaşması'yla Gürcistan'a bırakılınca kadar anavatana bağlı idi. Ahıska toprağı ve insanları 16 Mart 1921 Moskova Antlaşması'yla Türkiye'den alındı ve Gürcistan SSC'nin Tiflis vilayetine bağlandı.

Birinci Dünya Savaşından, aynı zamanda Ahıska Türklerinin sürgününden yıllar önce Ahıska bölgesinde yaşamakta olan Türklerden, Türkiye'ye göç edip yerleşenler olmuştur. Bununla birlikte Ahıska Türklerinin Sovyetler Birliği döneminde, özellikle sürgünden sonra Türkiye ile ilişkileri tamamen kopmuştur. 1991 yılı dünya tarihi için yeni bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Bu tarihten itibaren Avrupa ve Asya'nın siyasi haritası değişmiş, 1917'de temelleri atılan ve 1922'de kurulan Sovyetler Birliği dağılarak yerini Bağımsız Devletler Topluluğı (BDT)'na bırakmıştır. Diğer yandan 1989 yılında meydana gelen Fergana faciyası, Ahıska Türklerini yine göç etmeye mecbur bırakmıştır. Diğer yandan Ahıska Türklerinin Türkiye'ye göç etmek istemeleri neticesinde konuyla ilgili ilk girişimler dönemin eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın talimatı üzerine başlatılmıştır. Daha sonra, Ahıska Türklerinden yaklaşık 180 aile Türkiye'nin Iğdır iline getirilip yerleştirilmiştir. Bu gelişmeler sonucunda Ahıska Türklerinin Türkiye'ye serbest

göçleri başlamıştır. Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin, İstanbul'daki yerleşim yerlerinden biri anket uygulamasının da yapıldığı Yenibosna semtidir.

Yaklaşık 70 yıllık bağımlı yaşam, planlı asimilasyon politikası ve çeşitli kısıtlamalar sonucu Ahıska Türklerinin sosyal ve kültürel yapısında az da olsa değişiklikler olmuştur ve olmaktadır. Bu araştırma da Türkiye'ye yerleşen Ahıska Türklerinin yerel kültürden ne derece etkilendiğini veya etkilenmekte olduğunu ortaya koymaya çalışacaktır.

Araştırmanın iki ana amacı vardır:

- 1) Ahıska Türklerinin Türkiye'de göç süreçlerini incelemek.
 - a. Ahıska Türklerinin Türkiye'ye göç etme amaçları, amaçlarını gerçekleştirme durumları ve karşılaştıkları sorunlar.
 - b. Türkiye'ye yerleşim esnasında karşı karşıya kaldıkları sorunlar.
 - c. Türkiye'nin yasal çerçevesi bağlamında, Türkiye'ye yerleştikten sonra Ahıska Türklerinin karşılaştıkları yasal sorunlar ve ekonomik, sosyal kültürel farklılaşmalar.
 - d. Sosyal ve kültürel yaşamlarının Türkiye'de geçirdiği değişimler ve kabul ettikleri hayat tecrübeleri.
- 2) Ahıska Türklerinin geldikleri ülkelerdeki ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyleri ile mevcut durumları arasında bir karşılaştırmaya zemin oluşturmak.

Her ne kadar araştırmanın konusu Türkiye'ye göç etmiş olan bütün Ahıska Türklerini kapsasa da Türkiye'nin çok farklı bölgelerine yayılmış olan çok sayıdaki Ahıska Türküne ulaşmanın güç olması nedeniyle, sadece İstanbul'un Yenibosna semtindeki Ahıska Türkleri örneklem kapsamına dâhil edilmiştir. Araştırmada bu örnekleme dâhil olan Ahıska Türkleriyle ilgili veri toplama ve verilerin karşılaştırılıp değerlendirilmesi yöntemine başvurulmuştur. Bu doğrultuda Ahıska Türkleri arasından tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiş olan kişilerle, anket, mülakat ve katılımlı gözlem teknikleri uygulanmıştır.

Araştırmamız teorik ve uygulamalı olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, konuyla ilgili literatür taraması yapılarak, bu konuyla ilgili olarak daha

önceden yapılmış olan çalışmalar incelenmiş ve bu yolla gerçekleştirilen derleme sonucu çalışmanın teorik çerçevesi oluşturulmuştur.

Araştırmanın ikinci aşamasında, araştırmanın amacı kapsamında, hazırlanmış olan soru kâğıdındaki soruların anlaşılabilirliğini ölçmek, soru kâğıtlarını uygulamak için tespit edilen sürenin yeterli olup olmadığını belirlemek ve çalışma sahasının özelliklerini tespit etmek amacıyla bir pilot çalışma yapılmıştır. Bu çalışma sonucu ortaya çıkan eksiklikler giderilerek araştırmamızın alan araştırması gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen tüm veriler çeşitli istatistik teknikleriyle değerlendirilmiştir. Anket ve mülakat uygulaması ve diğer araştırma yöntem ve teknikleri geniş anlamda konu ile ilgili veri toplama ve bilgi edinme amacına yönelik olmuştur. Araştırmada tek anket uygulanmıştır. Aile fertlerine uygulamak amacıyla hazırladığımız 65 sorudan oluşan anket, araştırmanın esasını teşkil etmiştir. Anket başlıca sosyo-demografik, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel konuları içermektedir. Her haneye birer adet dağıtılmış olup dağıtılan 56 anketten 51'i toplanabilmiştir. Ankete katılanların 38'i erkeklerden, 13'ü ise kadınlardan oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İÇ GÖÇ VE ULUSLARARSI GÖÇ KAVRAMININ TANIMI VE KAPSAMI

A. GÖÇ KAVRAMI

1. Göç Tanımı ve Kapsamı

İnsanlık tarihi kadar eski olan “göç” genel olarak, insan ve insan topluluklarının buldukları bölgelerden, geçici veya sürekli olmak üzere başka bölgelere gitmeleri ve yerleşmeleri suretiyle meydana gelen “yer değiştirme hareket”idir. Dolayısıyla göç, ferdi ya da toplu olarak insanların coğrafi bakımdan bir kaynak ülkeden başka bir yerde hayatlarını devam ettirmek maksadıyla çıkmaları durumudur. Göç olayının gerçekleşmesi için, hareket mesafesi olarak iki iskân ünitesi arasında eylem tamamlanmalıdır.¹

Göç ve yerleşme, göçmenin geriye kalan hayatını kuşatabilecek ve sonraki kuşakları da etkileyen çok uzun soluklu bir süreçtir. Göç, toplumsal dağılımın neden olduğu kolektif bir eylemdir ve hem göç alan hem de göç veren ülkedeki bütün bir toplumu etkiler. Bunun yanında, başka bir ülkede yaşama deneyimi çoğunlukla ilk planların değişmesine neden olur ki göçmenlerin kaynak ülkeden ayrılırkenki niyetleri güncel davranışları hakkında çok az şey söyler. Benzer şekilde, hiçbir devlet göç yoluyla etnik olarak farklılaşmış bir toplum inşa etmek için yola çıkmasa da, yine de emek piyasasının gerektirdiği politikalar, toplumsal ilişkiler, kamu politikaları, ulusal kimlik ve uluslararası ilişkilere dönük uzak sonuçlarla beraber, çoğunlukla etnik azınlıkların oluşmasına neden olur.²

¹ Taylan Akkayan, *Göç ve Değişme*, İstanbul, İst. Üniv. Edebiyat Fak, Yay., 1979, s. 21-22.

² Stephan Castles-Mark J. Miller, *Göçler Çağı*, Çev. Bülent Uğur Bal-İbrahim Akbulut: İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 2008, s. 29

Tarihi hadiselerin birden çok sebebe dayandığı malumdur. Dolayısıyla göç gibi çok boyutlu bir sosyal olayın da birçok sebebi olduğu kabul edilmelidir. Göçün sebeplerini incelerken daima iki faktörü göz önünde bulundurmak gerekir. Birincisi göçmenin ilk bulunduğu mekân, ikincisi de göçten sonra vardığı mekân ile ilgili sebepler. Kişiyi göç etmeye zorlayan asıl yurdundaki sebeplere “*itici sebepler*”, yeni yerleştiği bölge ile ilgili sebeplere de “*çekici sebepler*” diyebiliriz.³ Burada asıl dikkate alınması gereken konu göçün, kaynak ülkenin bulunduğu durumdan mı, veya hedef ülkenin bulunduğu durumdan mı kaynaklandığıdır. Göçmenlerin, bu ikisinden hangisinden daha fazla etkilediği ise, bize, göçe sebebiyet veren durumların aydınlatılması imkânını verir.

Belli bir bölgede yaşayan insanları ve toplumları oradan ayırıp başka bir yere gitmeye zorlayan unsurları araştırdığımızda, fertlerin ve kitlelerin göçü zaruri kılan itici sebeplerden kurtulabilmek için böyle zorlayıcı faktörlerin olmadığı bölgelere yöneldiklerini görmekteyiz. İtici sebeplerle çekici sebeplerin hangisinin, kişiyi daha fazla etkilediği hususu her hadisede farklılıklar göstermektedir. Bazen biri ötekinden daha ön planda olmaktadır. Özellikle kitle halinde zorunlu göçlerde, göçü hazırlayan etkenler daha ziyade terk edilen memleketle ilgilidir. Gidilen memleketin içinde bulunduğu durumun, mecburiyet dolayısıyla kabul edildiğinden öncekinden her bakımdan daha iyi olması aranılmamaktadır.*

Bireysel ve iradi/serbest göçlerde kişilerin iradeleri etken olduğundan bu çeşit göçlerin sebepleri oldukça farklıdır. Belki yine bunları tatil, eğitim-öğrenim, spor, sağlık, daha iyi geçinme şartlarını temin etme, medeniyetin imkânlarından daha fazla yararlanma gibi ana başlıklar altında sıralayabiliriz, ancak bilhassa zorunlu ve toplu göçlerde durum oldukça farklılık göstermektedir. Böyle göçlerde iki temel kaynak olduğu söylenebilir:

a. *Devletin gelişme ve kalkına amaçlı faaliyetleriyle, sınır bölgesinde güvenlik oluşturma gayreti,*

³ Yakut Sencer, *Türkiye’de Kentleşme*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 1979, s.61-65
Ama bu duruma istisna olarak, 2004 yılına kadar Rusya Federasyonu’nun Krasnodar bölgesinde çok güç koşullarda yaşayan Ahıska Türklerinin bir bölümü bu zor koşullara rağmen göç etmemiş, ABD’nin Ahıska Türklerini kabul etmesiyle birlikte ABD’ye göç etmişlerdir. Burada itici sebeplerin mi, yoksa çekici sebeplerin mi ağır bastığını anlamak oldukça zordur.

b. *Tabii afetlerin sonuçlarından halkın korunması.*

İlk kaynağın temelinde devlet var, ikincisinin sonucu da devlet ile yakından ilgilidir. Bir tarafta devlet, öbür tarafta göçmenler bulunmaktadır. Konunun aydınlatılması için hem devletin mecburi yer değiştirmeyi nasıl meşrulaştırdığını, hem de ferdin o ülkedeki haklarının nelerden ibaret olduğunu bilmek gerekir. Zira göçe mecbur kalındığında fert birtakım kültürel, maddi imkânlarından bazılarını kaybedecektir. O halde göçün zorunlu hale gelmesi, devletin, kendi tebaasının haklarına, kültürüne ve yaşamasına nasıl baktığına bağlıdır⁴

Göç sebepleri arasında önemli yer tutan hadiseler içinde, kişilerin kendilerini güvenli hissetmeleri hususu da yer almaktadır. Bir bölgede can ve mal güvenliğinin herhangi bir şekilde tehdit edilmesi halinde, tehdiye maruz kalanların buldukları yerde kendilerini koruma imkânı mevcut değilse, göçe yöneleceklerdir. Bu canlı hayatının değişmez bir kuralıdır. Özellikle son yüz elli yılda Türkiye'ye yönelik göçlerin temel sebepleri arasında güvenlik faktörü en önde gelen meseledir. Kırım'dan, Kafkasya'dan, Balkanlar'dan, Kıbrıs'tan gelenler sırf daha emniyetli şekilde yaşamak arzusuyla yurtlarını terk etmişlerdi.⁵ Son olarak ise Libya'dan Avrupa'ya doğru can güvenlikleri nedeniyle gerçekleştirdikleri göç bunun bir örneğidir.

Göçlerin hem iç, hem de uluslararası göç şeklinde olabileceğini göz önünde bulundurarak, sebeplerine bağlı olmak üzere şu gruplara ayırabiliriz:

1. *Coğrafi ve tabii şartların yaşamayı olumsuz kılmasıyla meydana gelen göçler:* Zaman zaman ortaya çıkan deprem, sel, yanardağ faaliyeti, toprak kayması, aşırı kuraklık gibi önlenmesi imkânsı etkenler sonucunda yer değiştirme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Daha ziyade iç göç niteliği taşıyan bu gibi yer değiştirmeleri çoğunlukla devlet organize eder.

2. *Devleti, birtakım gelişme ve kalkınma amaçlı programlarının başarısı için gerekli gördüğü yer değiştirme hareketleri:* Baraj, yol, liman, havaalanı, büyük sanayi kuruluşları... gibi tesislerin yapılabilmesi için sınırlı sayıda da olsa bazı göç

⁴ İlhan Tekeli, "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Nüfusun Zorunlu Yer Değiştirmesi ve İskân Sorunu", *Toplum ve Bilim*, sayı 50, İstanbul, Birikim Yay., 1990, s. 49-50

⁵ Saydam, a.g.e., s. 7-8

ettirme hareketleri olmaktadır. Böyle göçlerde kişiler her ne kadar göç etmeye zorunlu iseler de, devletin koruyuculuğu, yeni yerleşim alanı göstermesi bahis konusudur. Yani insanlar kendilerinin de faydalanacakları bir amaç için yer değiştirmektedirler.

3. *Sosyo-kültürel sebeplere bağlı zorunlu göçler:* Kan davaları, dini, etnik ve azınlık gibi sebeplerden dolayı insanların, bu tür problemlerini çözebilecekleri yerlere göç etmek zorunda kalmaları.

4. *Savaşlar, siyasi baskılar, uluslararası antlaşmalar dolayısıyla yapılan göçler.* 1980'li yılların ortalarından itibaren, dünya genelinde mültecilerin ve sığınmacıların sayısında dramatik bir artış yaşanmıştır. Bu kişiler, ekonomik ve ya başka türlü kazançlar elde etmek için göç eden göçmenlerden farklı olarak, çatışmadan ve şiddetten kaçan zorunlu göçmenlerdir.⁶ 1975'te 2,4 milyon olan küresel mülteci nüfusu, 1985'te 10,5 milyona ulaşmıştır. Soğuk Savaş'ın bitimi sonrasında küresel mülteci nüfusu 18,2 milyonla zirveye ulaşmıştır. 2000 yılı itibariyle, küresel mülteci nüfusu 12,1 milyona inmiştir.⁷

5. *Bir devletin bazı gruplarının veya toplulukların varlığına son vermek üzere izlediği etnik arındırma politikaları neticesinde ortaya çıkan göçler:*⁸ Bazı devletler, sınırları içerisindeki istenmeyen unsurları ölüm, sürgün gibi yollarla göçe zorlamaktadırlar. Resmi politika, bu unsurları buldukları yerlerden atmak için ya ülkenin başka bir bölgesine göç ettirmekte (Ahıska Türklerinin Orta Asya'ya sürülmesi gibi), ya da bir başka ülkeye gitmelerini istemektedir (Rusya Federasyonu'nun Krasnodar bölgesinde yaşayan Ahıska Türklerine kimlik vermeyerek ülkeyi terk etmelerinin istenmesi gibi). Göçmen, kendi ülkesindeki hâkim gücün tehdit edici rolü yüzünden hürriyetini kaybetmekle karşı karşıyadır. Kendisine sunulan yeni şartları, inançlarına, geleneklerine, zihniyetine uygun görmediği için öz vatanını terk etmeye mecbur kalır. Eğer göç etmezse can ve mal

⁶ Castles-Miller, a.g.e., s. 144

⁷ United Nations High Commissioner for Refugees, **Achievements and Impact: Global Report** UNCHR, Cenevre, 2000

⁸ Saydam, a.g.e., s. 4

güvenliğinin tehlikeye gireceği çeşitli vasıtalarla kendilerine ihtar edildiğinden, onlar da istemeye istemeye göç ederler.*

2. Göç Sonuçları

Göç meselesi, birey ve ya toplum tarafından icra edilen bir yer değiştirme hareketi olmakla birlikte, bu konunun asıl önemli olan yönü doğurduğu sosyal, kültürel, siyasi, demografik ve ekonomik sonuçlarının ihmal edilemeyecek derecede karmaşık olmasıdır. Göç hareketlerinin sonuçlarını üç yönden inceleyebiliriz:

- a. *Kaynak ülke*
- b. *Hedef ülke*
- c. *Göçmenin bizzat kendisi*⁹

Bu üç unsurun göçten aynı oranda etkilenmesi mümkün değildir. Göçün sebeplerine, mesafesine, süresine göre ortaya çıkacak sonuçlar da değişik olmaktadır. Genel anlamda göçün ilk sebebi ne ise, ilk planda onunla ilgili sonuçlar doğurduğu gözlenmektedir. Siyasi sebeplere dayalı göçlerin ilk sonuçları siyasi, ekonomik sebeplere dayalı göçlerin de ilk sonuçları ekonomiktir.

Gerçekten de, bulunduğu ülkedeki siyasi şartların tehdit edici unsurlarından dolayı göç edenler, öncelikle bu tehditten kurtulmaktadırlar. Aynı şekilde işsizlik ve ya daha iyi geçinme imkânı sağlamak amacıyla yapılan ekonomik/emek göçlerin, beklenen ilk sonucu, göçmenin ekonomik amacını gerçekleştirmesidir. Kişi memleketindeki ekonomik zorluklardan kurtulmak için göç ederken, genelde yeni imkânlar elde edeceği bölgelere yönelmektedir. Hatta kimi zaman göç etmeden önce orada ekonomik vasıtalar sağlamaktadır. Ancak işsizliğin küresel düzeyde arttığı günümüzde bu çabaların kayıt dışı istihdamla sonuçlandığı görülmektedir. Gittikleri ülkelerde belli bir dönem geçirdikten sonra ilk göçmenlerden bazıları memleketlerine geri dönerken, diğerleri kalma sürelerini uzatır ve ya memleketlerine döner, sonra

* Örneğin, Özbekistan'ın Fergana vilayetinde, 1989 yılında Ahıska Türklerine karşı yapılan saldırılar sonucu yüzlerce Ahıska Türkü katledilmiş ve ülkenin diğer bölgelerinde yaşayan yüzlerce binlerce Ahıska Türkü de ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır.

⁹ Saydam, a.g.e., s.8

tekrar göç eder.* Göçmenler yeni ülkede anavatanlarında olduğundan daha iyi yaşama ve çalışma koşulları bulurlarsa görece başarılı oldukları söylenebilir.¹⁰ Aeğer amaçlarını gerçekleştirmek için yeteri kadar birikim yapma imkânı bulamazlarsa ekonomik, sosyal sonuçlarla karşı karşıya kalırlar dolayısıyla uzun bir dönem daha orada ikamet etmeleri gerekebilir.

Çoğu ekonomik göç için ailenin birleşmesi ve sürekli yerleşime dönük bir niyet yoktur başlangıçta. Bunun yanında, devletler göç akışını durdurmayı denediğinde bu hareketin artık kendi kendini sürdürebilir hale gelmiş olduğunu görebilirler. Geçici emek akışı olarak başlayan göç aile birleşimi, kayıtsız göçe dönüşebilir. Bu, göç hareketinin ve bütün yaşam döngülerini burada geçiren göçmenlerin kendilerinin olgunlaşmasının bir sonucudur. Bunun bir diğer nedeni de belirli sektörlerde göçmenlere bağımlılığın ekonominin bir özelliği haline gelmiş olmasıdır.¹¹ (Örneğin Rusya ile ticari ilişkilerin hızla artması ve ya yaz turizminde Rus turistlerin ağırlıklı olarak Türkiye'yi tercih etmesi Rusça bilen elemana ihtiyaç doğurmuştur).

Göçün demografik sonuçlarından biri "*heterojen nüfus*" ve "*genişleyen nüfus*" tiplerini ortaya çıkarmasıdır. Karışan nüfus tipi, nüfus artışı çok, fakat mali bakımdan fakir olan bir kitlenin nüfus artışı zayıf, ama zengin bir toplumla irtibat temin etmesinden meydana gelir. Böylece göçmen çeken ülkenin nüfusu çok farklı kültürlerle, geleneklere, siyasi anlayışlara sahip insanların karıştığı, zamanla kaynaştığı bir yapı kazanır. Böyle durumlarda eski homojenlik yerini heterojen bir hüviyete terk eder.¹² Örneğin Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Anadolu'ya yapılan göçler ile burası dini bakımdan homojenleşirken, dil, ırk ve kültür bakımından çeşitlilik gösteren bir karakter kazanmıştır. Öte yanda kaynak ülkede de demografik bakımdan daha homojen bir yapıya yönelme olduğu görülmektedir. Hatta bağımsızlıklarını yeni kazanmış ulus devletler, kendi nüfusunun etnik ve dinsel tipinden farklı unsurları dışarıya zorlayarak bu homojenliği sağlamayı tercih ederler. Nitekim Rusya'nın, Özbekistan'ın, Kırgızistan'ın, Bulgaristan ile Yugoslavya'nın

* Örneğin Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin az da olsa bir kısmın ekonomik nedenlerde dolayı geldikleri ülkeye geri dönmek zorunda kalmışlardır.

¹⁰ Castles-Miller, a.g.e., s. 42

¹¹ Castles-Miller, a.g.e., s. 42-43

¹² Saydam, a.g.e., s. 9

muhtelif dönemlerde Müslüman-Türk nüfusu göç ettirmesinin sebebi budur. Amaç daha homojen bir nüfus kitlesi elde etmektir. Ayrıca bazı uluslararası antlaşmalarla yapılan nüfus mübadelelerinin hedefi de böyle bir neticeye ulaşmaktır. Yayılan nüfus tipi ise, bir ülke nüfusunun çeşitli ülkelere göç etmesidir. Bu durumda aynı toplumdan farklı bölgelerde ve ya ülkelerde gruplar oluşacaktır.

Bir devlet için, göçmen göndermenin birtakım olumsuz sonuçları da bulunmaktadır. İlk planda o bölge için bir nüfus kaybı söz konusudur, yani negatif bir sonuç verir. Doğum ve memleket içine göçmen çekme, mübadele gibi telafi edici bir durum hasıl olmazsa, yani göçenlerin yeri doldurulmazsa o zaman yerli nüfusun devamlı olarak azalması sonucu ortaya çıkar. Memleket dışına çıkan insanların sayısı ne kadar çok olursa bu azalma o kadar şiddetli olur. Uluslararası göçler, bu göçlerin yapıldığı memleketin nüfusunun vasıflarını da etkiler. Çünkü memlekette çıkan göçmenlerin haiz oldukları vasıflar, kalanlarınkinden genellikle farklıdır. Normal şartlarda göçe katılanların çoğu orta yaştaki erkekler ve kadınlardır, yani üretici gruplardır.

Göçmenlerin memleket dışına gitmeleri yüzünden cinsiyet ve yaş gruplarında meydana gelen değişiklikler genel nüfus hareketleri üzerine tesir eder. Yani orta yaş grubunun azalması nüfusun hepsini kapsayan sonuçlarda ölüm yüzdelerinin artmasına sebep olur. Ayrıca göçmenler arasındaki erkek fazlalığı, kalanlar arasında evlilik oranını düşürür. Bazen memleket dışına olan göç hareketleri, memleket içinde de iç göç hareketlerini yoğunlaştırır. Çünkü gidenlerin bıraktıkları boşluklar, kısmen bu memleketin başka yerinden oraya gelenler tarafından doldurulur. Böylece bir yerden başka tarafa yapılan göç hareketi, yeni bir göç dalgasını beraberinde getirir. İç göçlerde, göçmenlerin daha ziyade büyük kentlere yerleşmek istemeleri, bazı yerlerde nüfus yoğunluğunun ülke genelinin üstüne çıkmasına yol açar.¹³

Bununla birlikte kitle göçlerinde, özellikle savaşlar, isyanlar sonucunda meydana gelen kitle göçlerin de, daha değişik demografik özellik ortaya çıkar. Bu göçlerde üretici nüfus, genellikle savaşmakta ya da hayatını kaybetmekte, geriye kalan çocuk, kadın, yaşlı, hasta nüfus çareyi göç etmekte bulmaktadır ki, bunların önemli bir kısmı da salgın hastalıklar, beslenme yetersizliği gibi sebeplerle

¹³ Vergottini, a.g.e., s. 3-19

hayatlarını kaybetmektedirler. Dolayısıyla bizzat göçmenin kendisi ve gittiği memleket bundan zarar görmektedir. Göçmenin ayrıldığı memleket ise belki bir süre nüfus azlığı çekecektir, ama o devletin önem verdiği asıl unsur mütecanis bir nüfus elde etmek olduğundan, bu kayıp katlanabilir durumdadır.

Göç hareketlerinin yol açtığı ekonomik tesirler oldukça karmaşıktır. Serbest göçlerde, üretici unsurların göç ettiğini dikkate alırsak, şüphesiz bu, göç veren yer için bir kayıp, göç alan ülke için de bir kazançtır. Bu unsur, ekonomik gelişmeyi sağlayacak bilgi, beceri ve birikime sahip olduğundan hem kendisinin, hem de gittiği yerin kalkınmasına, ekonomik varlık göstermesine katkıda bulunacaktır. Göçmen kabileleri, ekonomik gelişme konusunda değişikliklere daha yatkın olurlar. Onlar kendi memleketlerindeki olumlu üretim vasıtalarının yanı sıra yeni vardıkları yerin imkânlarını da dikkate alarak daha faydalı gelişmelere öncülük ederler.¹⁴ Fakat bu arada bölgenin asıl yerlileri arasında işsizlik, dolayısıyla hoşnutsuzlukların da ortaya çıkması kaçınılmazdır. Böyle zamanlarda bir takım toplumsal huzursuzluklar meydana gelebilir.

Yine burada kitle göçlerinin, daha farklı ekonomik sonuçlar doğurduğunu vurgulamak gerekiyor. Bir kere bu tür göçler, ansızın ortaya çıkan dalgalar halinde meydana geldiğinden kısa vadede gidilen memleketin ekonomisi için büyük bir darbe olmaktadır. Eğer memleketin mali kudreti böyle bir göçü sağlıklı biçimde bertaraf edebilecek güçte değilse, bundan hem o memleket, hem de bizzat göçmenler büyük zararlar görmektedirler. Göçmenlerin iskân olunmaları, iaşeleri, istihdamları, sağlık, eğitim-öğrenim gibi problemlerinin çözümü, ağır mali külfetler doğurmaktadır. Bu yüzden kitle göçler, ancak uzun vadede ülke için faydalı olabilir. Ayrıca göçmen kitlenin yeni yerleştiği coğrafi sahaya ne kadar zamanda intibak edeceği, yerli ahali ile ilişkilerinin nasıl olacağı, kültürel, geleneksel ve sosyal farklılaşmanın verimliliğe nasıl etkide bulunacağı önemli bir meseledir. Eğer göçmenler yeni geldikleri memleketin kültürüne ve sosyal yapısına yabancı iseler, içlerine kapanmaktalar ve dolayısıyla demografik ve kültürel karışım oldukça uzun zamanda gerçekleşebilmektedir. Ortaya çıkan kültürel farklılık ise bir çatışma halini

¹⁴ Gülten Kazgan, *Milli Türk Devletinin Kuruluşu ve Göçler*, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, Sayı 1-4, (1970-1971), s.26

almadıkça, kültürel çeşitliliği sağlayıcı bir unsurdur. Bununla birlikte kültürel çatışmanın potansiyel varlığı da inkâr edilemez.

Göç hadisesi bir defa meydana gelmekle sonra ermiş olmuyor. Çoğu zaman göçmenlerin gerek asıl vatanları ile ilişkilerinin devam etmesi, gerekirse yeni yerleştikleri ülkenin özel şartları yüzünden bölge siyasetinde de etkisinin sürdüğünü görüyoruz. Nitekim İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uzun ve çetin savaş yıllarının yalnız Avrupa'da değil, bütün dünya devletlerinde yapılmış olduğu ırk, din, dil, mezhep, siyasi görüş ve düşünce telakkilerinin ayrılıkları yüzünden milyonlarca insan yersiz yurtsuz kalarak tarifi mümkün olmayan perişanlıklara sürüklenmiştir. Üstelik bu durum sadece Avrupa için değil, bütün dünya devletlerinin sosyal, siyasal ve kültürel nizamları üzerinde derin tepkiler yararmış ve savaşların sora ermiş olmasına rağmen sulh ve sükûn sağlanmamış, birçok memleketlerde görülen karışıklıklarda göçlerin etkisi büyük olmuştur.¹⁵

Bu arada karakter olarak uluslararası göçlerden olmakla birlikte kolonyal ve endüstriyel amaçlarla yapılan göçlerin daha farklı sonuçlar doğurduğunu görmekteyiz. Çünkü bu göçler bir nizam dâhilinde cereyan ediyor, bilhassa göçlerin birçoğu kendi arzularıyla vatanlarını terk ettiklerinden, gittikleri yerlerde asıl vatanlarıyla olan ilişkilerini devam ettiriyorlardı. Böylece kendi devletlerinin her türlü koruyuculuğundan yararlanabiliyorlardı. Onlar insan hak ve hürriyetlerinden faydalanıp can ve mal güvenliklerinden endişe duymuyorlardı. Böylece kolonyal ve endüstriyel göçler insanlık ailesi içinde göçmenler bakımından bir felaket ve ızdırap sayılmıyordu.¹⁶ Bununla birlikte böyle göçlerin yerli halk için tam anlamıyla baskı, esaret ve felaket getirdiğini dikkate almak gerekir. O halde sömürge maksadıyla yapılan göçlerde, göçmen ile göçmen gönderen ülke karlı çıkıyor, ancak toprağın asıl sahibi olanlar için bu hareket son derece ağır şartlar hâsıl ediyordu.

Göç hareketlerinin sonuçlarını değerlendirirken diğer beşeri olaylarda olduğu gibi, bunda da mutlak anlamda genelleştirme yapamayacağımızı göz önünde tutuyoruz. Benzer nitelikler gösterse de her göç olayının kendine özgü bazı sonuçlar

¹⁵ Ahmet Cevat Eren, *Türkiye'de Göç ve Göçmen Meseleleri*, İstanbul, Nurgök Matbaası, 1966, s.14-15

¹⁶ a.e., s. 12

doğurduğu görülmektedir. Göçmenin, göç olayının vuku bulduğu iskân ünitelerinin hususi nitelikleri, sonuçlar üzerinde kesin tesirler yapmaktadır ki bu da genelleştirmeleri daha fazla izafi kılmaktadır. Dolayısıyla Ahıska Türklerinin göçlerinin genel göç hareketleri içindeki yeri de, ancak bu husus göz önünde tutulduğunda en iyi şekilde anlaşılacaktır.

Bir göç olayı yukarıdaki tasnif gruplarından bir kaçının niteliğini taşıyabilir. Örneğin incelemekte olduğumuz “Ahıska Türkleri” uluslararası, kitlesel, mecburi, iskânlı ve iradi/serbest göç özelliklerini göstermektedir.

B. İÇ GÖÇ VE ULUSLARARASI GÖÇ: TANIM VE KAPSAMI

Göç hareketlerinin ortaya çıkış sebepleri, cereyan ettiği mekânları, katılan iskân sayısını dikkate almak suretiyle tasnif edebiliriz. Ana hatları ile ifade etmek gerekirse; sebebi, mesafesi, süresi, hacmi, yönü ve organizasyonu bakımından büyük farklılıklar gösteren göç türleri olmakla beraber, göçler genellikle “iç göçler” ve “uluslararası göçler” diye ikiye ayrılmaktadır.¹⁷

İç göçler, bir ülkenin kendi sınırları içerisinde yapılan göçlerdir. Göç veren ve göç alan mekânlar bakımından şu kategorilerde cereyan etmektedir. Kırlardan şehirlere doğru yapılanlar, kırlardan kırlara doğru yapılanlar, şehirlerden şehirlere doğru yapılanlar, şehirlerden kırlara doğru yapılanlar.

İç göçler, ülkelerin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına göre değişik karakterler göstermektedir. Ticaret ve sanayi bakımından gelişmiş yerlere, yaşamının daha kolay olduğu bölgelere göçmen akını daha fazladır. Özellikle kalkınmakta olan ülkelerde tarımsal reformların sonucu olarak geniş bir çiftçi kesiminin ortadan kalkması geniş kitlelerin köksüzleşmesine neden olmuştur. Böylece birçok insan kırdan kente göç etmek zorunda kalmış, kentlerde ucuz emeğe ihtiyaç duyulan sektörlerde çalışma yoluna başvurmuşlardır.¹⁸

Uluslararası göçler ise; uzun süre kalmak ve çalışmak ya da yerleşmek üzere bir ülke sınırlarını her iki yönde aşarak yapılan nüfus hareketleridir. Uluslararası

¹⁷ Akkayan, a.g.e., s. 23

¹⁸ Gülay Toksöz, *Uluslararası Emek Göçü*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 2006. s.19

göç, dünyanın dört bir yanında siyaseti ve toplumları yeniden şekillendiren ulus aşırı bir devrimin parçasıdır. Ekonomik değişime, siyasal mücadelelere ve şiddetli çatışmalara karşılık yeni göç akımları gelişirken, tüm dünyada uzun zamandır var olan göç biçimleri yeni formlarda varlığını sürdürmektedir.¹⁹

Son zamanlara kadar, uluslararası göçler genellikle hükümetler tarafından merkezi bir siyasal konu olarak görülüyordu. Daha ziyade, göçmenler; sürekli yerleşimci, yabancı işçiler veya mülteciler gibi kategorilere ayrılmıştı ve göç bölümleri, emek büroları, yabancılar polisi, refah otoriteleri ve eğitim bakanlıkları gibi farklı özel bölümler tarafından ilgileniliyordu. Ancak 1980'lerin sonlarına doğru, uluslararası göç sistematik ve üst düzeyde bir ilgi görmeye başladı.²⁰ Bu tür göçleri yapılaş şekli bakımından ikiye ayırabiliriz:

- 1- Bir kimsenin ve ya bir topluluğun yaşadığı öz yurdundan başka bir ülkeye göç etmesi ki buna “*giden göç*” ve ya “*dışa göç (emigration)*” denilmektedir.
- 2- Bazı ülkeler, yaşama, geçinme şartları, din ve vicdan hürriyetine saygı yönüyle daha olumsuz şartlara sahip ülkelere göçmen çeker ki buna “*gelen göç ya da dıştan göç, içe göç (immigration)*” adı verilmektedir.

Bu göçmenler bırakıp geldikleri anayurtlarına göre “*dışa göçen*” yeni yerleştikleri memleketlere göre de “*içe göçen*” yahut da sadece “*göçmen (muhacir, immigrant)*” diye anılırlar.²¹ Uluslararası göçler yapılaş sebeplerine bağlı olarak sürgünler (1944 Gürcistan - Ahıska Türkleri), kovulanlar (1989 Özbekistan - Ahıska Türkleri), antlaşmalara tabi göçmenler, vatansızlar diye de gruplandırılabilir.

Göç hareketlerine katılanların sayısını dikkate alarak, *toplu veya bireysel* göçler diye bir tasnif de yapılabilir. Birkaç kişilik küçük grupların ayrı ayrı sebeplere dayanarak yaptıkları göçler *bireysel* göçlerdir. (SSCB'nin dağılmasından sonra Ahıska Türklerinin eski SSCB ülkeleri arasındaki göçleri). Büyük bir topluluğun kısa bir sürede yaptığı göç ise *toplu* göç olarak adlandırılabilir. (1989'da Ahıska Türklerinin Özbekistan'dan toplu şekilde Rusya'ya göçü). Bu tür göçler sürekli

¹⁹ Castles-Miller, a.g.e., s.11-12

²⁰ Castles-Miller, a.g.e., s.16-17

²¹ M. De Vergottini, *Göçmen Hareketleri*, Çev. Nüzhet Yakut, Ankara, 1949, s. 7

değildir. Seyrek zamanlarda ve kendine özgü şartlar ortaya çıktığında meydana gelir. Sebepleri ve sonuçları bakımından büyük ölçekli sosyal, siyasi, yasal sorunlar içerirler. Bununla birlikte çok uzun zaman dilimi içerisinde, aynı sebeplere dayanan ve bireysel sebepler doğuran bireysel göçlerin de birer toplu göç şekline dönüştüğünü unutmamak gerekir. Örneğin Ahıska Türklerinin, 1992 yılından bu yana eski SSCB ülkelerinden Türkiye'ye yaptıkları göçü, bir kitle/toplu göç olarak değerlendirmek mümkündür. Aynı şekilde küçük yerleşim yerlerinden büyük şehirlere yapılan göçler genel sebep ve sonuçları ile değerlendirildiğinde, bir toplu göç niteliği taşımaktadır.

Göçler, “doğrudan” ve “aşamalı göçler” diye de gruplandırılabilir. Doğrudan göç, iki iskân ünitesi arasında cereyan eden göçtür. Aşamalı göç ise ikiden fazla yerleşim bölgesinde yapılan göçtür. Aynı göçmen grubunun bir kaç yere gidip belirli sürelerle ikamet etmesiyle ortaya çıkar. Hem iç göç hareketlerinde, hem de uluslararası göçlerde her iki göçün varlığına rastlanmaktadır. Yalnız aşamalı göç yaygın olarak iç göçlerde görülmektedir. Bu da kişinin kendi ülkesinde daha kolayca ve rahatlıkla yer değiştirebildiğinden kaynaklanmaktadır ki aynı kolaylık yabancı ülkelere göçlerde görülmez.²²

Göçe tabi olanların yaklaşımına göre, göçler *iradi/serbest* veya *zorunlu* olabilirler. Kişinin veya toplumun çok önemli sebepler olmadıkça yer değiştirmeye kalkışmayacağını dikkate aldığımızda, göçe karar verenin kimliğini göz önünde tutarak yeni bir tasnife daha gidebiliriz. Bu tasnifte temel soru göçe kimin karar verdiğidir. Eğer kişi ve ya grup, tamamıyla kendi rızası ve iradesi ile hiçbir zorlama olmaksızın daha iyi yaşama, daha verimli geçinme vasıtaları elde etme gibi sebeplerle göç etmeye karar vermişse, meydana gelen bu tür göçlere *iradi/serbest göçler*” denilmektedir. Başka bir deyişle iradi göçler, genellikle eğitim, dil öğrenme, farklı kültürleri tanıma, evlilik, emeklilik, statü veya daha fazla servet edinme gibi, bireylerin, çevre koşullarının baskısı ve göç kararını zorlayan sebepler olmaksızın, kendi arzularını karşılamak üzere giriştikleri göçlerdir.²³ Burada göçmen gideceği yeri, zamanı ve şartları kendisi tayin etmektedir. Göç edemediğinde canına ve malına yönelik ağır saldırılar olmayacağını bilmektedir. Sırf mevcut yaşam

²² Abdullah Saydam, *Kırım ve Kafkas Göçleri (1856-1876)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay., 16.Dizi, Sayı.75, 1997, s. 3

²³ Nurcan Özgür Baklacioğlu, *Dış Politika ve Göç*, İstanbul, Derin Yay., 2010, s.135

standardını daha da yükseltmek için bu yolu seçmektedir. Avrupa'dan sömürelere yapılan göçler buna örnek olarak gösterilebilir. Yoğun olarak 18.yüzyıldan itibaren başlayan bu göçleri Birinci Dünya Savaşı durdurmuştur. Özetle söylenecek olursa gerek sınır ötesi göçler gerekse iç göçler iktisadi yapı değişiklikleriyle yakından bağlantılı olmuştur.*

Üstte sayılan göçlerin dışındaki göç türlerinin hepsinde son kertede ekonomik, siyasi, etnik, dinsel, dilsel, cinsiyet, kültürel eşitsizliğin kaynağını oluşturan ve çoğunluğu hakim ve meşru kılma yoluyla azınlıkların özgürlük ve haklarını kısıtlayan iktidar veya hakim sınıfların olduğu söylenebilir.²⁴

Zorunlu göçler; İnsanların buldukları bölgede yaşayabilmeleri için gerekli asgari şartların ortadan kalkması halinde yapılan göçlerdir. Bir yerden başka bir yere zorunlu olarak göç edenlerin çok değişik sebepler dolayısıyla yer değiştirmeye karar verdiklerini görmekteyiz.

Genellikle devletlerin toplumlar üzerinde baskıcı yönetimlerle iktidarlarını kurdukları bu tarihsel süreçler içerisinde meydana gelen göçlerin büyük çoğunluğunun iktisadi, stratejik, siyasi, dini, etnik ve ideolojik amaçlarla gerçekleştirilen zorunlu göçlerden, nüfus değişimlerinden, nüfus kaydırmalarından ve jenositten ibaret olduğu söylenebilir.²⁵

* Serbest göçler Avrupa'da Fransız ihtilalından sonra fert ve toplumun hakkı olarak kabul edildi. O zamana kadar insanların bir yerden bir başka yere, diledikleri zaman gidebilme hakları yoktu.

²⁴ Baklacioğlu, a.g.e., s.135

²⁵ a.e., s.128

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'YE GÖÇ EDEN AHISKA TÜRKLERİNİN TARİHİ VE GÖÇ NEDENLERİ

A. AHISKA TÜRKLERİNİN TARİHİ

Bugünkü Gürcistan Cumhuriyeti'nin güneyinde, Türkiye ile ortak sınıra sahip, Çıldır yöresinden Kür akarsuyunun yukarı akarı ve Çoruh Çayı havzasından başlayarak, Meshet-Cavahet dağ silsilesi sonunda Borçalı'ya kadar uzanan Ahıska diyarı da bu bölge içerisinde yer almaktadır.¹ Ahıska-Meskheti bölgesi, Kafkaslar, Orta Doğu ve Doğu Anadolu'da kurulan çeşitli Türk devletleri ve siyasi teşekkülleri içinde yer almış, İslam'ın Gürcistan'da kabulüyle kesin şekilde Türk bölgesi olmuştur.² 250 sene Osmanlı toprağı olan Ahıska'ya çok sayıda Anadolu Türkü iskân edilmiş, bu zaman zarfında din, dil, kültür ve hayat tarzları açısından Anadolu Türklüğü ile bir bütün teşkil etmiştir.³

1829 Osmanlı Rus savaşı sonunda imzalanan Edirne Antlaşmasına göre Osmanlı Devleti Anadolu'da kaybettiğı bazı yerleri geri almakla birlikte, Ahıska ve Ahılkelek bölgesini Rusya'ya bırakmıştır.⁴ Ruslar, Ahıska'yı ele geçirdikten sonra orada yaşayan Türklere her türlü zulmü yapmış, işkence ve zorlamalar sonucunda on binlerce Ahıskalı, Anadolu içlerine göç etmek zorunda kalmıştır. Ahıska'nın Rusların eline geçmesi halk arasında derin bir üzüntüye sebep olmuş ve pek ağıtların yakılmasına zemin hazırlamıştır. 1853-1856 Osmanlı Rus savaşlarında Osmanlı ordusuna yardımcı olan Ahıskalılar savaş sonunda Rusya'nın baskısından kaçarak Erzurum'a sığınmıştır. Ahıskalılardan boşalan yerlere Ermeni, Gürcü ve Yahudiler yerleştirilmiştir.

Ahıska Türkleri, Edirne Antlaşması'yla ikiye bölünmüş, güneyi Osmanlı Devleti, kuzeyi ise Çarlık sınırları içerisinde kalmıştır. Günümüzde Ahıska Türklerinin ahfadı Çorum-Alaca, İnegöl, Bursa, Eleşkirt ve diğer ilçelerde toplu ve

¹ Rasim Bayraktar, *Ahıska, 21. Yüzyılda İnsanlık Dramı*, İzmir, İhlâs Matbaa, 1999, s. 8

² A.Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul 1981, s. 258

³ Kıyas Aslan, *Ahıska Türkleri*, Ankara, Ahıska Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneğı Yay., 1994, s. 7

⁴ Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, Ankara, 1953, C.I., s.280-281

dağınık halde yaşamaktadır. Ahıska, Livane, Kafkas gibi soy ismi alan Ahıskalılar geçmişle bağlarını bu şekilde sürdürmektedir.⁵

1. I. Dünya Savaşı Sonrası Dönem

Ahalisi esas itibari ile Müslüman Gürcüler (Acarlar) ve Türklerden teşekkül eden Ahıska ve Ahılkelek halkı 13/26 Nisan 1918 tarihinde aldıkları toplu bir kararla Türkiye'ye katılmak istediklerini bildirmişlerdir.⁶

Bölge halkı 13 Nisan 1918'de Osmanlı Başkomutanlık Vekâleti'ne bir müracaatta bulunmuştur. Bu müracaatın özeti şudur:

“Üç yüzyıl Osmanlı ile yaşadık, 1828’de Rus eline düştük. Yeni Rus hükümeti her ulusa kendi kendini yönetmek ve istediği devletle birleşmek hakkını tanıyor. Biz, Müslüman ve Türküz. Zakaşkazy (Transkafkasya-S.B.) hükümeti Müslümanlara güvenmiyor ve onlara zulüm ediyor. Hıristiyan asker ve ahali son günlerde Ahılkelek’te 13, Ahıska’da 10 köy halkını kısmen katletmiş, kısmen de kaçmak zorunda bırakmış, erzak ve hayvanlarını elinden almış ve sekiz köyü yakmıştır. Osmanlı hükümetine katılmak istiyoruz”⁷

4 Haziran 1918’de yapılan Batum Antlaşması’yla Gürcistan Hükümeti bu iki sancağı Türkiye’ye bırakmıştır.⁸ Fakat 30 Ekim 1918’de imzalanan Mondoros Mütarekesi hükümleri gereğince Türk kuvvetlerinin Ahıska’dan çıkması gerekiyordu. 13 Nisan 1919’da İngilizlerin Kars’ı işgali ve Milli Şura’nın dağılması üzerine Ahıska, 1 hafta sonra Gürcistan tarafından işgal edildi ve 16 Mart 1921 Moskova Antlaşmasıyla Ahıska Toprağı ve insanları anavatan Anadolu’dan koparıldı ve Gürcistan SSCB’nin Tiflis vilayetine bağlandı.⁹

Birinci Dünya Savaşından sonrası gelişen olaylar, Gürcistan’ın Sovyetler Birliğine girmesi Ahıska Türkleri için zor günlerin geldiğinin işaretiydi. O dönemde

⁵ Aslan, a.g.e., s. 6-8

⁶ Seyfeddin Buntürk, **Rus Türk Mücadelesi’nde Ahıska Türkleri**, Mart, 2007, s. 139-140

⁷ 4 Haziran 1918 günü Batum Antlaşması ile bu yerlerin bir kısmı Gürcistan’da kalınca Ahıska Türkleri ile Gürcüler arasında çatışmalar çıktı, 29 Haziranda Ahıskalılar yeniden Osmanlıya katılmak için başvurular; Bkz. Y. Hikmet Bayur, **Türk İnkılabı Tarihi**, C:III., K. 4, TTK, Ankara, 1983, s. 190

⁸ Akdes Nimet Kurat: **Türkiye ve Rusya**, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1990. s. 475

⁹ Aslan. a.g.e., s. 2-3

Ahıska Türklerine yönelik katliam hareketi başlatılmıştır. Çarlık döneminde ikinci sınıf halk muamelesi gören Ahıska Türklerinin askere alınmaları yasaklanmıştı. Hâlbuki diğer bütün Kafkas halkları Çarlık ordusuna alınıyorlardı. Bu durum Sovyetler Birliği döneminde de devam etmiştir. Bu uygulama ikinci sınıf halk muamelesinin sadece bir örneğiydi.

Gürcistan Komünist Partisi Merkezi Komitesi 4 Haziran 1923'te Ahıska kaza'sındaki devlet kurumlarında Azerbaycan ve Rus dillerinin kullanılmasını kararlaştırmıştır.¹⁰ Daha sonra Gürcistan devleti, Ahıska ahalisine zorla Gürcü soyadlarını kabul ettirmeye başlamıştır. Gürcü soyadlarının kabul ettirilmesinde hiçbir sınır tanımamışlardır.¹¹ Bu dönemde birçok Türkün soyadı Gürcüce'ye çevrilmiştir: Örneğin Paşaoğlu – Paşaladze, Alioğlu – Alidze, Zeyneloğlu - Zenişvili gibi... 1926 yılında okullarda eğitim Türkçe iken 1938 yılında Sovyet Anayasasının kabulünden sonra Ahıskalılar kayıtlara Azerbaycan milleti, dilleri ise Azerbaycan'ca olarak geçmiştir. 1940 yılına kadar okullarda önce Arap, sonra Latin ve ardından Kiril alfabeleriyle eğitim verilmeye başlanmış, 1940 yılından itibaren ise okullara Gürcü dili ve alfabesi getirilmiştir.¹²

Diğer yandan o dönemde, Ahıska ve çevresinde Türkiye'ye mücavir sınırın korunması adı altında on binlerce Rus askeri yerleştirilmiş, 1940 yılına kadar askere alınmayan Ahıskalılardan, 40.000 civarında Ahıskalıyı ise Alman cephesine sevk etmişlerdir. Geride kalan kadınlar ve yaşlılar da, Ahıska-Borcom demiryolu inşaatında çalıştırılmışlardır. Bu hat Ekim 1944'te tamamlanmıştır.¹³

2. 1944 – Sürgün Dönemi

Demiryolu inşaatının bitmesiyle, Ahıska Türklerinin acı trajedisi başlıyor. 14 Kasım 1944 günü gece saat 12.00'de, daha önce sınır takviye amacıyla yerleştirilmiş olan, binlerce Rus askeri tarafından bütün evlerin kapıları çalınmış, toparlanıp dışarıya çıkmaları için iki saat mühlet verilmiştir. Halk gece yarısı

¹⁰ "Kommunističeskaya Partije Gruzii V Rezolyutsiyakh İ Reşeniyak Syezdov, Konferentsii Plenumov". Ts. K. Tiflis. 1976. T.1, s. 64,

¹¹ Arif Yunusov: *Mesketinskiye Turki: Dvajdı Deportirovannıy Narod*, Bakü, 2000, s. 61

¹² Yunus Zeyrek: *Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri*, Ankara, Pozitif Mat., 2001 s. 44-45

¹³ Muharrem Yıldız: *Dünden Bugüne Kafkasya*, İzmir: Yitik Hazine Yayınları, Ekim 2006, s. 120

evlerinden dışarı çıkartılarak meydanlara toplanması sağlanmıştır. Oradan da askeri kamyonlarla demir yoluna getirilmiş ve askerlerin kontrolünde gerçekleştirilen sürgün, halkın, önceden hazırlanmış yük trenlerine bindirilmeleriyle tamamlanmıştır. Sürgün edilen bu toplum Sibiryaya, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'a sürülmüşlerdir. Böylece Ahıska köyleri bir gecede boşaltılmıştır.

Sovyetler Birliği'nde bu milli soykırımına sadece Ahıska Türkleri değil, Sovyetlerin diğer Müslüman toplumları da maruz kalmışlardır: Kasım 1937'de Kürtleri, 2 Kasım 1943'te Karaçayları, 28 Aralıkta (1943) Kalmıkları, 23 Şubat 1944'te Çeçen ve İnguşları, 8 Mart'ta Balkarları, 18 Mayıs'ta Kırım Tatarlarını (Türkleri'ni) ve son olarak da 14 Kasım'da Ahıska Türklerini göçe zorlamışlardır.¹⁴ Bu halkın önemli kısmı çetin yolculuk esnasında açlık, hastalık ve soğuk nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Bu yolculuğu sağ salim tamamlayanlar ise, sürgün edildikleri bölgelerde türlü baskılara ve zulümlere maruz kalmışlardır.¹⁵

II. Dünya savaşı arifesinde 1939 yılı nüfus sayımına göre Gürcistan'ın Ahıska ilçesinin 73 köyünde 59.500 kişi yaşıyordu. Bu nüfusun 28.500 (%48) Türk, 16.500 (%28) Ermeni, 6.000 (%10) Gürcüydü. Geri kalanlar Kürt, Rus ve diğer halklardan oluşuyordu.¹⁶

3. Ahıska Türklerinin Sürgünü İle İlgili Gizli Karar ve Raporlar

31 Temmuz 1944'te Devlet Savunma Komitesi "*Gürcistan SSC devlet sınırını korumak üzere gereken koşulların sağlanması için*" karar (Tamamen Gizli No. 6279 CC) alınmıştır. Stalin'in imzaladığı bu karar gereğince Türk, Kürt ve Hemşin olmak üzere toplam 86.000 kişiden oluşan nüfusun 40.000'i Kazakistan'a, 30.000'i Özbekistan'a, ve 16.000'i de Kırgızistan'a gönderilecekti.

28 Kasım 1944'te L. Berya Devlet Savunma Komitesi Başkanı İ. V. Stalin'e, G. Malenkov (Umumittifak K(b)P MK Sekreteri) ve V. Molotov'a (SSCB Halk Komiseri Yardımcısı) göç operasyonu ile ilgili sunduğu raporunda Devlet Savunma

¹⁴ "Tak eto bilo", Cilt:III, Moskva 1993, s. 1

¹⁵ Kakoli RAY, "Repatriation and De-territorialization: Meskhetion Turks' Conception of Home", Journal of Refugee Studies, Volume:13, 2000, s.391

¹⁶ Yunusov, a.g.e., s. 63

Komitesi'nin kararının icra edildiği vurgulanıyordu. Raporda 15-17 Kasım'da (1944) Ahıska, Adıgün, Aspinza, Ahılkelek, Bogdanovka ilçelerinde ve Acaristan Özerk SSC illerinde ise 25-26 Kasım 1944 tarihinde göçün gerçekleştirildiği (91.095 kişinin tahliye edildiği) belirtiliyordu.¹⁷ Bunların 30.000 kadarının nakil sırasında hayatlarını kaybettikleri belirtilmiştir. Meselenin Uluslararası camiaya duyurulmasını Ahıska'dan sürgün edilen Seyfatov Raşit'in 14.8.1972 tarihli bir dilekçe ile durumu zamanın Sovyet Komünist Partisi Genel Sekreteri Brejnev, BM Genel Sekreteri Kurt Waldheim ve Türk Başbakanı Ferit Melen'e bildirmesi ile başlamıştır.¹⁸

Stalin'in ölümünden bir süre önce, 1953 başlarında SSCB İçişleri Bakanlığının verilerine göre, Orta Asya'daki (Türkistan'daki) Ahıskalıların toplam nüfusu 86.823 kişiydi; 63.823 Türk, 43.600'ü Kürt, 13.997 Hemşin bulunuyordu. Nüfusun 43.600'ü (%51'i) Özbekistan'da, 32.400'ü (%37'si) Kazakistan'da, 10.000'i ise (%12'si) Kırgızistan'da oturmaktaydılar.¹⁹

Ahıska Türklerinin 1944'ten 1956 yılına kadar bir ilçeden başka bir ilçeye gitmeleri yasaklandı. O seneye kadar kimseyi askere almadılar. 1956 yılında Balkar, Çeçen, İnguş, Karaçay ve Kalmıkların kendi vatanlarına dönmelerine izin verilirken, SSCB Yüksek Sovyet Prezidyum'unun 28 Nisan 1956 tarihli 135/142 Sayılı Kararı'nın 1. maddesi ile dolaşım yasağı kaldırılrsa da, 2. maddesine göre Ahıska ve Kırım Türklerinin (Tatarlarının) vatanlarına dönmelerine izin verilmemiştir.²⁰ Bunlardan sadece Kırım Tatarlarına, Sovyetlerin sona ermesiyle birlikte eski hakları iade edilmiş ve akabinde son on beş yıl içerisinde Ukrayna'dan Kırım'a önemli miktarda dönüş gerçekleşmiştir. Sadece sürgün edilen Ahıska Türklerinin eski haklarının iadesi ve anavatanlarına dönüşü çözümlenmemiş olarak kalmıştır.

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, şu aşamada, Ahıska Türklerine, 1944 yılında göç ettirildikleri, bugünkü Gürcistan'daki "Ata topraklarına" geri dönme

¹⁷ Buntürk, a.g.e., s. 218

¹⁸ "Ahıska Dosyası", *Tarih ve Kültür Dergisi*, AHİD, Sayı: 1, Mayıs 2007. s. 14

¹⁹ O. L. Milova: *Departasii Narodov SSSR (1930-1950 gg.)*, Moskova: Vol: I, 1992. s. 338

²⁰ S. Enders Wimburs – Ronald Wixman, "Sovyet Orta Asyasında Yeni Bir Seda: Mesketya Türkleri" *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Ağustos, 1987, s.49, 169; Kaynakta Ahıskalıların ismi "Mesketyalılar" olarak geçmiştir; CHERVONNAYA, Svetlana, The Problem of the Repatriation of the Meskhet-Turks, Appendix to the Fact-Finding Mission of the FUEN (Federal Union of European Nationalities) delegation to Georgia, November 1998

hakkı tanınması insanî bir mesele olmaktan çıkmış, aynı zamanda uluslararası bir mesele haline de gelmiştir. Stalin döneminde zorunlu göçe maruz bırakılıp da, o tarihten bu yana tam 66 yıldır anavatanlarına dönememiş tek etnik grup, Ahıska Türkleri olduğunu belirtmiştir.²¹

4. Fergana Olayları

Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla yaşanan kargaşa, Ahıska Türklerini de olumsuz etkilemiştir. Ahıska Türklerinin bir kısmının maruz kaldıkları baskının ve bundan duydukları korkunun temel sebebi teknik olarak vatansız olmalarıdır.

Moskova yönetimi, Özbekistan'daki artan Rus düşmanlığının Ahıska Türkleri üzerine yöneltmek, yaratılan gergin ortamdan Özbekistan'da yapılan yolsuzluk dosyalarını unutturmak, etnik çalışmaları gerekçe göstererek Gorbaçov yönetimini sert önlemler almaya, ordu ve KGB'ye bu yönde eskisi gibi büyük yetkiler vermeyi amaç edinmiştir. Bunu sağlamak için Ahıska Türklerinin zaten suçlu olduklarını, Özbeklerin bağımsızlığına engel olmak istediklerini, zengin olduklarını iddia ederek Özbek halkının faturayı Ahıskalılar'a kesmesine sebebiyet vermiştir.²² Dolayısıyla 1989'da Fergana olayları patlak vermiş, Ahıska Türklerine karşı ayaklanma başlatılmıştır. Özbekler, evlere saldırıp ataşe vermeye, evlerden kaçmaya çalışanları öldürmeye ve hatta kadınların namuslarına el uzatmaya başlamışlardır.²³

Moskova'da çıkan Glasnost dergisi olaylara geniş yer ayırmış ve 24 Mayıs 1989'da Özbek gençlerinin Ahıska Türklerinin oturduğu mahallelere saldırarak "24 saat içinde Özbekistan'ı terk etmeleri, aksi halde sonuçlarına katlanmak zorunda kalacakları" tehdidinde buldukları yazılmıştır. Mayısta ortalık iyiden iyiye gerginleşmiş ve 3-4 Haziranda daha da şiddetlenmiştir.²⁴ Özbeklerle Ahıska Türkleri arasında meydana gelen bu olayda maalesef Ahıska Türkleri katledilmiş, evleri yakılmış, mallarına zarar verilmiştir. Fergana olayları, dünya basınında geniş

²¹ Yunus Zeyrek, "Bizim Ahıska", *Üç Aylık Kültür Dergisi*, Yıl 7, Sayı 20, Sonbahar 2010, s. 9-10

²² Okan Mert, *Kafkasya Politikası ve Gürcistan*, İstanbul, Kültür Sanat Yayıncılık, Eylül 2004, s.69

²³ İbrahim Mecidoğlu, "Moskova'nın Orta Asya'daki Oyunu", *Yeni Düşünce Dergisi*, 20 Nisan 1990

²⁴ Tekin Taşdemir, *Türkiye'nin Kafkasya Politikasında Ahıska ve Sürgün Halk Ahıskalılar*, İstanbul, I.Baskı, Mayıs 2005, s.134

yankılar yapmıştır. Alman Der Spiegel dergisinde “Her yer yanıyor!” başlığı kullanmıştır.²⁵ Bu saldırılarda 112 kişi öldürülmüş, 1032 kişi yaralanmış ve 856 ev ya yakılmış ya da yıkılmıştır.²⁶

Bu olaylar, Fergana bölgesi ve Özbekistan’da yaşayan Ahıska Türklerinin çoğunluğunun ülkeyi terk etmelerine neden olmuştur. Böylece bu toplum yeni bir zorunlu sürgüne maruz kalmıştır. Evlerini terk edip Rus askerlerinin himayesine sığınan Ahıska Türkleri, savaş uçaklarıyla Rusya’nın iç kesimlerine, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkmenistan’a taşınmıştır.²⁷ 13 bin Ahıska Türkü Fergana’dan tahliye edilmiştir.²⁸ Mülteci durumuna düşen Ahıska Türkleri, 1989 itibariyle Eski Sovyetler Birliği ülkelerinde dağılık vaziyette yaşamaktadır.

Bir kısım araştırmacılar olayların nedenini Ahıska Türklerinin, Özbekistan’da diğer topluluklara göre daha iyi durumda olmasında aramaktadırlar. Durumlarının iyi olmasının sebebini ise Ahıska Türklerinin, çok çalışkan ve tarımda geleneksel yüksek kültüre sahip bir toplum olmasına bağlamaktadır. Fergana olayı, Sovyetlerin Türk aleyhtarı politikalarının bir parçası ve Ahıska Türklerine karşı önceden hazırlanmış siyasi bir komplo olduğu bilinmektedir. Bu olaylarından bir ay sonra, 74.000 Ahıskalının Özbekistan’ı terk ettiği belirlendi. Bu nüfusun 40.000’i Azerbaycan’a, 17.500’ü Kazakistan’a, 16.000’i ise Rusya’ya göç etmiştir.²⁹ Ahıska Türklerinin, Özbekistan’ı terk edenlerin çoğunluğunun Azerbaycan’a yerleşmesi etnik ve tarihi birliğiyle ilgili olduğunu vurgulamak gerekir. Bu göçler günümüzde de devam etmektedir.

²⁵ Yunus Zeyrek, **Ahıska Araştırmaları**, Kozan Ofset Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti, Ankara 2006, s. 35

²⁶ Nana Sumbadze, “The Problem of Muslim population of southern Georgia: prospects of deportation and the local resistance”, (Çevrimiçi) <http://www.policy.hu/sumbadze/Nana--Meskhetians5.html>, 7 Aralık 2010

²⁷ Vilayet Muhtaroglu, “Bir Türk Boyunun Yüreker Yakan Destanı”, **Türk Yurdu Dergisi**, Aralık 1993

²⁸ Okan Mert, a.g.e., s.87; Muharrem Yıldız: **Dünden Bugüne Kafkasya**, İzmir, Yitik Hazine Yayınları, Ekim 2006, s.120

²⁹ Yunusov, a.g.e., s. 82

5. Krasnodar Olayı

1980-90 yıllarında Rusya'ya göç edip Krasnodar bölgesi dışında diğer bölgelere yerleşen Ahıska Türkleri, Sovyetler Birliğinin parçalanmasıyla Rusya Federasyonu'nun kimliğini almışlardır. Ancak Krasnodar bölgesine yerleşen yaklaşık 10.000 Ahıska Türkü bu haklarından mahrum bırakılmıştır. Çünkü Krasnodar bölgesinde oturan Ahıska Türklerine karşı, o bölgenin yerel yönetimi ve Kazaklar tarafından baskı ve ayrımcılık yapılıyor, Ahıska Türklerinden bu bölgeyi terk etmeleri isteniyordu. Vatandaşlık alamamaları ve kaçak göçmen sayılmaları sebebiyle iş, seçme ve seçilme, emeklilik ve sigorta gibi sosyal haklardan; doğum, evlenme ve pasaport gibi medeni haklardan mahrum bırakılmışlardır.³⁰

Dolayısıyla bu durumda çocuklarının da eğitim alamaması söz konusudur. Böylece Ahıska Türkleri yerli halkın ve yönetimin baskılarına maruz kalmaları yeniden göçü akla getirmiştir. Yani sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik olarak değerlerini koruyabilmeleri ve sürdürebilmeleri için kurtuluş yolu yine göç etmek ve kendilerine yeni bir sığınacak ülke aramak olmuştur.

Öte yandan, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Alvaro Hil Robles'in, 20 Nisan 2005 tarihinde Strasbourg'da AB Bakanlar Kurulu Komitesi önünde okuduğu raporunda da; Krasnodar bölgesinde yaşayan Ahıska Türklerinin durumunu anlatırken, "Feci durumdadır. Ellerinde kimlik olmadığı için hepsi illegal statüde bulunuyorlar. Yerel görevlilerin keyfi davranışlarına, hakaretlerine maruz kalıyor ve en temel haklardan yoksun bırakılıyorlar. Yabancı düşmanı olan Krasnodar bölge makamları, sürekli yalan söylüyorlar ve olumlu adımlar atmıyor reddediyor." ifadeleri yer alıyor.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın hazırladığı insan hakları raporlarında ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı toplantılarında, Krasnodar'daki makamların tüm bu icraatları eleştiriliyor. Ancak Rus yetkililer Ahıska Türklerinin yabancı statüsünde olduklarını ve Rusya'da kalma hakkına sahip olamadıklarını iddia ediyor ve Ahıska Türklerine uygulanan şiddeti gözler önüne seren raporlara ise aldırıyorlar.

³⁰ Taşdemir, a.g.e., s. 159

Krasnodar'daki yerel yetkililer ise, tüm bu eleştirilere karşı, Ahıska Türklerinin tarihi anavatanları Gürcistan'a gitmeleri gerektiğini savunuyor. Krasnodar Valisi Aleksandr Tkachev'in yaptığı bir konuşmada; "Ahıska Türklerinin Krasnodar'dan gitmek istemediklerini, bu yüzden her tür baskının uygulanarak ikna edilmeleri gerektiğini" ifade ettiği belirtiliyor.³¹

Ahıska Türkleri bu baskıcı durum karşısında ne yapacaklarını bilemez hale gelmiştir. Zaman geçtikçe durum daha da kötüye gitmiştir. Ahıska Türkleri yaşadıkları evden dışarıya çıkamaz hale gelmişlerdir. Uluslararası Göç Örgütü'ü (IOM) devreye girmiş, Krasnodar bölgesinde oturan Ahıska Türklerinin, ABD'ye götürülmesi konusunda Rusya ile anlaşma yapmıştır. Uluslararası Göç Örgütü Amerika'daki iskân şartları ve yerleri, sosyal güvenceleri, ikamet mevzuatı, dil öğretme ve meslek edinme gibi konularda brifingler vermeye başlamıştır. Rus eyalet görevlileri de göç programına katılacak olanların evlerinin tapularını çıkaracaklarını ve gidecek olanların evlerini satma hakkı tanyacaklarını açıklamışlardır.³²

Daha sonra ise Uluslararası Göç Örgütü (IOM) aracılığıyla Ahıska Türklerini mülteci statüsünde ABD'ye göç etme çalışmalarını başlatmıştır. ABD'ye götürülen Ahıska Türklerine bütün sosyal, ekonomik konularda destek sağlanmıştır. Günümüzde Amerika Birleşik Devletlerinde toplam 33 eyalette 12 bin Ahıskalı Türkün yaşamakta olduğu bilinmektedir.³³

Eski Ahıska Türkleri Cemiyeti Krasnodar Başkanı Servel Tederov gelişen olayları: *"Krasnodar'da yaşayan Ahıska Türkleri olarak bizler istemeyerek, mecburen ABD'ye göç ediyoruz. Biz Moskova'daki başta Türkiye Büyükelçiliği olmak üzere tüm yabancı büyükelçiliklere durumumuzu bildiren bir rapor sunduk. Bu, 15 senedir Krasnodar Valiliğinin Ahıskalılara sadece Türk ve Müslüman oldukları için yaptıkları zulümleri bildirir bir rapordur. Birkaç ay sonra sadece ABD Elçiliğinden olumlu cevap geldi. ABD'den gelen İnsan Hakları Dernekleri birkaç gün Ahıska Türklerinin evlerini ziyaret ederek bilgi aldılar. ABD Göçmen Bürosu*

³¹ "Ahıska Türkleri Rusya'dan Kaçıyor"- 3 Aralık 2005, (Çevrimiçi)
<http://www.diplomatikgozlem.com/TR/belge/1-5965/ahıska-turkleri-rusyadan-kaciyor.html>, 20 Ocak 2011

³² Orhan Uravelli, "10 Bin Ahıskalının Amerika'ya Göçü", Ahıska'nın Sesi Gazetesi, Mart 2004.

³³ "Ahıska Türklerinin Amerika Serüveni", (Çevrimiçi)
<http://www.ahıskalılar.org/portal/modules.php?name=News&file=article&sid=254>, 14 Ocak 2011

tarafından formlar dağıtıldı. “Bu şartları kabul ederseniz sizleri ABD vatandaşlığına alabiliriz!” dediler. Bu şartların da çok ağır olduğunu bile bile ABD’ye gitmeye karar verdik. Evet, dilimizi ve dinimizi kaybedeceğimizin farkındayız. Ama bunun sebebi biz miyiz? Halen geç kalınmış değil, bugün bile sahip çıkılsa bizler vatanımız Türkiye’ye koşa koşa geliriz”³⁴ şeklinde yorumlamıştır.

Konuyla ilgili İstanbul Milletvekili Bülent Karaca’nın 1 Mayıs 2002’de T.C. Dışişleri Bakanlığı Siyaset Planlama Genel Müdür Yardımcılığı’na verdiği yazılı soru önergesinde, Rusya Federasyonu’nun Karadeniz kıyısındaki Krasnodar şehrinde yerleşik Ahıska Türkleri yeni bir sürgün tehdidiyle karşı karşıya olduğu, bu sürgünü önlemek için ne gibi girişimlerde bulunmayı düşündükleri sorulmuştur.

Bu soru önergesine cevaben ise kısaca: Bölgede ikamet etmekte olan Ahıska Türklerini hedef alan baskıların son dönemde tedricen artması, buna paralel olarak Krasnodar İl Meclisi’nin 26 Mart 2002 tarihinde bölgede ikamet etmekte olan yasadışı göçmenlerin sınır dışı edilmesini öngören Kararı kabul etmesi üzerine, konu Bakanlığımız tarafından çeşitli vesilelerle RF Dışişleri Bakanlığı’nın dikkatine getirilmiştir.

Diğer yandan, Rusya Federasyonu makamları nezdinde yapılan girişimlerle, Rusya’nın AK taahhütlerine ters düşen Krasnodar İl Meclisi Kararının uygulanmasının, sorun bölgede arzu edilmeyen mecralara sürüklenmeden önlenmesi gerektiği ve bölgede ikamet eden Ahıska Türklerinin sorunlarının çözümü için gerekli tedbirlerin alınacağını umduklarını belirtilmiştir. (EK- 6)

B. GÜNÜMÜZDE AHISKA TÜRLERİNİN TÜRKİYE’YE GÖÇ NEDENLERİ VE KOŞULLARI

1. Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Göç Nedenleri

Ahıska Türkleri bugüne kadar, etnik, dinsel özelliklerinden dolayı yaşadıkları ülkelerde istenmemelerinden kaynaklanan siyasi göçe maruz kalmışlardır. Başka bir

³⁴ İbrahim Agara, “Bizim Ahıska”, Üç Aylık Kültür Dergisi, Sayı 1, Ekim-Aralık 2004

değişle azınlık muamelesi görmüşler, büyük baskılara maruz kalmışlar ve kalmaktadırlar. Diğer yandan ekonomik koşullardan kaynaklanan nedenler dolayı, Ahıska Türklerinin bir bölümü Gürcistan'daki eski topraklarına dönmek isterken, büyük bir bölümü ise Türkiye'ye gelmek istemektedirler ve gelmektedirler. Ahıska Türklerinin, eski SSCB sınırları içerisinde bir özerk bölgeleri, devletlerinin olmayışı, onların bugün içinde buldukları hassas durumun en önemli nedenidir.

Ahıska Türkleri bugüne kadar kimliklerini koruyabildilerse, bu son derece kapalı bir aile yaşantısı sayesinde mümkün olmuştur. Günümüzde Ahıska Türklerinin büyük çoğunluğunu Türkiye'ye gelmek istediğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bunların arasında kendi imkânlarıyla serbest olarak göç edip Türkiye'ye yerleşenlerin sayısı gün geçtikçe daha da artmaktadır. Bunu birçok sebebe bağlamak mümkündür.

Günümüz hayat şartlarının daha da zorlaşması, Eski Sovyetler Birliği ülkelerinde yaşam standartlarının Türkiye'nin yaşam standartlarına nazaran çok düşük olması, yani geleceğe güvenle bakmayı zorlaştıran ekonomik koşullar, bu göç hareketinin devamlılığına en büyük etki yapmaktadır. Diğer yandan Ahıska Türkleri yaşadığı ülkelerde Türk oldukları için ikinci sınıf muamelesi görmeleri, kendilerine karşı milliyetçilik-ayrımcılık yapılması, göçü zaruri kılan itici sebeplerdendir. Bu itici sebeplerden kurtulabilmek için böyle zorlayıcı faktörlerin olmadığı bölgelere genellikle Türkiye'ye yöneldiklerini görmekteyiz. Bununla birlikte, özellikle Ahıska Türklerine has iradi göçün göstergesi olan Türkiye'nin vatan olarak algılanması anket verilerinde de ön plana çıkmıştır.

Tablo 1'de, Türkiye'de yaşamakta olan Ahıska Türklerinin göç nedenlerinin, kişisel tercihler özelinde dağılımını göstermektedir. Bu çerçevede, kişilere hangi sebeplerden dolayı ülkelerinden göç ettikleri sorulmuştur. Göç edenlerin %58,8'i Türk olduğumuz için ve vatana yerleşmek için, %9,8'i Milliyetçilik yapıldığı için, %7,8'i Çocuklarımızın eğitimi ve geleceği için, %5,9'u İşsizlikten dolayı, %5,9'u Akrabalarımız Türkiye'ye göç ettiği için, %3,9'u Türkiye'de eğitim almak için, %2'ser oranda Türkiye bize sahip çıktığı için, Orası yabancı ülke olduğu için, Dilimizi, dinimizi kaybetmemek için, Geleceğimi düşündüğüm için göç ettik demişlerdir.

Tablo: 1 (S-29)

Hangi sebeplerden dolayı ülkenizden göç ettiniz?			
	Sayı	Cevaplayanların Yüzdesi	Cevap Verenlerin Yüzdesi
Türk olduğumuz için vatanımıza yerleşmek için	30	58.8	58.8
İşsizlikten dolayı	3	5.9	5.9
Çocuklarımızın eğitimi ve geleceği için	4	7.8	7.8
Türkiye'de eğitim almak için	2	3.9	3.9
Türkiye bize sahip çıktığı için	1	2.0	2.0
Orası yabancı ülke olduğu için	1	2.0	2.0
Akrabalarımızın Türkiye'ye göç ettiği için	3	5.9	5.9
Milliyetçilik yapıldığı için	5	9.8	9.8
Dilimizi, dinimizi kaybetmemek için	1	2.0	2.0
Geleceğimi düşündüğüm için	1	2.0	2.0
TOPLAM	51	100.0	100.0

Tabloda ilk göze çarpan nokta, sıralamada da en çok tercih edilen seçeneğin Türklük ve vatan konusu olmasıdır. Ülkelerinden göç etme nedenleri Türklük ve vatanlarına yerleşme, milliyetçilik yapıldığı, işsizlik, çocuklarımızın eğitiminden dolayı, akrabaları Türkiye'ye göç etmesi vs. gösterilmiştir.

Ahıska Türklerine karşı yaşadıkları her ülkede ayrımcılık yapılmıştır. Buna ekonomik nedenler de eklenince, en iyi seçenek Türkiye'ye göç etmek olmuştur. Soruya verilen cevapları irdelediğimizde, eğitim amaçlı göç edenler açısından iradi göçtür ancak bazılarının kendi iradi tercihi gibi görülmesine rağmen önemli etkenlerden biri akraba ilişkilerinden kaynaklandığı da açıktır. Diğer yandan milliyetçiliğe maruz kaldıklarından, kendilerine karşı ayrımcılık yapıldığından dolayı ise zorunlu göçmen sınıfına da dahil edebiliriz.

Tablo: 2 (S-32)

Geldiğiniz ülkede yaşadığınız yerleşim birimi aşağıdakilerden hangisidir?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Köyde	36	70.6	70.6
İlçe merkezi	10	19.6	19.6
İl merkezi	5	9.8	9.8
TOPLAM	51	100.0	100.0

Tablo 2'de göç ettikleri ülkelerde hangi yerleşim birimlerinde yaşadıkları sorulmuştur. Ankete katılanların %70,6'sı Köyde, %19,6'sı İlçe merkezde ve %9,8'i

İl merkezde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ahıska Türkleri sürgünden sonra yerleştikleri köylerde hayatlarını günümüze kadar sürdürdüklerini görmekteyiz. Ahıska Türklerinde şehirleşmenin en çok yaşandığı ülke olarak rahatlıkla Türkiye'yi gösterebiliriz. Çünkü Türkiye göç eden Ahıska Türkleri çoğunluğu özellikle şehirleri ve ilçeleri tercih etmektedirler. Göç ettikleri şehir ve ilçeler ise: Bursa, İstanbul, Gebze, Antalya, Ankara, Denizli, İnegöl v.s.

Tablo: 3 (S-33)

Göç ettiğiniz ülke kimliğinizde belirtilen milliyetiniz:			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Türk	21	41.2	41.2
Azeri	3	5.9	5.9
Kimlikte belirtilmemiştir	27	52.9	52.9
TOPLAM	51	100.0	100.0

Göç ettikleri ülke kimliğinde belirtilen milliyetleri ne olduğu sorusuna %52,9'u kimliklerinde belirtilmediğini açıklamışlar, %41,2'si ise "Türk" yazıldığını, %5,9'u ise "Azeri" yazıldığını belirtmiştir. Ülke kimliklerinde belirtilmemiş olanlarda aslında Sovyetler Birliği kimliklerinde çoğunluğunda "Türk" bir kısmında da "Azeri" yazıldığı yukarıda da değindiğimiz konularda yaptığımız açıklamalardan da neden "Azeri" yazılmış olduğu da açıkça ortadadır.

Tablo: 4 (S-34)

Geldiğiniz ülkede Türk olduğunuz için size karşı ayrımcılık yapılıyor muydu?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Evet	38	74.5	74.5
Hayır	13	25.5	25.5
TOPLAM	51	100.0	100.0

Yaşadığı ülkelerde Türk oldukları için kendilerine karşı ayrımcılık yapıp yapılmadığı sorumuştur. Bu soruya %74,5'ü "evet", %25,5'i ise hayır cevabını vermiştir. Gördüğümüz gibi yaşadıkları ülkelerde azınlık oldukları için çeşitli konularda ayrımcılık yapılmıştır ve yapılmaktadır da.

Tablo: 5 (S-35)

Cevabınız “Evet” ise genel olarak hangi konuda ayrımcılık yapıyordunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Din, dil, ırk	3	5.9	7.7
Çalıştığı kurumda yükselmeme	13	25.5	33.4
Türk olduğumuz için milliyetçilik yapıyordunuz	14	27.4	35.9
Her konuda	9	17.6	23.1
TOPLAM	39	76.5	100.0
Cevapsız	12	23.5	
TOPLAM	51	100.0	

Tablo 5’te görüldüğü gibi “evet” diyenlerin %33,4’i çalıştığı kurumda yükselmeme, %35,9’i Türk olduğumuz için milliyetçilik yapıyordunuz, %23,1’i Her konuda, %7,7’si Din, dil, ırk konusunda ayrımcılık yapıldığını belirtmektedirler. Ahıska Türklerine, Türkiye dışında, günümüze kadar yaşadığı bütün ülkelerde, yukarıda belirtilen konularda olumsuz yönde ayrımcılık yapılmıştır. Ancak bu konuda, tabii ki genelleme yaparken dikkat etmemiz gereken bazı istisnalar vardır ki Ahıska Türklerinin hepsinin bu durumla karşı karşıya kaldığı söylenemez.

Yukarıdaki Tablodaki verileri incelediğimizde de görüldüğü gibi en fazla işaretlenen konuların başında “iş konusu” gelmektedir. İş konusu derken vurgulamak istediğimiz şey işte yükselmedir. Örneğin: Pasaportunda milliyeti “Türk” yazılı olan Ahıska Türkleri, çalıştıkları sektörde, özellikle de devlet memurluğunda ne kadar başarılı olurlarsa olsunlar görevlerinde fazla yükselmezler veya yükselmesine izin vermezler.

Tablo: 6 (S-36)

Geldiğiniz ülkedeki yerlilerden Türk olduğunuzu saklamamanızı gerektiren durumlarla karşılaştınız mı?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Evet, her zaman	1	2.0	2.0
Bazen	9	17.6	17.6
Nadiren	2	3.9	3.9
Hayır, hiçbir zaman	39	76.5	76.5
TOPLAM	51	100.0	100.0

Ahıska Türklerine yaşadıkları ülkelerdeki yerlilerden Türk olduğunu saklamalarını gerektiren durumla karşılaşmışlar karşılaşmadıkları soruşmuştur. Tablo 6’da elde edilen verilere baktığımızda %1’i evet, her zaman, %17,6’sı, bazen, %3,9’u

nadiren ve son olarak %76,5'i hayır, hiçbir zaman şeklinde cevapladıklarını görmekteyiz. Tablodan da anlaşıldığı gibi Ahıska Türklerinin çoğunluğu “Türk kimliğini” saklamamışlardır. Yaşadığı ülkelerde “Türkleri” temsil etmişlerdir ve etmektedirler. Türk olduklarını saklama gereği duyanlar ise, kendilerine karşı olumsuz muamele yapılabileceğini bildikleri için “Türk” olduklarını saklamışlardır.

“Türkiye’ye hangi ülkeden göç ettiniz?” sorusuna anketimize katılanlardan %35,3’ü Özbekistan’dan, %27,5’i Rusya Federasyonu’ndan, %25,5’i Ukrayna’dan, %5,9’u Azerbaycan’dan ve yine %5,9’u ise Kazakistan’dan göç ettiğini belirtmiştir. 1989 yılında meydana gelen Fergana olayları başta olmak üzere kendi istekleriyle de başka ülkelere göç edenler veya etmek zorunda kalanlar zamanla Türkiye’ye göç edip yerleşmişlerdir. Başka bir deyişle ekonomik ve siyasi sorunlardan dolayı göç etmek zorunda kaldıklarını görmekteyiz.

Nitekim Kazakistan’da yaşayan Ahıska Türklerinin sayısı Özbekistan’a göre daha fazla olmasına rağmen Kazakistan’dan Türkiye’ye göç edenlerin sayısı Özbekistan’a oranla daha az olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ise Kazakistan’da yaşam standartlarının diğer Eski SSC ülkelerine göre daha ileri seviyede olduğunu, yani ekonomik gelirlerinin diğer ülkelerde yaşayan Ahıska Türklerinin gelirlerine nazaran daha iyi olduğunu da söyleyebiliriz. Tabii ki istisnai durumlar dışında değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Tablo: 7 (S-31)

Türkiye’ye hangi ülkeden göç ettiniz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Özbekistan	18	35.3	35.3
Azerbaycan	3	5.9	5.9
Kazakistan	3	5.9	5.9
Ukrayna	13	25.5	25.5
Rusya Federasyonu	14	27.5	27.5
TOPLAM	51	100.0	100.0

Tablo 8’de görüldüğü gibi, %98,0’i “Türkiye vatanımız olduğu için”, %2,0’si ise “Eğitim amaçlı” Türkiye’yi tercih ettiklerini görmekteyiz. Yapılan mülakatlarda da Ahıska Türkleri yaşadıkları ülkelerde, her zaman Türkiye özlemiyle yaşadıklarını, Türkiye’yi “Vatan” olarak bildiklerini ve bundan gurur duyduklarını dile

getirmişlerdir. Dolayısıyla göç etmeye karar verdiklerinde ise, hedef ülke olarak Türkiye'yi seçtiklerini belirtmektedirler. Diğer yandan, Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin yapısına baktığımızda, bu toplumun daha önceden bu ülkeye göç edip yerleşmiş olan akrabalarıyla, yakınlarıyla olan ilişkileri Türkiye'yi hedef ülke olarak görülmesinde çok önemli rol oynamaktadır. İşte aşağıdaki gördüğünüz Tabloda, göç edenlerin, göç etmek için neden Türkiye'yi tercih ettiklerinin cevabına baktığımızda durum daha net anlaşılmaktadır.

Tablo: 8 (S-30)

Göç etmek için neden Türkiye'yi seçtiniz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Türkiye vatanımız olduğu için	50	98.0	98.0
Eğitim amaçlı	1	2.0	2.0
TOPLAM	51	100.0	100.0

Farklı yönden ele alacak olursak, Ahıska Türklerinin önceden yaşadıkları ülkelerdeki olumsuz ekonomik ve siyasi nedenlerin göçü tetiklediği anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle, Türkiye'ye göç etme nedenine baktığımızda aslında yaşadıkları ülkelerdeki istikrarsızlıklar, olumsuzlukları da göz önünde bulundurmanız gerekmektedir. Dolayısıyla eskiden göç ettikleri aynı ülkeler arasında değil, bu kez "vatan" olarak bildikleri ve her zaman hayal ettikleri Türkiye'ye göç etmeğe karar verdiklerini görmekteyiz. Ancak aslına baktığımızda, yaşadıkları ülkelerdeki ekonomik ve siyasi istikrarsızlık diğer yandan Türkiye'nin ekonomik ve siyasi istikrarlılığı, Türkiye'yi, göç etmek için tercih edilen hedef ülke konumuna getirmiştir.

Tablo 9 (S-39)

Türkiye'ye hangi tarihte geldiniz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
1992	1	2.0	2.0
1993	1	2.0	2.0
1996	1	2.0	2.0
1998	2	3.9	4.0
2000	4	7.8	8.0
2002	4	7.8	8.0
2003	6	11.8	12.0
2004	6	11.8	12.0
2005	6	11.8	12.0
2006	9	17.6	18.0
2007	3	5.9	6.0
2008	2	3.9	4.0
2009	2	3.9	4.0
2010	2	3.9	4.0
2011	1	2.0	2.0
TOPLAM	50	98.0	100.0
Cevapsız	1	2.0	
TOPLAM	51	100.0	

“Türkiye'ye ne zaman göç ettiniz?” sorusuna anketimize katılanlardan 1992, 1993, 1996, 1998, 2000'de Türkiye'ye gelenlerin oranı %18,0, 2002-2005 tarihleri arasında gelenlerin oranı %44,0, 2006-2009 tarihleri arasında %32 ve 2010-2011 yıllarına ise bu oran %6'0,dır.

Bildiğiniz gibi Ahıska Türkleri ilk 1992-1993 yıllarında Türkiye'ye iskânlı olarak göç etmişlerdir. Ancak zamanla kendi imkânlarıyla göç edip Türkiye'ye yerleşenlerin sayısı gün geçtikçe daha da artmaktadır. Bunun açık örneğini son 2 yılda Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerine baktığımızda anlaşılmaktadır. Özellikle son zamanlarda Kırgızistan'da çıkan olaylar sonucu, o ülkede yaşayan Ahıska Türkleri Türkiye'ye tamamen yerleşmek amacıyla veya çalışmak amacıyla göç etmektedirler. İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi'nden edindiğimiz bilgiye göre 2010 yılından 14 Şubat 2011 tarihine kadar, Ahıska Türkleri, en çok Kırgızistan'dan göç etmişlerdir.³⁵

³⁵ 15.02.2011 tarihinde Yabancılar Şube Müdürlüğü'nden edinilen bilgi.

2. Ahıska Türklerinin Göç Koşulları

İlkin 1992 tarihinde Ahıska Türklerinin Türkiye'ye kabul ve iskânına dair 3835 Sayılı Kanun çıkmasıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin desteğiyle Eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetleri'nden birçok aile Türkiye'ye getirilip iskân edilmiştir.³⁶ Bu grup, Türkiye devletinin desteğiyle geldikleri için barınma, gıda ve diğer ihtiyaç duyulan gereksinimler hazırlanmıştır. Ancak bu kanun sadece 180 kadar ailenin devlet desteğiyle getirilmesinden sonra yürürlüğü durdurulmuştur.

Ancak Ahıska Türklerinin yaşadıkları ülkedeki şartlar, koşullar Türkiye'ye göçün devamlılığını getirmiştir. Zamanla kendi imkânlarıyla Türkiye'ye göç etmeye başlamışlar ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerine yerleşmişlerdir.

Tablo 10 (S-40)

Göç esnasında herhangi bir kimse veya kurumdan yardım gördünüz mü?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Hayır	37	72.5	72.5
Akrabalarımızdan/Komşularımızdan	13	25.5	25.5
Ailemden	1	2.0	2.0
TOPLAM	51	100.0	100.0

“Göç esnasında herhangi bir kimse veya kurumdan yardım gördünüz mü?” sorusuna “Hayır” diyenlerin oranı %72,5, “Akrabalarımızdan/Komşularımızdan” diyenlerin oranı %25,5 “Ailemden” diyenlerin oranı ise %2,0'dir. Tablo'da görüldüğü gibi büyük çoğunluğu hiçbir kimseden veya kurumdan destek almadan kendi imkânlarıyla Türkiye'ye göç etmiştir. Yardım görmüş olanlar da ailesinden akrabalarından yardım görmüşlerdir.

Tablo 11 (S-41)

Türkiye'ye hangi şekilde kabul edildiniz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Serbest göçmen	49	96.1	100.0
TOPLAM	49	96.1	100.0
Cevapsız	2	3.9	
TOPLAM	51	100.0	

³⁶ Türkiye'ye iskânlı olarak göç eden aileden biri F. E.: (54 yaşında) 11 Şubat 1993 tarihinde ailesiyle birlikte Azerbaycan'dan göç edip Iğdır'a yerleşmiştir.

Tablo 11’de Ahıska Türklerine, Türkiye’ye hangi şekilde kabul edildikleri sorulmuştur. Ankete katılanların %96,1’i soruyu cevaplamıştır. %3,9’u cevapsız bırakmıştır. Soruyu cevaplayanların ise %100,0’ü “*iradi/serbest göçmen*” olarak geldiğini belirtmiştir. Kendi iradesiyle göç ettiklerini belirtse de aslında bireyin akraba ilişkileri, ideolojisi, yurtdışı tecrübesi ve arkadaş çevresi gibi kişisel doneler çerçevesinde yapıldığı açıktır.

C. AHISKA TÜRKLERİNİN 1992 TARİHLİ TÜRKİYE’YE KABULÜ İLE İLGİLİ UYGULAMALAR

Ahıska Türkleri, sürgün edildikleri toprağa yani Ahıska’ya Türk olarak dönme imkânı verilmeyince, tek çare Türkiye olmuştur. Bir grup, 16 Aralık 1988 tarihinde Türkiye’nin Moskova Büyükelçiliğine müracaat ederek, anavatan Türkiye’ye yerleşmelerine imkân verilmesini istemişlerdir. Ancak Sovyet Hükümeti göçe sıcak bakmamıştır.³⁷ Fakat Sovyet makamları, Fergana olaylarından sonra 30 Ağustos 1989’da Ahıska Türklerinin Türkiye’ye göçüne izin vermiştir.³⁸

1990 yılında Ahıska Türklerinin Türkiye devletine yaptığı sürekli müracaatlarla, Ahıska Türkleri konusu tekrar gündeme gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın talimatı üzerine, ilgili Devlet Bakanlarınca muhtemel bir göç hakkında çalışmalar başlatılmıştır. İlgili kurumların görüşleri alındıktan sonra, Ahıska Türklerinin Türkiye’ye göçünün kabulü konusunda yürütülecek politika esasları belirlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti devlet politikası Türkiye dışında yaşayan Türk soyluların yerleşik oldukları ülke ve bölgelerde kalmalarını, Türkiye ile ekonomik ve kültürel ilişkilerde bulunarak, uluslararası bağlantılarını güçlendirmelerini öngörmektedir.³⁹

Ahıska Türklerinin Sovyetler Birliği’nde “Türk” olarak kabul edilen tek millettir. Devamlı göç mecburiyeti ile karşılaştıklarından uzun süre belli bir iskâna tabi olmaları, diğer yandan hatta katliama dahi uğramış olup son derece zor şartlarda

³⁷ Taşdemir, a.g.e., s. 147

³⁸ Zeyrek, a.g.e., s. 76

³⁹ Seyfeddin Bunturk, *Rus Türk Mücadelesi’nde AHISKA TÜRKLERİ*, Berikan Yayınevi, Mart, 2007, s. 424

yaşıyor olmaları göz önünde bulundurulduğu için başkanlıkça yapılan 11 Ekim 1990 tarihli toplantıda; Devlet Bakanlığının “Göç hakkında Bakanlar Kurulu Kararı alındığı takdirde, gerekli koordinasyon gerçekleştirilip en kısa zamanda göçün en sağlıklı ve rasyonel ölçülerde nasıl uygulanabileceğini” içeren raporu görüşülmüştür.

Dışişleri bakanlığı 25 Şubat 1992 tarihli yazısında şu hususlara yer verilmiştir: Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile gelişen ilişkilerimiz, Ahıska Türklerinin göç taleplerini bir kez daha değerlendirilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Ahıskalıların göç taleplerine olumlu yaklaşılması ve konunun bakanlar kurulunda ele alınması uygundur. Bakanlar Kurulu bu yönde alacağı kararla ilk önce en zor durumda bulunanlara ve göç konusunda en kararlı olanlara öncelik verilmesinin uygun olacağı mütalaa edilmektedir.⁴⁰ Konu ile ilgili olarak hükümet içinde Devlet Bakanı Orhan Kilercioglu koordinasyonu sağlamak amacıyla görevlendirilmiştir. (EK-2)⁴¹

Uzun bir çalışma sonucunda, bazı ertelemelere rağmen Ahıska Türklerinin Türkiye’ye kabul ve iskânına dair 2.7.1992 tarih ve 3835 Sayılı Kanun 11.07.1992 tarih ve 21281 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi (EK-3).⁴² Bu kanunun 1.maddesine göre çıkarılan ve 27.11.1992 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 92/3706 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre 150 ailenin 1992 yılında ve 350 ailenin 1993 yılında Türkiye’ye kabulüne karar verilmiştir. Toplamda 500 ailenin iskanlı göçmen olarak Türkiye’ye kabul edilmesi kararlaştırılmıştır. (EK-4)⁴³

3835 sayılı Kanuna göre, genelgede belirtilen Devlet Bakanlığı koordinatörlüğünde, Kurum ve Kuruluşlardan oluşan Üst Komisyonun aldığı kararlar ise görevli Devlet Bakanlığınca ilgili Bakanlar ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarına duyurulacak. Uygulamaları yerine getirmek için Valilerin başkanlığında kurulan Alt Komisyonların aldıkları tüm kararlar, ilgili Valiler tarafından ilgili kurum ve kuruluşlara duyurulacaktır. (EK-5)

⁴⁰ Zakir Avşar – Zafer S. Tunçalp, *Sürgünde 50 yıl. Ahıska Türkleri*, Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No.73, 1994, s. 34

⁴¹ 24.07.1992 tarihli ve 383-18829 Sayılı Genelge.

⁴² Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun., R.G: 11 Temmuz 1992 Sayı:21281

⁴³ Zakir Avşar – Zafer S. Tunçalp, a.g.e., s. 49, 83

Böylelikle, Eski Sovyetler Birliği'nde dağınmış halde yaşayan Ahıska Türklerinden Türkiye'ye yerleşmek isteyenler için umut kapısı açılmış oldu. Diğer yandan Devlet Bakanı Orhan Kılıçoğlu, diğer ülkelerden zorunlu göçlerin, büyük kentlerdeki dengesizliği daha da artırdığı için "Göç Yasası" hazırlandığını, bu çerçevede Ahıska Türklerinin de Doğu Anadolu Bölgesine yerleştirileceğini belirtmiştir.⁴⁴ İlk başlarda, Urfa'ya iskan edilmeleri planlanırken daha sonra Iğdır'a iskan edilmesine karar verilmiştir. Kanun hazırlıklarının tamamlanmasıyla 10 Şubat 1993 günü getirilerek Iğdır ilindeki geçici iskân merkezlerine yerleştirilen 179 ailenin dağılımı aşağıdaki gibidir:

Kazakistan'dan – 71 aile (319 kişi); Azerbaycan'dan – 40 aile (163 kişi)

Kırgızistan'dan – 23 aile (87 kişi); Özbekistan'dan – 10 aile (35 kişi)

Rusya Federasyonu'ndan – 35 aile (144 kişi)⁴⁵

Türkiye, toplumsal adaptasyonu sağlamak için göçmenlere bir takım yardımlarda bulunmuştur. Bunların pratiğe yansıyanların bazıları, göçmenler için ev yapımı ve tarımsal faaliyet için toprak dağıtımıdır. Ahıska Türkleri için 180 konut yaptırılmıştır.⁴⁶ Iğdır'a yerleştirilen aileleri bizzat ziyaret ettiğini belirten Ahıskalılar Vakfı Başkanı Mehmet Oğuz, bu aileler resmi iskânlı oldukları için devlet tarafından her türlü sosyal, ekonomik yardımlar yapıldığını vurgulamaktadır.⁴⁷

⁴⁴ Bülent Katarcı, "Ahıska Türkleri Doğu Anadolu Bölgesi'ne yerleştirilecek," *Milliyet Gazetesi*, 24.08.1992, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Ara.aspx?araKelime=AhıskaTürkleri&isAdv=false>, 21 Ocak 2011

⁴⁵ "Anavatanımız Türkiye'ye Göç Eden Ahıska Türklerinin Dağılımı," *Ahıskalılar Vakfı ve Kültür Dergisi*, Mayıs 2002, Sayı: 2, s. 46

⁴⁶ Sait Yusuf, "Ahıska Dosyası", *Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, AHİD, Sayı: 3, Aralık 2009, s. 23

⁴⁷ Ahıskalılar Vakfı Başkanı Mehmet Oğuz'la 19.02.2011 tarihinde Saat 13:00-13:30 arasında Yenibosna semti, Ahıskalılar Vakfı'nda yapılan mülakat.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN AHISKA TÜRKLERİ POLİTİKASI VE TÜRKİYE’DEKİ AHISKA TÜRKLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI UYGULAMALAR VE SORUNLAR

A. TÜRKİYE’NİN AHISKA TÜRKLERİ POLİTİKASI

1. Türkiye’nin Ahıska Türklerle İlgili Genel Politikası

Ahıska Türklerinin, sürgün edildikleri toprağa yani Ahıska’ya Türk olarak dönme imkânı verilmeyince, tek çareleri Türkiye’ye göç etmek olmuştur. Bir grup Ahıska Türklerinin önde gelenleri, 16 Aralık 1988 tarihinde Türkiye’nin Moskova Büyükelçiliğine müracaat ederek, anavatan Türkiye’ye yerleşmelerine imkân verilmesini istemişlerdir. Ancak Sovyet Hükümeti göçe sıcak bakmamıştır.¹ Fakat Sovyet makamları, Fergana olaylarından sonra 30 Ağustos 1989’da Ahıska Türklerinin Türkiye’ye göçüne izin vermiştir.²

Tablo 12 (S-52)

Sizce Türkiye neden Ahıska Türklerine sahip çıkıyor?			
	Sayı	Cevaplayanların Yüzdesi	Cevap Verenlerin Yüzdesi
Türk Soylu oldukları için	21	37.5	41.2
Tarihte Osmanlının bir parçası olduğu için	34	60.7	66.7
Gürcistan Ahıska'ya tekrar yerleştirmek için	0	0.0	0.0
Bulduğumuz ülkelerle ticari-iktisadi-siyasi-kültürel v.s konularda istifade etmek için	1	1.8	2.0
TOPLAM	57	100.0	109.8
51 Geçerli			

Tablo 12’de Türkiye’nin neden Ahıska Türklerine sahip çıktığı sorulmuş, soruyu cevaplayanların %60,7’si “Tarihte Osmanlının bir parçası olduğu için”, %37,5’i “Türk soylu oldukları için”, %1,8’i ise “Bulduğumuz ülkelerle ticari-iktisadi-siyasi-kültürel v.s konularda istifade etmek için” demişlerdir. Ancak ne var

¹ Taşdemir, a.g.e., s. 147

² Zeyrek, a.g.e., s. 76

ki soruyu cevaplayanların hiç biri “Gürcistan Ahıska’ya tekrar yerleştirmek için” şikkını işaretlememişlerdir. Bu konuyla ilgili Türkiye’ye göç eden Ahıska Türkleri temkinli yaklaşmaktadırlar. Dolayısıyla Türkiye’deki Ahıska Türklerinde “vatanımız Türkiye’dir ve biz vatanımıza geldik” şeklinde bir kanı vardır. Elde edilen bu verilerden de, Ahıska Türkleri kendilerini, Osmanlı topraklarında yaşamış ve Anadolu Türkleri olduklarını belirttikleri anlaşılmaktadır. Ahıskalılar Vakfı Başkanı Mehmet Oğuz da konuyla ilgili, “Anadolu’da yaşayan soylu ailelerden seçilerek sınırda güvenliği sağlamak için Ahıska bölgesine yerleştirilmiş toplumdur” şeklinde açıklama yapmıştır.³

Yunus Zeyrek’in, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’yla, Ahıska Türkleri ile ilgili yapmış olduğu röportaj “Bizim Ahıska” dergisinde yer verilmiştir. Konuyla ilgili düşüncelerini paylaşan Ahmet Davutoğlu: “Türkiye, başından beri Ahıska Türklerinin ata topraklarına dönüşlerini sağlayacak çalışmalara öncülük etmiş, destek vermiş ve bu çerçevede Gürcü makamları ve Avrupa Konseyi yetkilileriyle sürekli temas halinde olmuştur. Ahıska Türklerinin ata yurtlarına geri dönüşleri konusu Gürcistan ile ilişkilerimizin ve Güney Kafkasya’ya yönelik temel siyasetimizin öncelikleri arasında bulunmaktadır”⁴ şeklinde değerlendirme yapmıştır. Türkiye’nin Türkistan’a açılan stratejik kapısı konumunda olan Ahıska, Türk milli çıkarları açısından çok önemli bir bölgedir. Genel bir perspektiften bakıldığında da Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun vurgulamış olduğu gibi Türkiye, Ahıska Türklerinin, Ahıska bölgesine yerleşmesinden yanadır ve Ahıska Türkleriyle ilgili politikalarında da bu meseleye öncelikli olarak önem vereceği açıktır. Diğer yandan bu konuyla ilgili Ahıska Türklerinin ne kadar bilgiye sahip olduğu veya bu konuya sıcak bakıp bakmadığı önem arz etmektedir. Çünkü Türkiye’ye yerleşmiş olan ailelerin konuyla ilgili düşüncelerine baktığımızda, kendileri vatanlarına yani Türkiye’ye göç edip yerleştiklerini, başka bir yere göç etmeyeceklerini, dolayısıyla Ahıska bölgesine, Türkiye dışında yaşayan Ahıska Türklerinin destek sağlanarak yerleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

³ Ahıskalılar Vakfı Başkanı Mehmet Oğuz’la 19.02.2011 tarihinde Saat 13:00-13:30 arasında Yenibosna semti, Ahıskalılar Vakfı’nda yapılan mülakat.

⁴ Yunus Zeyrek, “Bizim Ahıska”, *Üç Aylık Kültür Dergisi*, Sayı 20, Sonbahar 2010, s. 8

Konuyu, Meclis Görüşmeleri ve Kanun Teklifleri çerçevesinde değerlendirdiğimizde, Mecliste bugüne kadar Ahıska Türkleri ile ilgili birçok konun teklifleri ele alınmıştır. 1.7.2006 Tarihli ve 5541 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve Anayasanın 89 uncu ve 104 üncü Maddeleri Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek üzere Geri Gönderme Tezkeresi'ni örnek olarak gösterebiliriz. Buna göre 1995 yılından beri Türkiye'ye göç etmiş olan Ahıska Türklerinden ön lisans ve lisans diploması sahibi olanların Yükseköğretim Kuruluna başvurmaları halinde, kendilerine seviye tespit sınavına tabi olmaksızın "diploma denklik belgesi" verilmesi öngörülmekte idi.⁵

Yasa'nın genel olarak gerekçesine baktığımızda, bu düzenlemenin nedeni olarak, "3835 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin (c) bendinde, göçmenlerin üretici duruma getirilmeleri için gerekli tedbirlerin alınacağına belirtilmesine karşın Türkiye'ye gelen Ahıska Türklerinin birçok sorunla karşılaştığı; 1992-1995 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu'na müracaat eden Ahıska Türklerine ön lisans ve lisans diplomalarının tanınarak "Diploma Denklik Belgesi" verildiği; ancak 1995 yılından sonra diploma denkliklerinin kabul edilmediği ve böylece aynı eğitim kurumunda ve hatta aynı sınıfta okumuş kişilerin birinin diplomasının tanındığı, diğerinin diplomasının ise tanınmadığı; böylece bu kişilerden biri mesleğini icra ederken, diğerinin edemez durumda kaldığı; getirilen düzenlemeyle bu mağduriyetin giderilmesinin yanı sıra ön lisans ve lisans mezunları hakkında Yükseköğretim Kurulu'nun farklı uygulamalardan kaynaklanan eşitsizliklerin" giderilmesi gösterilmektedir.

Dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER, konuyla ilgili yaptığı açıklamalarda, Ahıska Türkleri ile bu kökenden olmayan Türkler ya da yabancı uyruklu diğer kişiler arasında, yurtdışından alınan yükseköğretim diplomasının denkliğinin kabulü yönünden ayırım yapılmış olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan, yurtdışında yükseköğretimini tamamlayıp Türkiye'ye gelen Ahıska Türklerinin salt işsizlik sorununu çözmek için onlara diploma denklik belgesi verilmesi kamu yararına ve hukuka uygun olmadığını belirten Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer,

⁵ "Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek üzere Geri Gönderilen Tezkere", (Çevrimiçi) http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=46869, 20 Eylül 2010

böyle bir tutumun halkın sağlığını, can ve mal güvenliğini ilgilendiren konularda ne denli sakıncalar ve giderilmesi olanaksız sonuçlar yaratabileceğini vurgulamıştır. İşsizliğin, yurt dışında ve hatta Türkiye’de yükseköğrenimini tamamlayan Türk vatandaşları için de önemli bir sorun olduğunun altını çizmiştir. Cumhurbaşkanı tarafından uygun görülmeyen 5541 Sayılı “Yükseköğretim Kurumları Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” bir kez daha görüşülmesi için TBMM’ne geri gönderilmiştir.(EK-7)

Ahıska Türkleri konusunda mecliste görüşülen konulardan bir diğeri ise, Bursa Milletvekili Mehmet Emin Tutan’ın; Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’dir. (2/395) (Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ile İçişleri Komisyonlarına) (Başkanlığa geliş tarihi: 27.1.2009).⁶

Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi: Ahıskalı Türklerin çifte vatandaşlık taleplerinin en kısa zamanda sonuçlandırılması ve bu süre zarfında çalışma izninin aranmaması suretiyle de çalışabilmelerinin kolaylaştırılması amacıyla; çifte vatandaşlık statüsü sağlanıncaya kadar ikamet tezkeresi düzenlenen Ahıska Türkleri için 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun ilgili maddesi uyarınca çalışma izni aranmaması ve 3835 sayılı Kanun kapsamında olup 31/1/2009 tarihinden önce ikamet tezkeresi düzenlenenlerden bu Teklifin kanunlaşması halinde yürürlüğünden itibaren 3 ay içinde çifte vatandaşlık müracaatında bulunanların başvurularının kabul edilerek milli güvenlik ve devletin dış politikası bakımından sakıncası görülmeyenlerin çifte vatandaşlık taleplerinin talep tarihinden itibaren 3 ay içinde sonuçlandırılması ve talepleri uygun görülenlerin Muş İline yerleştirilmesini öngörmektedir.⁷ Daha sonra bu kanun teklifinin içeriğinde birkaç değişiklik

⁶ “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, (Çevrimiçi)
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=20341&P5=B&PAGE1=5&PAGE2=&web_user_id=8771501, 12 Ekim 2010

⁷ “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü Ve İskânına Dair Kanun”, (Çevrimiçi)
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.3835&MevzuatIliski=0&sourceXmlSeArch=Ahıska>, 05 Haziran 2010

yapılarak onaylanmıştır. Bu kanun teklifinin kanunlaşmış hali sonraki bölümde açık şekilde gösterilmiştir.

2. Ahıska Türkleri İle İlgili Yasal Çerçeve

a) 2.7.1992 tarihli ve 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun ve 21281 Sayılı Bakanlar Kurulun Kararı ile Ahıska Türklerinin Türkiye'ye serbest veya iskânlı göçmen olarak (BKK'nın belirttiği yıllık sayıyı aşmamak kaydıyla) göç etmeleri kabul edilmiştir.⁸

b) 27.11.1992 Tarihli ve 21418 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı:

Eski Sovyetler Birliği'ni oluşturan cumhuriyetlerde dağınık halde yaşayan ve Ahıska Türkleri olarak adlandırılan soydaşlarımızdan Türkiye'ye gelmek isteyenlerden, en zor durumda bulunanlardan başlamak üzere 1992 yılında 150 ve 1993 yılında 350 aile olmak kaydıyla 500 ailenin iskânlı göçmen olarak Türkiye'ye kabul edilmesi.

28.12.1994 Tarihli ve 4065 No.lu Kanun; Devlet Memurları Kanununa Bir Ek Geçici Madde Eklenmesine ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Bu Kanuna tabi kurumlarda halen sürekli işçi statüsü veya sözleşmeli statüde çalışmakta olan Ahıska Türkleri ve Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi tutulan soydaşlardan Türk vatandaşlığına geçmiş olup bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren 1995 yılı sonuna kadar memurluğa geçmek için yazılı olarak başvuranlar, öğrenim durumlarına göre yükselebilecekleri tavanı aşmamak kaydı ile bu Kanunun Ek Geçici 1, 2 ve 3 üncü maddeleri hükümlerine göre; 458 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümleri de dikkate alınarak derece ve kademeleri tespit edilmek suretiyle sınav şartı aranmaksızın boş memur kadrolarına intibak ettirilebilirler. Bu Kanunun yayımı tarihinden sonra hizmete alınan Ahıska Türkleri ve Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi tutulan soydaşlardan Türk vatandaşlığına geçmiş olanlardan göreve başladıkları tarihten

⁸ "Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun", (Çevrimiçi)
[http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21281.pdf](http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21281.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21281.pdf)
&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21281.pdf, 05 Haziran 2010

itibaren 6 ay içinde memurluğa geçmek için yazılı olarak başvurular hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.⁹

c) 25.3.1998 Tarihli ve 98/10856 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

d) 2.5.1998 Tarihli ve 5007 Sayılı Genelge; 12.07.1998 tarihinden önce Türkiye'ye gelen Ahıska Türklerine ikamet izni verilmesi.

e) 14.5.1998 Tarihli ve 4360 Sayılı Kanun; Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunun İki Maddesinde Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine Dair Kanun.¹⁰

f) 19.4.2000 Tarihli ve 2000/588 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı; Ahıska Türklerine ikamet ve çalışma izni verilmesini sağlayan karar.

g) 30.6.2000 Tarihli ve 150 No.lu Emniyet Genel Müdürlüğü Genelgesi

h) 22.2.2001 Tarihli ve 0050 Sayılı Genelge

i) 13.4.2001 Tarihli ve 0080 sayılı Genelge

01.04.200 Tarihine kadar Türkiye'ye göç etmiş olan Ahıska Türklerine 10856 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın kapsamı genişletilerek ikamet verilmesi ve ikametlerinden sonra vatandaşlık başvurularında bulunulmaları.

Mevcut ikamet tezkeresi bulunan Ahıska Türklerinin tümünün vatandaşlık başvurularının kabulü.

İkamet tezkeresi bulunan ve vatandaşlık için müracaat etmiş olan Ahıska Türklerinin işlemlerinde 403 sayılı vatandaşlık kanununda belirtilen Türk soyluların 2 yıl bekleme süresinin uygulanmaması ve mevcut müracaat eden ailelere ait dosyaların işleme alınması.

Maddi durumu yerinde olmayanların 493 Sayılı Harçlar Kanunu hükümleri doğrultusunda ücretsiz ikamet tezkeresi verilmesi.

⁹ T.C. Resmi Gazete, 30.12.1994-22157. s. 1, (Çevrimiçi)
[http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22157.pdf](http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22157.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22157.pdf)
&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22157.pdf, 08 Ağustos 2010

¹⁰ T.C. Resmi Gazete, 16.5.1998-23344. s. 1-2, (Çevrimiçi)
[http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23344.pdf](http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23344.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23344.pdf)
&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23344.pdf, 08 Ağustos 2010

Türkiye'ye anne ve babasına ait pasaport üzerinde kayıtlı olarak gelip yine ailesi üzerine ikamet tezkeresi kayıtlı bulunan ve günümüz itibariyle 18 yaşını doldurmuş olan soydaşlarımızın çocuklarına pasaport ve ikametlerine bakılmaksızın ikamet tezkeresi verilmesi.

10856 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve 5683 Sayılı kanunda değişiklik yapan 4360 Sayılı Kanun çerçevesinde ikamet tezkeresi alan Ahıska Türklerinin ikamet sürelerinin bitiş tarihinden itibaren aynı şekilde 2 yıl daha uzatılması.

Gerek daha önce 10856 Sayılı BKK'na göre alınan ikametler, gerekse yeni verileceklere halen Türkiye'de ikameti bulunan Ahıska Türklerinin mevcut ikamet tezkerelerine, "Bu tezkere, geçerli olduğu süre içinde çalışma hakkını da kapsar" ibaresinin kayıt olarak düşülmesi.¹¹

j) TBMM. 8.1.2002 Tarihli ve 12790 / kararının 30561 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile diploma denklik işlemlerinin yapılması sağlanmıştır.

k) 12.03.1997 Tarihinden önce gelip geri dönmeyen Ahıska Türkleriyle ile Türk soylu Irak, Doğu Türkistan, Afganistan ve Bulgaristan vatandaşlarına 10856 sayılı Bakanlar Kurulu kararı çerçevesinde; uluslararası konumu dikkate alan ve 1.4.2000 tarihinden önce ülkemize gelip geri dönmeyen Ahıska Türklerine 588 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile;

l) Söz konusu soydaşlarımızın ikametlerinin iki yıl süre ile uzatılması, ikamet işlemlerinin 492 Sayılı Harçlar Kanununun 88. Maddesi (d) bendine göre "harçsız" yapılması, sadece 210 Sayılı Değerli Kağıtlar Kanunu uyarınca, alınması zorunda olan tezkere (defter) bedelinin uygulanması, ayrıca 10856 sayılı BKK ile 4360 sayılı kanuna eklenen geçici 1. Madde kapsamında ikamet alan Ahıska Türkleri ile Irak, Doğu Türkistan, Afganistan ve Bulgaristan Türklerine çalışma hakkı da tanınmış olması nedeni ile, karşılaştıkları sıkıntıların giderilmesi amacı ile mevcut ikametlerinin "Bu tezkere geçerli olduğu süre içinde çalışma hakkı da sağlar"

¹¹ "Ahıskalılar İle İlgili Bugüne Kadar Çıkan Kanunlar ve Son Durum", Ahıska Dergisi, **Ahıskalılar Vakfı Tarihi ve Kültür Bülteni**, Haziran 2001, 26

ibaresinin kaydedilmesi sağlanmış, konuyla ilgili olarak, İçişleri Bakanlığı'nca, Valiliklere gerekli talimat verilmiştir.¹²

Ahıska Türkleri ile ilgili son yedi yılda çıkan Kanun ve Genelgeler:

- m) 22.01.2002 Tarihli ve 0019 Sayılı Genelge.
- n) 24.06.2002 Tarihli ve 00123 Sayılı Genelge
- o) 18.07.2002 Tarihli ve 5006 Sayılı Genelge
- p) 31.12.2002 Tarihli ve 00123 Sayılı Genelge
- q) 19.03.2003 Tarihli ve 00168 Sayılı Genelge¹³
- r) 10.10.2003 Tarihli ve 182008 Sayılı Genelge
- s) 14.10.2004 Tarihli ve 202313 Sayılı Genelge
- t) 12.10.2005 Tarihli ve 175053 Sayılı Genelge
- u) 20.09.2006 Tarihli ve 157094 Sayılı Genelge (İkamet tezkeresi verilmesi)
- v) 28.11.2008 Tarihli ve 073 Sayılı Genelge (İkamet tezkeresi verilmesi)¹⁴

18.02.2009 tarihinde kabul edilen, 5838 no.lu bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkındaki kanun'un 19. Maddesine geçici 1 no.lu madde eklenmiştir. 19. Madde: 2/7/1992 tarihli ve 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun. Geçici Madde 1: 1/1/2009 tarihinden önce ikamet tezkeresi almak suretiyle Türkiye'de ikamet eden Ahıska Türklerine bu maddenin yürürlüğünden itibaren 3 ay içinde müracaat etmeleri halinde; milli güvenlik açısından sakıncası olmamak şartıyla, 11/2/1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu ve diğer ilgili mevzuatta öngörülen şartlar aranmaksızın, başvuru tarihinden itibaren 6 ay içinde Türk vatandaşlığına alınarak çifte vatandaşlık

¹² "Türkiye'de Ahıska Türkleri ile ilgili olarak, 30.04.2002 tarihi itibari ile çıkan Kanunlar ve Bakanlar Kurulu Kararları", **Ahıska Türkleri Vakfı Tarih ve Kültür Dergisi**, Mayıs 2002 Sayı:2, 43

¹³ "Veysel Kılıç, Ahıska Türkleri Dernekleri Başkanı", "**Ahıska Türklerinin Sesi Gazetesi**", Ahıska Türkleri Dernekleri Federasyonu Aylık Bülteni, 2004 No.1, 1

¹⁴ İstanbul Emniyet Müdürlüğünden edindiğimiz bilgiye göre. 10 Ocak 20011

statüsü sağlanır. Çifte vatandaşlık statüsü sağlananlar, Bakanlar Kurulunca belirlenen yerlerde iskân edilirler.¹⁵

Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 27.01.2009 tarihinde başkanlığa gelmiştir. 06.02.2009 tarihinde Komisyona sunulan bu Kanun teklifi, vatandaşlık taleplerinin talep tarihinden itibaren 3 ay içinde sonuçlandırılması ve talepleri uygun görülenlerin Muş iline yerleştirilmesini öngörmektedir.¹⁶(EK-8) Ancak yukarıda bahsettiğimiz 2/7/1992 tarihli ve 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun'una eklenen geçici 1.maddede başvuru tarihinden itibaren 6 ay içinde Türk vatandaşlığına alınacağı ve Muş ili yerine Bakanlar kurulunun belirleyeceği yerlerde iskan edileceği belirtilmiştir.

3. Uygulama ve Süreç

Eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın vefatından sonra, Ahıska Türkleriyle ilgili çıkan Bakanlar Kurulu Kararı zamanla rafa kaldırılmıştır. Dolayısıyla Ahıska Türkleri kendi imkânlarıyla Türkiye'ye göç etmeye başlamışlardır. Türkiye'ye iradi/serbest olarak göç eden Ahıska Türkleri yasal olarak ikamet edebilmeleri için İl Emniyet Müdürlükleri Yabancılar Şubesine müracaat ederek ikamet tezkeresi alabiliyorlar. İstenen belgeler konusunda ise, İl Emniyet Müdürlükleri Yabancılar Şubeleri'ne göre farklılıklar göstermektedir.

İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi, "doğum belgesinin ve ülkesi arşivden kendisi, babası veya dedesinin (sürgün olan şahıs) sürgün edildiğine dair belge"nin noter onaylı tercümesini kabul ederken diğer illerde bu belgelerin apostilli olmasını şart koşmaktadır. Diğer yandan bazı illerde, örneğin Bursa'da tek başına müracaat kabul edilmemektedir. Evli olanlar için ailece müracaatı şart koşmaktadırlar. Dolayısıyla, Bursa'da veya aynı uygulamaya tabi tutan diğer illerde,

¹⁵ "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", (Çevrimiçi)
<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5838.html>, 15 Eylül 2010

¹⁶ "Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi", (Çevrimiçi)
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=72617, 15 Eylül 2010

tek başına müracaat edemedikleri için veya apostil istedikleri için İstanbul'a yönelmektedirler. İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi ise istenen belgeleri ibraz edenlerin, 18 yaşını doldurmuş, evli olsa dahi tek başına müracaatlarını kabul etmektedir. Aslında doğrusu da budur. İstenen belgeleri ibraz edebilen evli mi olur bekar mı müracaat edebilmelidir. Bu durumda ortaya çıkan şey İl Emniyet Müdürlükleri Yabancılar Şubelerinin bu konuda kendi inisiyatifine göre uygulama yapmakta olmasıdır.

Mülakat yaptığımız Ahıska Türklerinden edindiğimiz bilgiye göre; ikamet tezkeresi konusunda bu denli zorlaştırılmış durum önceden yoktu, ta ki bazı Ahıska Türk derneklerinin görevi kötüye kullanana kadar. Önceden, dernekler Ahıska Türklerinin ikamet tezkeresi almaları için İl Emniyet Müdürlükleri Yabancılar Şubesi'ne liste oluşturup, dosyalarını sunmaktaydı. Bazı Ahıska Türk dernekleri ise durumdan istifade ederek, listeye Ahıska Türkü olmayan, yabancıları ekleyip, ücret karşılığında onların da Ahıska Türkü olarak ikamet tezkeresi almalarına yardımcı olmuşlardır. Dolayısıyla çıkar amaçlı görevi kötüye kullanmışlardır.

Bu olumsuz durum karşısında İl Emniyet Müdürlükleri Yabancılar Şubeleri'nin aldıkları önlemler doğrultusunda Ahıska Türkleri komisyon incelemelerinden geçmektedir. Dolayısıyla, Ahıska Türklerinin ikamet tezkeresi almaları zorlaştırılmıştır. Diğer yandan, önceden ücret karşılığı bazı Ahıska Türk Dernekleri kanalıyla ikamet tezkeresi almış olan yabancıların tezkereleri, gümrüklerden çıkarken, ikamet tezkerelerinin süresini uzatmak için Yabancılar Şubelerine müracaat ettiklerinde veya yakalandıklarında iptal edilmektedir.

Yabancılar Şubesinin mevzuat gereği Ahıska Türklerinden istemekte olduğu belgeler şunlardır:

1. Hangi ülkeden göç ettiyse o ülke pasaportu,
2. Doğum belgelerinin noter onaylı tercümesi veya apostil,
3. Ülkesi arşivden kendisi, babası veya dedesinin yani sürgün olan şahsın sürgün edildiğine dair arşiv belgesinin noter onaylı tercümesi veya apostil,
4. İkamet tezkeresi defter ücreti,

5. Ahıska Türkleri Vakıf veya Derneklerinden Ahıska Türkü olduğuna dair bir yazı,*

6. 4 adet fotoğraf.

6 ay süreli verilen ikamet tezkereleri 2006 yılı itibari ile 1 yıl süreli verilmeye başlanmıştır. En son çıkan 28.11.2008 Tarihli ve 073 Sayılı Genelge'ye göre, Türkiye'ye göç eden Ahıska Türkleri ikamet tezkeresi almak için hemen müracaat edebilmekte ve 1 yıl süreli ikamet tezkeresi alabilmektedir. Ancak 6 ay süreli ikamet tezkeresi almış olanlar 4 defa uzatma işlemi yaptıktan sonra, 1 yıl süreli ikamet tezkeresi almış olanlar ise 2 defa uzatma işlemini yaptıktan sonra yani 2 yıl Türkiye'de oturduktan sonra vatandaşlığa müracaat edebiliyorlardı.*

Ahıskalılar Vakfı Başkanı Mehmet Oğuz, yaptığımız mülakatta konuyla ilgili görüşlerini belirtirken ilk dönemlerde Ahıska Türklerinin 6 ay süreli ikamet tezkeresi aldıklarını ve ardından hemen vatandaşlığa müracaat edebildiklerini, ancak daha sonra, Türkiye'nin AB uyum çerçevesi ve diğer Türk soyluların baskısıyla bu sürenin 2 yıla uzatıldığını belirtmektedir.¹⁷

Ahıska Türkleri, 5838 sayılı kanununun 19. Maddesi ile eklenen geçici 1. maddesi çerçevesinde 1.1.2009'dan önce ikamet tezkeresi almış olanlar vatandaşlığa müracaat etme hakkını elde etmişlerdir. Bu yasal düzenlemenin, 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanuna, 28.02.2009 tarih ve 5838 sayılı Kanununun 19. maddesi ile eklenen Geçici 1'nci maddenin uygulanması bakımından Ahıska Türklerinin Vatandaşlık Başvurularının usul, esas ve işlemleri aşağıdaki şekilde yürütülmüştür.

Müracaat usulü:

1. Müracaat makamı yabancıнын ikamet ettiği İl Valiliği (İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü) dir.

* Eskiden isteniyordu şimdi istenmemektedir.

* 2 yıl süre içerisinde yurt dışında 6 ay kalabilir, 6 aydan fazla kaldığı takdirde vatandaşlığa müracaat edemez.

¹⁷ Ahıskalılar Vakfı Başkanı Mehmet Oğuz'la 19.02.2011 tarihinde Saat 13:00-13:30 arasında Yenibosna semti, Ahıskalılar Vakfı'nda yapılan mülakat.

2. 5838 sayılı Kanun 28.02.2009 tarihinde yayımlandığından, Kanunda öngörülen başvuru süresi 28.05.2009 tarihinde sona erecektir.
3. 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre daha önce yapılmış ve halen işlem gören vatandaşlık müracaatları için yeni bir başvuru istenmeyecektir.
4. 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre daha önce reddedilmiş müracaatlar için yeniden başvuru yapılabilir.

Başvuru için aranan şartlar:

1. Ahıska Türk'ü olmak,
2. Kendi milli kanununa göre, vatansız ise Türk Medeni Kanununa göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak,
3. 1.1.2009 tarihinden önce ikamet tezkeresi almış olmak ve ikamet tezkeresi almış olduğu tarihten itibaren Türkiye'de yaşamak,
4. Müracaat tarihi itibarıyla geçerli ikamet tezkeresi sahibi olmak.

Başvuru için gerekli belgeler:

1. İsteği belirtir form dilekçe, (EK-9)
2. Hangi devlet vatandaşı olduğunu gösterir pasaport veya benzeri belge,
3. Vatansız ise hangi tarihte ve ne sebeple vatansız kaldığını gösterir belge,
4. Medeni hal belgesi, evli ise evlenme belgesi, boşanmış ise boşanma belgesi, dul ise eşine ait ölüm belgesi,
5. Evli ise eş ve çocuklarının aile bağı gösteren aile nüfus kayıt örneği veya benzeri belge,
6. 18 yaşından küçük çocuklar için doğum belgesi veya benzeri belge,
7. Müracaat tarihi itibarıyla geçerli ikamet tezkeresi.

İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğüne yapılacak işlemler:

1. Yapılan müracaat üzerine başvuru için aranan şartların bulunup bulunmadığı kontrol edilir. Aranan şartları taşımayan müracaatlar kabul edilmez.

2. Başvuru için aranan şartlara sahip olup, gerekli belgeleri eksik olan müracaatlar kabul edilerek, eksik belgeler üç ay içinde tamamlandıktan sonra işleme konur.
3. Başvuru için aranan şartları taşıdığı ve başvuru için gerekli belgelerin bulunduğu anlaşılan müracaat dosyası güvenlik tahkikatı için İl Emniyet Müdürlüğüne gönderilir.

İl Emniyet Müdürlüğüne yapılacak işlemler:

İl Emniyet Müdürlüğüne Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancının;

1. Milli güvenlik bakımından Türk vatandaşlığını kazanmasında engel teşkil edecek bir halinin bulunup bulunmadığı,
2. Hangi tarihte Türkiye'ye geldiği, ikamet tezkeresinin hangi amaçla verildiği, bu süre içinde yurt dışına giriş, çıkış yapıp yapmadığı, yapmış ise tarihleri ve süresi,
3. Varsa ilgilinin Ahıska Türk'ü olup olmadığına dair tespiti yarayacak bilgi ve belgeler de eklenmek suretiyle dosya 30 gün içinde İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğüne gönderilir.

Komisyon tarafından yapılacak işlemler ve uygulanacak esaslar:

Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancı, başvuru için aranan şartları taşıyıp taşımadığı ile geldiği bölge dikkate alınarak Türk kültürüne yakınlığı, örf ve adet gibi hususlar göz önünde bulundurularak Ahıska Türk'ü olduğunun tespitine yönelik mülakata tabi tutulur.

Ahıska Türk'ü olup olmadığına yönelik mülakat sonucunda oluşan kanaat Vatandaşlık Başvuru İnceleme Mülakat Formuna açık bir şekilde yazılır (EK-10).

Tamamlanan dosya İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğüne karar alınmak üzere Bakanlığa gönderilir.

Karar

1. Bakanlıkça yapılan inceleme sonucunda varsa eksik olan bilgi ve belgeler tamamlanır.

2. Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen kişinin vatandaşlığımızı kazanmasında milli güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunup bulunmadığının tespiti için Emniyet Genel Müdürlüğü ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığından arşiv araştırması istenir.
3. İlgili kurumlarca yapılan güvenlik araştırması sonucu 28.11.1995 tarihinde uygulamaya konulan “403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Uyarınca Yabancıların Türk Vatandaşlığına Alınmalarında Sakıncalı Deyiminin Kapsamına İlişkin Uygulama Protokolü” gereğince, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne açık bir şekilde bildirilir.
4. Aranılan şartları taşıdığı anlaşılanlar Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile Türk vatandaşlığını kazanırlar.
5. Aranılan şartları taşımayanların talepleri Bakanlıkça reddedilir.¹⁸

2004 yılından itibaren iradi/serbest olarak Türkiye’ye göç eden Ahıska Türkleri yılda bir defa çıkarılan genelgeye istinaden ikamet tezkeresi alabiliyorlardı. Genelge çıkıncaya kadar, eğer otuz günden fazla Türkiye’de bulunduyorsa cezalı duruma düşüyorlar ve yurt dışına çıkması gerektiği durumlarda henüz ikamet tezkeresi alamadığı için gümrüklerde ceza ödemek zorunda kalıyorlardı. Cezanın tamamını ödemeyen veya ödeyemeyenler 5 yıllığına sınır dışı ediliyorlardı. Cezanın tamamını ödeyerek çıkış yapanlara ise kaçak olarak kaldıkları süre kadar Türkiye’ye giriş yasağı koyuyorlar.

İşin daha da ilginç yanı ise bu yukarıda değindiğimiz konudan birçok Ahıska Türkü olumsuz etkilenmiştir. Açıklık getirecek olursak 2008 yılında Türkiye’ye göç etmiş olan Ahıska Türkleri, 28.11.2008 Tarihli ve 073 Sayılı Genelge (Ahıska Türklerine ikamet verilmesi ile ilgili) çıkıncaya kadar bir aylık süreden fazla Türkiye’de kalmış olanlar cezalı duruma düşmüşlerdir. Daha sonra bu genelgeden İstanbul ili hariç diğer bütün illerdeki Ahıska Türkleri yararlanmışlar ve aynı yıl ikamet tezkerelerini alabilmişlerdir. Ancak İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi, bu genelgeden yararlanmak isteyen Ahıska Türklerinden, bir aylık süreyi doldurmuş ve cezalı duruma düşmüş olanlar varsa onlardan cezalarını

¹⁸ 04.03.2009 Tarihli Ahıska Türklerinin Vatandaşlık Başvuruları ile ilgili Genelge

ödemelerini istemiştir. Hâlbuki diğer iller bu durumdaki Ahıska Türklerinden cezasız olarak ikamet tezkereleri müracaatlarını kabul etmiş ve ikamet tezkerelerini vermiştir. Ahıska Türkleri, vakıf ve dernekleri, bu durumu İçişleri Bakanlığına itiraz etmişlerdir. Bu itiraz sonucunda İstanbul ilinde ikamet edenler de diğer illerde uygulandığı şekilde ceza harcı ödemediği takdirde ikamet tezkeresi alabilmişlerdir.

Yukarıda bahsettiğimiz durumla karşı karşıya kalan İstanbul ilinde ikamet etmekte olan birçok Ahıska Türkü, 28.02.2009 tarihli ve 5838 sayılı kanundan yararlanamamıştır. Çünkü bu kanuna göre vatandaşlığa müracaat edecek olanlar 1.1.2009 tarihinden önce ikamet tezkeresi almış olması, ikamet tezkeresi almış olduğu tarihten itibaren Türkiye’de yaşıyor olma şartı aranmaktadır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi 28.11.2008 tarihli genelgeçerenden 2009 yılında yararlanarak ikamet tezkeresi almış olanlar, 12.06.2009 tarih ve 5901 sayılı yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu’na¹⁹ tabi tutulacaktır. Bu kanuna göre ikamet süresi, Türk soylu yabancılar için 31/12/2010 tarihine kadar iki yıl olarak uygulanır. Dolayısıyla “Türk Soylu” olanlardan da 31.12.2010 tarihinden itibaren diğer yabancılarla uygulandığı gibi, 5 yıl ikamet etme şartı aranacaktır. Böylece yukarıda vurgulamış olduğum durumda olanlar yani 2009 yılında ikamet tezkeresi almış olanlar 2014 yılından önce vatandaşlığa müracaat edemeyeceklerdir. Aşağıdaki örnek konunun daha iyi anlaşılması için verilmiştir.

Mülakat yapılan şahıslardan 42 yaşındaki H. A. bu durumdan etkilenenlerden sadece biridir. H. A. Kendisiyle ilgili durumu şöyle anlatmaktadır; *“Türkiye’ye 2008’de ailece göç ettik. Ancak bir ay içerisinde ikamet tezkeresi alamazsak kaçak duruma düşüyormuşuz. Dolayısıyla eşim bir aylık süre dolmadan çıkış yaparak Rusya’ya çalışmaya gitti. 2008 Aralık ayında ise Ahıska Türklerine ikamet tezkeresi (oturma izni) verilmeye başlandı. Ancak biz kaçak durumda olduğumuzdan dolayı ikamet tezkeresi alabilmemiz için bir aydan fazla kaldığımız sürenin ceza harcı ödememiz gerekiyordu. Ancak maddi durumumuzun iyi olmadığından dolayı ve Ahıska Türkleri Vakıf ve Derneklerinden edindiğimiz bilgiye göre, ceza harcı alınmadan ikamet tezkeresi verilmesi gerekiyordu, bu nedenle biz de ödeme*

¹⁹ “Türk Vatandaşlığı Kanunu”

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5901&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>, 18 Eylül 2010

yapmadık. Eşim ise 26 Aralık 2008'de Türkiye'ye döndü ve ceza durumunda olmadığı için 31 Aralıkta ikamet tezkeresi aldı. Ben ve iki oğlum cezalar kaldırıldıktan sonra Ocak 2009'da ikamet tezkeresi alabildik. Bu nedenle 2009'da Ahıska Türkleri için çıkan vatandaşlık kanunundan sadece kocam ve reşit olmayan iki oğlum yararlanabildi. Dolayısıyla ailede sadece ben yabancı uyruklu vatandaşım, kocam ve iki oğlum ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı oldu. Yeni kanuna göre artık ben beş sene doldurmadan vatandaşlığa müracaat edemeyecektim."²⁰

Bu örnekten de anlaşıldığı gibi aynı tarihte ailece Türkiye'ye göç eden bir aile var. Ancak eksik bilgi veya uygulamalardan kaynaklanan mağduriyetten bahsedilmek gerekir. Burada Yabancı Şubenin yanlış veya eksik bilgi edinmeleri nedeniyle diğer illerdeki Ahıska Türklerinin yararlandıkları 28.11.2008 Tarihli ve 073 Sayılı Genelgeden, İstanbul ilinde ikamet eden bu ailenin bayan eşinin yararlanamadığını, eşinin cezalı durumla karşılaşmadan yurtdışına çıkıp sonra tekrar giriş yaptığını dolayısıyla sadece eşinin bu genelgeden yararlanabildiğini görmekteyiz. Dolayısıyla 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanuna, 28.02.2009 tarih ve 5838 sayılı Kanunun 19. maddesi ile eklenen Geçici 1'nci maddenin uygulanması bakımından sadece eşi ve iki çocuğu Türk vatandaşlığına müracaat etmiş ve vatandaşlığı kazanmıştır. Eşi ise 2014 yılında 5 yıl ikamet ettikten sonra vatandaşlığa müracaat edecektir. İstanbul Emniyet Müdürlüğünce uygulanan bu yanlış uygulamadan dolayı mağdur durumda olan İstanbul'da yüzlerce Ahıska Türkü vardır.

²⁰ H. A, (43 Yaş ev hanımı) ile 13.02.2011 tarihinde Saat 15:00-15:30 arasında Yenibosna semti, Merkez Mah. Kendi evinde yapılan mülakat.

B. TÜRKİYE'DEKİ AHISKA TÜRKLERİNİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI VE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

1. Göçmen Ahıska Türklerinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Uyguladığımız anketten elde edilen verilerle, gözlem ve mülakatlardan elde edilen bilgiler göçmen grubun sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özellikleri incelenmiştir.

a. Aile Durumu

Ahıska Türklerine uyguladığımız ankette, aile yapısı ile ilgili sorular sorulmuş ve elde edilen veriler sayesinde, göçmen grubun aile yapısı incelenmiştir. Uyguladığımız ankette 51 kişinin yaşına da yer verildiği gibi katılımcıların yaş ortalamaları da belirtilmiştir.

Aşağıdaki tabloda anket katılımcıların yaş ortalamaları, en küçük yaşındaki ve en büyük yaşındaki katılımcıların yaşlarına yer verilmiştir.

Tablo: 13 (S-3)

Kaç yaşındasınız?	
Ortalama	47.63
En büyük	73
En küçük	21
Geçerli	51

Bahçelievler Belediyesi'ne bağlı, Yenibosna semtinin Çoban Çeşme ve Merkez mahallesinde oturan Ahıska Türklerine uygulamak üzere dağıtılan 58 tane anketten 51 tanesi toplanabilmiştir. Bu anket uygulamasına katılanların yaş ortalaması ise 47.63 olup, en büyük 73 yaş, en küçüğü ise 21 yaşındadır. Yaş dilimi Tablo 14'te ayrıntılı şekilde verilmiştir.

Tablo: 14 (S-3)

Kaç yaşındasınız?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
24	1	2.0	2.0
30	1	2.0	2.0
31	2	3.9	3.9
32	2	3.9	3.9
33	1	2.0	2.0
35	1	2.0	2.0
36	2	3.9	3.9
38	1	2.0	2.0
39	1	2.0	2.0
40	1	2.0	2.0
21	1	2.0	2.0
42	2	3.9	3.9
43	3	5.9	5.9
44	3	5.9	5.9
45	2	3.9	3.9
47	2	3.9	3.9
48	2	3.9	3.9
49	3	5.9	5.9
50	2	3.9	3.9
52	3	5.9	5.9
54	1	2.0	2.0
56	1	2.0	2.0
58	1	2.0	2.0
59	4	7.8	7.8
60	1	2.0	2.0
62	1	2.0	2.0
63	1	2.0	2.0
64	1	2.0	2.0
72	2	3.9	3.9
73	2	3.9	3.9
TOPLAM	51	100.0	100.0

Tablo: 15 (S-2)

Cinsiyetinizi belirtiniz:			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Erkek	38	74.5	74.5
Kadın	13	25.5	25.5
TOPLAM	51	100.0	100.0

Tablo 15'te görüldüğü gibi Anketimize katılanların %74,5'ini erkekler oluştururken, %25,5'ini kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun erkeklerden oluşmasını ise Ahıska Türklerinin aile yapısı, kültürel değerlerine bağlamak mümkün. Kısaca bu toplumda da eskiden gelen, erkeklerin otoriter yapısı hâkimdir. Ancak yinede anket sorularını cevaplayanların sadece erkeklerden oluşmaması, ankete katılanlar ve soruları cevaplandıranların arasında bayanların da olmasına özen gösterdik.

Tablo: 16 (S-4)

Medeni durumunuz:			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Bekâr	1	2.0	2.0
Evli	46	90.2	90.2
Dul	4	7.8	7.8
TOPLAM	51	100.0	100.0

Ankete katılanların medeni durumuna bakıldığında, bekâr olanların oranı % 2, evli olanların oranı % 90,2, dul olanların oranı ise 7,8'dir. Anketimize katılanların çoğunluğunu evli olanlar teşkil etmektedir.

Tablo: 17 (S-5)

Kaç çocuğunuz var?	
Ortalama	3,44
En az	1
En çok	7
Cevapsız	1
Geçerli	50

“Kaç çocuğunuz var?” sorusuna verdikleri cevaba baktığımızda, en az tek çocuk sahibi olanların oranı ile en fazla 7 çocuk sahibi olanların oranı aynı %4 olduğu görülmektedir. Ortalamasına bakacak olursak, her ailede en az 3 çocuktan fazla olduğu görülmektedir.

Tablo: 18 (S-5)

Kaç çocuğunuz var?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
1	2	3.9	4.0
2	15	29.4	30.0
3	14	27.5	28.0
4	7	13.7	14.0
5	4	7.8	8.0
6	6	11.8	12.0
7	2	3.9	4.0
TOPLAM	50	98.0	100.0
Cevapsız	1	2.0	
TOPLAM	51	100.0	

Yaşlılarla yaptığımız mülakatlarda, eskiden işçi gücüne duyulan ihtiyaç ve başka nedenlerden dolayı, ortalama 8-10 tane çocuk sahibi olanların çok olduğunu belirtmektedirler. Ancak günümüz şartlarında ekonomik nedenler başta olmak üzere birtakım olumsuz nedenlerden dolayı bir veya iki çocukla yetinmektedirler. Bu durum sadece Ahıska Türkleriyle ilgili olmayıp bütün gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler için de geçerlidir. Yukarıdaki Tabloda ankete katılanların kaç çocuk sahibi oldukları ayrıntılı şekilde verilmiştir.

Tablo: 19 (S-6)

Hanenizde siz dâhil toplam kaç kişi oturmaktadır?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
2	2	3.9	4.1
3	2	3.9	4.1
4	10	19.6	20.4
5	10	19.6	20.4
6	8	15.7	16.3
7	8	15.7	16.3
8	3	5.9	6.1
9	1	2.0	2.0
10	1	2.0	2.0
11	3	5.9	6.1
13	1	2.0	2.0
TOPLAM	49	96.1	100.0
Cevapsız	2	3.9	
TOPLAM	51	100.0	

Ahıska Türkleri de kalabalık aile özelliğine sahip olan toplumlardandır. Yukarıdaki Tablo 19’da bunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

“Hanenizde siz dâhil toplam kaç kişi oturmaktadır?” sorusuna verdikleri cevaba göre, en az 2 kişi, en çok ise 13 kişinin ikamet etmekte olduğunu belirmişlerdir. Ortalamasına bakıldığında, her ailede 6 kişinin ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Yüzdesine bakıldığında %49,2’inde altıdan fazla kişi ikamet ettiği bilinmektedir. Bunu bir bakıma Ahıska Türklerinin akraba bağına da bağlamak mümkündür. Kalabalık aile, aslında bir nevi birlik ve beraberliği, dayanışmayı çağrıştırmaktadır. Bu birlik ve beraberlik de ailenin yeni ortama ayak uydurması için gerekli olan en sağlam faktörlerden biridir. Zaten bu birlik ve beraberliğin neticesinde zorlukları kolayca aşabilmektedirler. Bunun bariz örneğini konunun devamında incelemelerden de görebiliriz.

Tablo: 20 (S-1)

Doğum yeriniz?			
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Özbekistan	46	90.2	90.2
Gürcistan	4	7.8	7.8
Azerbaycan	1	2.0	2.0
TOPLAM	51	100.0	100.0

Anketimizi cevaplayanların doğum yeri hakkında verdikleri bilgilere göre en çok oran %90,2 ile Özbekistan’da, %7,8’i Gürcistan’da ve %2’0’si de Azerbaycan’da doğmuştur. Anketimize katılan Ahıska Türklerinin hepsi Türkiye’ye gelmeden doğmuş ve iradi/serbest olarak göç etmiş kişilerdir. Gürcistan doğumlu 4 kişi ise 1944’te sürgün edilenlerden oldukları da anlaşılmaktadır. Bugün, sürgün edilenlerin çoğunun çocukları ve torunları doğmuş oldukları Eski Sovyetler Birliği ülkelerinden göç edip Türkiye’ye yerleşmişler ve yerleşmektedirler. Çoğunluğunun Özbekistan doğumlu olmasının net bir sebebi vardır ki o da, Gürcistan’dan sürgün edilen Ahıska Türklerinin çoğunun Özbekistan’a yerleşmiş olmasıdır. Dolayısıyla Türkiye’ye göç edenlerin %90’dan fazlasının Özbekistan doğumlu olduğunu görmekteyiz.

b. Eğitim Durumu

SSCB döneminde komünizmin uygulamış olduğu zorunlu eğitim sistemi uygulaması açıkçası başarılı olmuştur. Maddi durumları gözetmeksizin her birey bu haktan ücretsiz olarak yararlanabilmiştir. Dolayısıyla Ahıska Türkleri de bu sistemden yararlanmış ve eğitimin hayattaki önemini kavramış olmalıdırlar ki Türkiye'ye göç edenlerin diğer çoğunluğunu üniversite mezunları oluşturmaktadır. Aşağıda vereceğimiz Tablo'da da bunu açıkça görebiliriz.

Tablo: 21 (S-7)

Eğitim durumunuz:			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
İlkokul	1	2.0	2.0
Ortaokul	8	15.7	15.7
Lise	18	35.3	35.3
Yüksekokul	8	15.7	15.7
Üniversite	15	29.4	29.4
Yüksek Lisans	1	2.0	2.0
TOPLAM	51	100.0	100.0

Bu soruyu cevaplayanların İlkokul düzeyinde olanların oranı %2,0, Ortaokul düzeyindekilerin oranı %15,7, Lise düzeyindekiler %35,3, Yüksekokul düzeyindekiler %15,7 Üniversite mezunlarının oranı %29,4 ve son olarak Yüksek Lisans mezunları ise %2,0'dir. Yani bu oranlardan da anlaşılmaktadır ki ankete katılan Ahıska Türklerinin neredeyse yarısının eğitimi yüksek düzeydedir. Günümüzde Ahıska Türklerinin eğitime verdiği önem, yaşadıkları hayat tecrübelerinden anlaşılmaktadır. Sadece Türkiye'yi örnek alacak olursak, Türkiye'nin yurt dışındaki Ahıska Türklerine eğitim için ayırmış olduğu kontenjanlar sayesinde birçok gençlerin eğitim amaçlı Türkiye'ye gelip üniversitelerde eğitim almalarına destek vermesi takdire şayandır.

Tablo 22'de "Eğitiminizi hangi dilde ve nerede tamamladınız?" sorusunu cevaplayanların %82'si "Özbekçe ve Rusça-Özbekistan'da", %10'u "Rusça-Rusya", %4'ü "Rusça-Ukrayna" ve son olarak %4'ü ise "Türkçe-Türkiye" diye belirtmişlerdir. Çoğunluğunun eğitimi Özbekistan'da tamamlamış olmasının nedeni o bölgede doğup büyüdüğüdür. Ancak daha sonra kendi istekleriyle veya

bazı olumsuz olaylar neticesinde başka ülkelere göç edenler veya etmek zorunda kalanlar, göç ettikleri ülkelerin resmi dilinde eğitim almış olduğu ve o dilleri de rahat konuşabilecek düzeyde öğrendikleri de açıktır.

Tablo: 22 (S-8)

Eğitiminizi hangi dilde ve nerede tamamladınız?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Özbekçe ve Rusça – Özbekistan	41	80.4	82.0
Rusça – Rusya	5	9.8	10.0
Rusça – Ukrayna	2	3.9	4.0
Türkçe – Türkiye	2	3.9	4.0
TOPLAM	50	98.0	100.0
Geçersiz	1	2.0	
TOPLAM	51	100.0	

Türkiye'ye göç etmek için yıllarca uğraşan ve sonunda 1990 yılında izin almayı başaran Ahıska Türkleri grubunun lideri İbrahim Mecitoğlu, o dönemde de konuyla ilgili çocukların, önce Rus okuluna gidip Rusça öğrendiklerini, Özbekistan'da Özbek dilinde eğitim gördüklerini, şimdi ise Türk alfabesine büyük bir merakla çalışmakta olduklarını belirtmiştir.²¹

Zamanla ikili ülke anlaşmalarıyla, YÖS ile veya Türkiye'nin Ahıska Türklerine ayırmış olduğu kontenjandan faydalanarak eğitim için Türkiye'ye gelmiş olanların ve eğitimini Türkiye'de tamamlamış olanların sayısının çok olduğunu biliyoruz. Anket sadece Yenibosna semtinde uygulandığından dolayı, katılımcılar arasında, Türkiye'de eğitimini tamamlamış olanların sayısının az olduğunu görüyoruz.

Türkiye'ye göç eden Ahıska Türkleri, çocuklarının da eğitimlerine önem vermektedir. Ancak istisnai durumları göz önünde bulundurmanız gerekmektedir. Göç edip Türkiye'ye yerleşmiş olan ailelerin geçim sıkıntısı ve her şeyi sıfırdan başlamanın yarattığı sorunlardan dolayı, bazı çocukların eğitim kurumlarından ayrılmak zorunda kaldıklarını anket araştırmasından elde ettiğimiz verilerle göstermiş olacağız.

²¹ Cenk Başlamış, "Türkiye Özlemi," *Milliyet Gazetesi*, 5 Kasım 1990, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Ah%C4%B1ska%20T%C3%BCrkleri/>, 21 Ocak 2011

Tablo: 23 (S-10)

Eğitimini tamamlayamayan çocuğunuz var mıdır? Varsa hangi aşamada bırakmıştır veya bırakmak zorunda kalmıştır? Sebebini açıklayınız:			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Hayır – Yoktur	41	80.4	80.4
Maddi durumdan dolayı - Ortaokul	2	3.9	3.9
Maddi durumdan dolayı - Lise	7	13.7	13.7
Çocuğum taşındı - Lise	1	2.0	2.0
TOPLAM	51	100.0	100.0

Ankete katılanlardan Tablo 23'teki soruya verdikleri cevaplara baktığımızda %80,4'ü hayır - yoktur, %3,9'u maddi durumdan dolayı - ortaokulu, %13,7'si de maddi durumdan dolayı - liseyi bırakmak zorunda kaldığını belirtmişken, %2,0'si ise çocuğunun başka bir yere taşınmasından dolayı liseyi bıraktığını belirtmiştir. Geçim sıkıntısından dolayı eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalan gençlerin bir kısmının tekstil sektöründe çalıştığını gözlemledik. Buradaki sorun sadece geçim sıkıntısı değil buna paralel olarak okulu kendi isteğiyle bırakanların da olduğu şahıslarla yaptığımız mülakatlardan da anlaşılmıştır. Dolayısıyla eğitimini sadece maddi sıkıntıdan dolayı bırakmış olduklarını belirmemiz yanlış olur.

Göç eden çoğu aileler, Türkiye'ye yerleştikten sonra geçim sıkıntılarına aldırış etmeden borçlanarak da olsa çocuklarının eğitimi için destek olmuşlardır, olmaktadır. Aşağıdaki Tabloda, ailede eğitim görmekte olan çocukların sayısını gösterilmiştir. Soruları cevaplandıranların %17,6'sı tek çocuk okuturken 4 çocuk okutan ailelerin oranı ise %3,9'dur.

Tablo: 24 (S-9)

Eğitim görmekte olan çocuklarımız var mıdır? Varsa belirtiniz:			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Hayır	21	41.2	41.2
1	9	17.6	17.6
2	17	33.3	33.3
3	2	3.9	3.9
4	2	3.9	3.9
TOPLAM	51	100.0	100.0

Ahıska Türklerinin konuştuğu dil Türkçe yani Anadolu şivesine çok yakın bir dilde konuşmaktadırlar. Dolayısıyla anketimizde yer alan "Ana dilinizi belirtiniz?"

sorusuna aldığımız cevabın %100'ü Türkçeyi belirtmişlerdir. Ahıska Türkleri 1944 sürgününden sonra yerleştikleri bölge halkının kültür ve yaşam tarzlarına uyum sağladıkları gibi dillerini de öğrenmiş, ana dili düzeyinde konuşmaya başlamışlardır.

Tablo: 25 (S-12)

Hangi dilleri en az konuşacak kadar biliyorsunuz?			
	Sayı	Cevaplayanların Yüzdesi	Cevap Verenlerin Yüzdesi
Özbek Türkçesi	46	23.0	93.9
Azerbaycan Türkçesi	25	12.5	51.0
Kazak Türkçesi	13	6.5	26.5
Kırgız Türkçesi	7	3.5	14.3
Türkiye Türkçesi	47	23.5	95.9
Rusça	47	23.5	95.9
Ukraynaca	13	6.5	26.5
İngilizce	1	0.5	2.0
Kırım Tatar Türkçesi	1	0.5	2.0
TOPLAM	200	100.0	408.2
2 Cevapsız; 49 Geçerli			

“Hangi dilleri en az konuşacak kadar biliyorsunuz?” Sorusuna %23'ü Özbekçe, %12,5'i Azerbaycan Türkçesi, %6,5'i Kazak Türkçesi, %3,5'i Kırgız Türkçesi, %23,5'i Türkiye Türkçesi, 23,5'i Rusça, %6,5'i Ukraynaca, %0,5'i İngilizce ve %0,5'i Kırım Tatar Türkçesi diye cevaplamışlardır. Ahıska Türkleri Eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinin neredeyse tamamında dağınık halde yaşamış ve yaşamakta olan bir toplum olduğundan dolayı yukarıda da bahsettiğim gibi bu ülke topluluklarının konuştuğu dileride ileri düzeyde konuşabilmektedirler. Bu ülkelerde ortak dil bilindiği gibi Rusça olmuştur. Dolayısıyla Rusça, Ahıska Türklerinin ikinci ana dili gibidir, yani Rusçayı ana dili gibi konuşacak düzeyde bilmektedirler. Bunun dışında buldukları ülkelerin dillerini de öğrenmekten geri kalmamışlardır. Bu yukarıdaki tablodan da anlaşılmaktadır.

Ahıska Türklerinden Özbek Türkçesini konuşabilenlerinin oranının yüksek olması ise 1944 sürgününe bağlamak gerekir. Çünkü hepimizin bildiği gibi Sürgünde en çok Özbekistan'a yerleştirilmişlerdir.

c. Ekonomik Durum

Türkiye'ye iradi/serbest olarak göç eden Ahıska Türkleri yaşadıkları ülke veya ülkelerde genelde köylerde oturmuşlardır. Ancak bilindiği gibi Ahıska Türkleri çalışkan bir toplumdur ve bu toplumun diğer toplumlara nazaran ekonomik düzeyi yaşadığı bölgeyi göz önünde bulundurduğumuzda daha iyi olduğu bilinmektedir. Fakat diğer yandan çoğu Ahıska Türk aileleri asgari yaşam koşullarından ve geleceğe güvenle bakmayı zorlaştıran ekonomik koşullardan dolayı Türkiye'ye göç etmiş veya etmek zorunda kalmıştır. Bu ailelerin çoğu gelirken malını-mülkünü, varını-yoğunu satıp gelmiştir. Turistik vizeyle iradi/serbest olarak göç ettikleri için göç esnasında her hangi kurum veya kuruluşlardan maddi yardım görmemişler, yol masraflarını da kendileri karşılamışlardır.

İskanlı olarak 1992 Yılında Türkiye Cumhuriyeti tarafından getirilenler hariç kendi imkânlarıyla Türkiye'ye iradi/serbest göçmen olarak gelenler devlet veya herhangi bir kurumdan maddi destek almadan ayakta durmayı başarmışlardır ve başarmaktadırlar. Burada vurgulanması gereken nokta, Ahıska Türklerinin çalışkan ve eskiden gelen akrabalık ilişkisinin güçlü olmasıdır. Bu ilişkilerin güçlü olmasından dolayı, mülakat yaptığımız şahıslardan bazılarının belirttiklerine göre, Türkiye'ye göç ettikten sonra karşılaştıkları bir takım zorlukları akrabalarının destekleriyle aşabilmişlerdir.²²

Ahıska Türkleri yaşadıkları ülkelerde azınlıkta olduğu için bir birlerine daha da sıkı tutunarak, yardımlaşarak yaşamlarını sürdürmüş kapalı bir toplumdur. Dolayısıyla bir birlerini çok iyi tanıdıkları için göç ederken dikkat ettikleri en önemli hususlardan biri, göç edeceği yerde önceden göç edip yerleşmiş olan akrabası veya bir yakınının olup olmamasıdır. Çünkü göç edeceği yerde herhangi bir akrabasının olması kendilerine her konuda yardım sağlamaktadır.

Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin kendi veya akrabalarının desteğiyle iş bulup çalıştıkları kurumları aşağıdaki tablodan da görebiliriz. Ankete katılanlara, şu anda hangi işte çalışmakta oldukları sorulmuştur.

²² F. M (53 yaş) ve S. A. (58 yaş) ile 14.11.2010 tarihinde (Ahıska Türklerinin kalabalık oturduğu sokak) Hünker sok. Çoban Çeşme Mah. Yenibosna semtinde yapılan mülakat.

Tablo 26 (S-15)

Şu andaki işiniz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
İşçi	26	51.0	52.0
Şirket Sahibi	3	5.9	6.0
Öğretmen	1	2.0	2.0
Emekli	6	11.8	12.0
Ev Hanımı	5	9.8	10.0
İşsiz	5	9.8	10.0
Çocuk Bakıcısı	1	2.0	2.0
Turizm	1	2.0	2.0
Özel Şirkette	1	2.0	2.0
İnşaat	1	2.0	2.0
TOPLAM	50	98.0	100.0
Geçersiz	1	2.0	
TOPLAM	51	100.0	

Anketimizi cevaplayanların %52,0'si İşçi, %12,'si Emekli, %10,0'u Ev hanımı, %10,0'u İşsiz, %6,0'sı Şirket sahibi, %2,0'si Öğretmen, %2,0'si Çocuk bakıcısı, %2,0'si Turizmde, %2,0'si Özel şirkette, %2,0'si de İnşaatta çalışmaktadır. Ahıska Türklerinin en önemli özelliklerinden biri çalışkan bir toplum olmasıdır. Meslekleri ne olursa olsun, Türkiye'ye göç ettikten sonra geçimin sürdürebilmeleri için en azından, kendi mesleğini yapamaları bile özel şirketlerde işçi olarak çalışmaktadırlar.

Tablo 27 (S-16)

Şu andaki işinizden memnun musunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	25	49.0	58.1
Kendi mesleğimi yapamadığım için memnun değildim	11	21.6	25.6
Çalışma şartları kötü olduğu için memnun değildim	1	2.0	2.3
Emeğimin karşılığını alamadığım için memnun değilim	3	5.9	7.0
Sigorta olmadığı için memnun değilim	1	2.0	2.3
Çalışmıyorum	2	3.9	4.7
TOPLAM	43	84.3	100.0
Cevapsız	8	15.7	
TOPLAM	51	100.0	

“Şu andaki işinizden memnun musunuz?” sorusunu cevaplayanların %58,1’i “Evet”, %25,6’sı “Kendi mesleğimi yapamadığım için memnun değilim”, %7,0’si “Emeğimin karşılığını alamadığım için memnun değilim”, %4,7’si “Çalışmıyorum”, %2,3’ü “Çalışma şartları kötü olduğu için memnun değilim”, %2,3’ü de “Sigortalı olmadığı için memnun değilim” şeklinde cevap vermişlerdir. Anketi cevaplayanların %15,7’si bu soruyu cevaplamayı uygun görmemiştir.

Kendi mesleğini yapamayanların durumuna bakacak olursak, burada vurgulamamız gereken konuların başında yine göç konusu gelmektedir. Göçler sayesinde bir takım değerlerinden yararlanamaz duruma düşmüşlerdir. Yaşadıkları ülkelerde edindikleri meslekleri, yaşlarının ilerlemiş olmasından ve yeni sisteme adapte olmanın zorluklarından dolayı icra edememektedirler. Sigortasız çalıştırılma sorunu ise, zaten Türkiye’de var olan sorunlardan biridir.

Tablo 28 (S-19)

Ülkenizde aldığınız eğitiminiz, iş tecrübeleriniz Türkiye’de iş bulmanızda ya da işinizi yapmanızda size fayda sağlıyor mu/sağladı mı?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	20	39.2	45.5
Hayır	24	47.1	54.5
TOPLAM	44	86.3	100.0
Cevapsız ve Geçersiz	7	13.7	
TOPLAM	51	100.0	

Tablo 28’da “Ülkenizde aldığınız eğitiminiz, iş tecrübeleriniz Türkiye’de iş bulmanızda ya da işinizi yapmanızda size fayda sağlıyor mu/sağladı mı?” sorusuna “Evet” diyenlerin oranı %45,5, “Hayır” diyenlerin oranı ise %54,5’tir. Tablodan da anlaşıldığı gibi önceden almış oldukları eğitim, edindikleri iş tecrübeleri Türkiye’de çalıştıkları sektörlerde çoğuna fayda sağlamaktadır. Diğer çoğunluk ise elde ettikleri bu tecrübelerinden faydalanamadıklarını belirtmesini ise birçok nedenlere bağlamak mümkündür. Bu durumu daha iyi analiz etmek için kendi mesleğiyle ilgisi olmayan işte çalışmak zorunda kalma durumlarını incelemek gerekebilir.

Tablo 29 (S-12)

Türkiye'ye göç etmeden önce hangi işte çalışıyordunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Tarım çiftçisi	17	33.3	34.0
Devlet Memuru	5	9.8	10.0
Öğretmen	3	5.9	6.0
Ev hanımı	3	5.9	6.0
Şoför	9	17.6	18.0
Ticaret	2	3.9	4.0
İnşaat	2	3.9	4.0
Öğrenci	1	2.0	2.0
Çalışmıyordum	1	2.0	2.0
Fırıncı	1	2.0	2.0
Emekli	5	9.8	10.0
Aşçı	1	2.0	2.0
TOPLAM	50	98.0	100.0
Cevapsız	1	2.0	
TOPLAM	51	100.0	

Türkiye'ye göç etmeden önce %34,0'ü Tarım çiftçisi, %18,0'i Şoför, %10,0'u Devlet memuru, %10,0'u Emekli, %6,0'sı Öğretmen, %6,0'sı Ev hanımı, %4,0'ü Ticaret, %2,0'si İşsiz, %2,0'si Öğrenci olduğunu belirtmiştir. Tablo 29'daki verilere bakıldığında göç edenlerin çoğunun tarım çiftçisi, şoför, devlet memuru ve emeklilerden oluşmaktadır. Türkiye'ye göç edip yerleşen Ahıska Türklerinin büyük çoğunluğu köylerde yaşamıştır.²³ Dolayısıyla bu tabloda da görmekteyiz ki çoğunluğu köylerde yaşadıkları için tarım çiftçiliğiyle uğraşmışlardır.

Tablo 30 (S-13)

Geldiğiniz ülkede kendi mesleğinizi yapabiliyor muydunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	22	43.1	46.8
Hayır	25	49.0	53.2
TOPLAM	47	92.2	100.0
Cevapsız	4	7.8	
TOPLAM	51	100.0	

Tablo 30'da, ankete katılanlara kendi memleketlerinde mesleklerini yapamadıklarına ilişkin yöneltilen soruya %46,0'sı "Evet", %53,2'si ise "Hayır"

²³ Bkz. Tablo: 2

şeklinde cevap vermiştir. Yaşadıkları ülkelerde kendi mesleklerini yapamayanlar gördüğümüz gibi çoğunlukta. Bunun birçok sebebine değinebiliriz, ancak en önemli sebeplerin başında daha öncede değindiğimiz konulardan ekonomik ve siyasi nedenlerdir. Ekonomik nedenlerden dolayı Eski Sovyetler Birliği ülkelerinde çoğunluğu geçimini sağlamak için çeşitli mesleksiz işlerde çalışmaktadırlar. Diğer yandan ticaret yapanlar da vardır. Örnek olarak: Türkiye'den mal satın alıp kendi ülkesinde pazarlayanlar.

Tablo 31 (S-14)

Geldiğiniz ülkedeki işinizden memnun muydunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	21	41.2	46.7
Kendi mesleğimi yapamadığım için memnun değildim	10	19.6	22.2
Çalışma şartları kötü olduğu için memnun değildim	4	7.8	8.9
Emeğimin karşılığını alamadığım için memnun değilim	10	19.6	22.2
TOPLAM	45	88.2	100.0
Cevapsız	6	11.8	
TOPLAM	51	100.0	

“Geldiğiniz ülkedeki işinizden memnun muydunuz?” sorusuna cevaplayanların %46,7’si “Evet”, %22,2’si “Kendi mesleğimi yapamadığım için memnun değildim”, %22,2’si “Emeğimin karşılığını alamadığım için memnun değildim”, %8,9’u ise “Çalışma şartları kötü olduğu için memnun değildim” şeklinde cevaplamıştır.

Bu tablodan da görüldüğü gibi kendi mesleğini yapamayanlar diğer mesleksiz işlerde çalışmak zorunda kaldıkları için böylelikle de tabloda soruya, verdikleri cevapta işlerinden memnun olmadıklarını belirlemektedirler. Yine de işlerinden memnun olanların sayısının çok olduğunu görmekteyiz.

Aşağıdaki tablodaki, ailede çalışanların sayısı ile ilgili yönelttiğimiz soruya aldığımız cevaba göre, ailede en az çalışan sayısının oranı %5,9 – 4 kişi, en çok çalışan sayısının oranı ise %39,2 – 2 kişidir.

Tablo 32 (S-20)

Ailenizde toplam kaç kişi çalışmaktadır?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
1	13	25.5	26.5
2	20	39.2	40.8
3	9	17.6	18.4
4	3	5.9	6.1
5	4	7.8	8.2
TOPLAM	49	96.1	100.0
Cevapsız	2	3.9	
TOPLAM	51	100.0	

Yapılan mülakatlarda gelir düzeyiyle ilgi sorumuza biraz endişeli cevap verdiklerini gözlemledik. Bunu aşağıdaki tabloda da görmek mümkündür. Bir ailenin 1000 TL gelir düzeyi ile günümüz şartlarında geçinmenin çok ta kolay olmadığı açıktır. Dolayısıyla en az 2 kişi asgari ücrete çalışan ailenin geliri 1300 TL civarındadır.

Tablo 33 (S-22)

Ailenizin aylık toplam geliri ne kadardır?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
500 TL-1000 TL	10	19.6	20.0
1000 TL-1500 TL	22	43.1	44.0
1500 TL-2000 TL	8	15.7	16.0
2000 TL-2500TL	4	7.8	8.0
2500TL-3000 TL	2	3.9	4.0
3000TL-3500 TL	3	5.9	6.0
4000TL-4500 TL	1	2.0	2.0
TOPLAM	50	98.0	100.0
Geçersiz	1	2.0	
TOPLAM	51	100.0	

Tablo 33'te "Ailenizin aylık geliri ne kadardır" sorusuna ankete katılanların %44'ü 1000-1500 TL, %20'si 500-1000 TL, %16'sı 1500-2000 TL, %8'i 2000-2500 TL, %6'sı 3000-3500 TL, %4'ü 2500-3000 TL, %2'si ise 4000-4500 TL olarak cevaplamışlardır.

Tablo 34 (S-23)

Bu gelir düzeyinizle kendinizi hangi gelir seviyesinde görüyorsunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Üst	-	-	-
Orta üst	-	-	-
Orta	13	25.5	25.5
Orta alt	19	37.3	37.3
Alt	19	37.3	37.3
TOPLAM	51	100.0	100.0

Tablo 34'te ise "Bu gelir düzeyinizle kendinizi hangi gelir seviyesinde görüyorsunuz" sorusuna %37,3 Alt, %37,3 Orta alt, %25,5 Orta olarak cevaplandığını görmekteyiz. Tabii ki günümüz yaşam koşullarını göz önünde bulunduracak olsak bu gelir düzeyi ile Türkiye'de iyi düzeyde hayat sürdükleri söylenemez. Aslında gelir düzeylerinin düşük olmasının başlıca sebeplerinden biri yine yukarıda da bahsettiğimiz gibi çoğunluğunun kendi mesleklerinde çalışamamasıdır. Özellikle hemşireler ve doktorlar dışında diğerlerinin kendi mesleğinde çalıştıkları pek söylenemez.

Tablo 35 (S-24)

Kazancınız geçiminize yetiyor mu?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	24	47.1	47.1
Hayır	27	52.9	52.9
Toplam	51	100.0	100.0

"Kazancınızın geçiminize yetiyor mu?" sorusuna ankete katılanların % 52,9'sı "hayır", % 47,1'i ise "evet" diye cevap vermişlerdir. Bu verileri elde etmedeki amacımız bu ailelerin aylık gelirlerini belirlemek değildir, ailelerin elde ettiği gelirleri ile geçinip geçinemedikleri, kısaca yaşam koşullarının durum tespitini yapmaktır. Çoğunluğu da Türk vatandaşı olduktan sonra hayat şartlarının az da olsa ilerlediklerini, en azından sigortalı işe geçtiklerini belirtenlerde oldu.

Tablo 36 (S-25)

Şu anda oturduğunuz ev kimin evidir? Kendi eviniz ise, nasıl sahip oldunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kira	25	49.0	49.0
Akrabamın evi	5	9.8	9.8
Evi nakit parayla satın aldım	1	2.0	2.0
Arsasını satın alıp kendim yaptım	0	0.0	0.0
Evi banka kredisi kullanarak satın aldım	20	39.2	39.2
TOPLAM	51	100.0	100.0

Tablo 36’de “Şu an oturduğunuz ev kimin evidir? Kendi eviniz ise, nasıl sahip oldunuz?” sorusuna ankete katılanların %49’u Kira, %39,2 Evi banka kredisi kullanarak satın aldım, % 9,8’i Akrabamın evi, %2’si ise Evi nakit parayla satın aldım şeklinde cevap vermiştir. Bu tablodan bir özet çıkaracak olursak genellikle çoğunluğun kiracı olduğu veya banka kredisi kullanarak ev edindiğini söyleyebiliriz. Ahıska Türklerinin büyük çoğunluğu geldikleri ülkelerde kendi evlerinde oturmaya alıştığandan ve kirada kendilerini yabancı gibi hissettiklerinden Türkiye’ye geldikten sonra ev almak için ekonomik durumları her ne kadar müsait olmasa da tabloda görüldüğü gibi ankete katılanların yaklaşık %40’ı banka kredisi ile ev almışlardır.

Tablo 37 (S-26)

Evinize sahip olurken tanıdıklarınızdan nasıl yardımlar gördünüz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Herhangi bir yardım görmedim	3	5.9	14.3
Ailem, akrabalarım, tanıdıklarımın borç para aldım	18	35.3	85.7
TOPLAM	21	41.2	100.0
Cevapsız	30	58.8	
TOPLAM	51	100.0	

Tablo 37’da Ahıskalı ailelerin ev edindikleri zaman genellikle aile, akraba, tanıdıklar gibi çevrelerden borç aldıkları gözükmektedir. Bu yardımlaşma da Ahıska Türklerinin en önemli özelliklerinden biridir. Bir birlerine destek olmak, arka çıkmak birtakım sorunları birlikte baş edebileceği anlamına gelmektedir ki, özellikle de Türkiye’de çoğunun kiralarda yaşadığı şu dönemde, Ahıska Türkleri kısa zaman içinde konut kredisinden de olsa faydalanarak daire sahibi olabilmektedirler.

Tablo 38 (S-27)

Türkiye’de aşağıdakilerden hangilerine sahipsiniz?			
Seçenekler	Sayı	Cevaplayanların Yüzdesi	Cevap Verenlerin Yüzdesi
Otomobil	7	13.2	13.7
Kiralık Mülk	3	5.7	5.9
Arsa	4	7.5	7.8
Kendime ait bir iş yeri	1	1.9	2.0
Hiçbiri	38	71.7	74.5
TOPLAM	53	100.0	103.9
51 Geçerli			

“Türkiye’de aşağıdakilerden hangilerine sahipsiniz” sorusuna cevap verenlerin %13,7’si Otomobil, %7,8’i Arsa, %5,9’u Kiralık Mülk, %2’si Kendime ait bir iş yeri, %74,5’i ise Hiçbiri olarak belirtmişlerdir.

Tablo 39 (S-21)

Evinizde çalışamaz durumda olan yaşlı veya engelli var mı?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Hayır	30	58.8	60.0
1 Kişi	12	23.5	24.0
2 Kişi	8	15.7	16.0
TOPLAM	50	98.0	100.0
Cevapsız	1	2.0	
TOPLAM	51	100.0	

“Evinizde çalışamaz durumda olan yaşlı veya engelli var mı?” sorusuna %60 Hayır, %24’ü - 1 Kişi, %16’sı - 2 Kişi olarak cevaplanmıştır. Çalışamaz durumda olanların çoğu emekli yaşındadır. Bu gruba dâhil olanlar yani emekli olanların ise başlıca sorunlarından biri “Emekliliktir.” Orta Asya ülkelerinden gelmiş olsun, Rusya’dan gelmiş olsun emekli yaşında olanlar Türk vatandaşlığını kazanmış olsalar bile, iki ülke arasında konuyla ilgili anlaşma olmadığı için emeklilik maaşından yararlanamamaktadırlar. Dolayısıyla 2 kişi çalışan yaşlı ve çocukların da bulunduğu bir ailede asgari ücret bazında geliri olması, bu ailenin geçim sıkıntısı çekmesi kaçınılmazdır.

Tablo 40 (S-28)

Tasarruflarınızı-Harcamalarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Tasarruf Yapamıyorum	45	88.2	88.2
Altın alırım	3	5.9	5.9
Otomobil satın alırım	1	2.0	2.0
Krediye Daire almak için para biriktiriyorum	1	2.0	2.0
Daha az harcayarak	1	2.0	2.0
Toplam	51	100.0	100.0

Tablo 33'te "Tasarruflarınızı-Harcamalarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz" şeklindeki soruya %88,2 oranla Tasarruf Yapamıyorum diye cevaplanmıştır. Bu da gelire giderin arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Gider olarak kira v.b. örnekleri gösterebiliriz. Ahıskalı ailelerin genellikle kirada oturduğunu göz önünde bulundurursak ve gelir düzeyinin düşük olduğunu da eklersek tasarruf yapamamalarının nedenini daha iyi anlayabiliriz.

d. Gelenek – Görenek ve Akraba İlişkileri

Göçler Türkiye'yi, Avrasya bölgesinin kültür sepeti haline getirmiştir. Her göçmen kitlesi, mutfaktan yemek adabına, konuşma aksanından giyim kuşam ve folklorla, eğlenceden yas tutmaya kadar hemen her alanda yüzyıllar içerisinde oluşturdukları memleketlerine has kültür değerlerini Türkiye'ye taşımış ve burada yaşatmaktadırlar.²⁴ Bu bağlamda Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin kendilerine özgü kültür değerlerini nasıl yaşattıkları konusuna yer verilmiştir.

Tablo 41 (S-58)

İstanbul'da, örf - adet, gelenek-göreneklerinizi devam ettirebiliyor musunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Evet	50	98.0	98.0
Hayır	1	2.0	2.0
TOPLAM	51	100.0	100.0

"İstanbul'da, örf ve adet, gelenek ve göreneklerinizi devam ettirebiliyor musunuz?" sorusuna ankete katılanların %98'i Evet, %2'si ise Hayır diye cevapladıklarını görmekteyiz. Ahıska Türkleri yaşadıkları diğer ülkelerde de azınlık

²⁴ Saif Yusuf, "Ahıska Dosyası", *Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, AHİD, Sayı: 3, Aralık 2009. s. 23

olmalarına ve kendilerine karşı ayrımcılık yapılmasına rağmen kendi gelenek-görenek, örf ve adetlerini yaşatmışlardır, sürdürme gelmişlerdir. Ancak alışıla gelmiş bazı geleneklerin, diğer ilçelere nazaran, özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerde sürdürülmesi, uygulanması açısından biraz sıkıntılı olmaktadır. Örneğin: Ahıska Türkleri düğünlerde davet edilen akrabalarını, evinde ağırlamak gelenek ve adettendir. Ancak şehir yaşamı, bu tarz geleneklerin uygulanmasını bir nevi de olsa kısıtlamaktadır.

Tablo 42 (S-59)

Size göre göçler, aşağıdakilerden hangisini ailenize kazandırmıştır?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Yabancılık hissini	3	5.9	5.9
Çok kültürlülük	7	13.7	13.7
Birliktelik, Çalışkanlık	40	78.4	78.4
TOPLAM	50	98.0	98.0
Cevapsız	1	2.0	2.0
TOPLAM	51	100.0	100.0

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi göçlerin ailelere kazandırdığı en önemli nitelik birliktelik ve çalışkanlıktır. %13,7 oranında katılımcı ise çok kültürlülüğü vurgulamıştır. %5,9 oranında katılımcı ise yabancılık hissini kazanıldığını düşünmektedir. Bilindiği gibi Ahıska Türkleri birlik ve beraberlik içinde yaşamlarını sürdürmüş, dilini, dinini, gelenek ve göreneklerini günümüze kadar koruyarak yaşatmışlardır. Azınlık olmanın sağlamış olduğu bu avantajı iyi değerlendirebilen bu toplum her göç ettiği ülkelerde asimile olmaktan da korunmuşlardır. Yaşadıkları ülkelerde birlik ve beraberlik içinde olmuşlar ve yaşam standartlarını daha da yükseltmek için çok çalışmışlardır. Dolayısıyla da o ülke halkının genel ekonomik durumundan daha iyi seviyede olmuştur.

Ancak yaşadıkları ülke kültüründen de az da olsa etkilediğini söyleyebiliriz. Bu nedenledir ki her yaşadığı ülke şartlarına kolay adapte olabilmektedirler. Bunun bariz örneği ise bugünlerde ABD’de yaşayan Ahıska Türklerini örnek olarak gösterebiliriz. Bilindiği üzere Ahıska Türkleri ABD’ye de göç ettiler ve çeşitli eyaletlerinde yaşamaktadırlar. Aslında Ahıska Türkleri çok kültürlü yaşam tecrübesine sahip bir toplumdur.

Tablo 43 (S-49)

Maddi, manevi herhangi bir sıkıntınızda size yardım edebilecek en güvendiğiniz grup ya da kesim kimlerdir?			
Seçenekler	Sayı	Cevaplayanların Yüzdesi	Cevap Verenlerin Yüzdesi
Aile, akraba ve tanıdıklar	38	66.7	76.0
Ahıska Türkleri Vakıf ve Dernekleri	12	21.1	24.0
Hiçbir gruba güvenmiyorum	6	10.5	12.0
Yardım almıyoruz	1	1.8	2.0
TOPLAM	57	100.0	114.0
1 Cevapsız; 50 Geçerli			

Tablo 43'te ise Ahıska Türklerinin gerek maddi gerekse manevi bir problem olduğunda yardım aldıkları çevrelerin kimler olduğu sorulmuştur. Burada %76,7 oranla aile, akraba ve tanıdıklar ön plana çıkmaktadır. %21,1 oranında katılımcı ise Ahıska Türkleri Vakıf ve Dernekleri olarak belirtmişlerdir. Ahıska Türkleri yardımlaşmayı seven bir toplumdur. Yaptığımız mülakatlarda da anlaşıldığı gibi son zamanlarda Yenibosna'da oturan biri orta yaş, ikisi yaşlı olmak üzere toplam 3 kişi kalp ameliyatı geçirmiştir. Bu durumla ilgili ise Ahıska Türkleri Vakfı üzerine düşen görevi yerine getirmiş, şahıslardan ikisinin ameliyatına yardım etmiştir. Sadece bu gibi konular değil Kurban bayramı ve Ramazan bayramlarında da Ahıska Türkleri Vakıf ve Derneğinden çeşitli yardımların olduğu belirtilmiştir.

Tablo 44 (S-50)

Herhangi bir siyasi partiye, vakıf ve ya derneğe üyeliğiniz var mı?			
Seçenekler	Sayı	Cevaplayanların Yüzdesi	Cevap Verenlerin Yüzdesi
Hayır	3	5.3	6.1
Ahıska Türkleri Vakfına üyeyim	39	68.4	78.0
Ahıska Türkleri Derneğine üyeyim	15	26.3	30.0
TOPLAM	57	100.0	114.0
2 Cevapsız; 49 Geçerli			

Tablo 44'te "Herhangi bir siyasi partiye, vakıf ve derneğe üyeliğiniz var mı?" sorusuna, görüldüğü gibi Yenibosna'da yaşayan Ahıska Türkleri genel olarak kendilerinin kurmuş olduğu Vakıf ve Derneklerle ilişki içindedirler. Ancak bu ilişkiler günümüzde daha az seviyede olduğu gözlemlenmiştir. Anketi cevaplayanların, herhangi bir siyasi partiye üye oldukları belirtilmemiştir.

Tablo 45 (S-53)

Yerli halk ile arkadaşlık ilişkileriniz nasıldır?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Çok arkadaşım var	28	54.9	54.9
Orta düzeyde	1	2.0	2.0
Az düzeyde arkadaşlığım var	22	43.1	43.1
TOPLAM	51	100.0	100.0

Tablo 45’deki “Yerli halk ile arkadaşlık ilişkileriniz nasıldır?” sorusuna ankete katılanların %54,9’u Çok arkadaşım var, %43,1’i Az düzeyde arkadaşlığım var, %2,0’i ise Orta düzeyde olarak cevaplamışlardır.

Tablo 46 (S-54)

Ailenizden birinin yerli halktan biriyle evlenmesine izin verir miydiniz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Evet	28	54,9	54,9
Hayır	23	45,1	45,1
TOPLAM	51	100,0	100,0

Tablo 46’da Ahıska Türklerinin yerli halkla evlenmeleri konusuna değinilmiştir. Katılımcıların %54,9’u Evet, %45,1’i ise Hayır diye cevap vermişler. Eskiden bu tür soruları sorma gereği duyulmazdı, çünkü Ahıska Türkleri kapalı toplum olduğu için yaşadıkları ülke halklarıyla, yani Ahıska Türkü olmayanlarla evlilik ilişkilerinin olma ihtimali çok düşüktür. Ancak zamanla göç edip vatan olarak bildikleri Türkiye’ye yerleştikten sonra buradaki yerli halkla evlilik ilişkilerine yavaş yavaş sıcak bakmaya başlamışlardır. Diğer yandan bu evlilik ilişkilerine sıcak bakmayanların oranı da yüksektir.

Tablo 47 (S-55)

Cevabınız "Evet" ise yerli halktan ne tür özellik arardınız?			
	Sayı	Cevaplayanların Yüzdesi	Cevap Verenlerin Yüzdesi
Aile geleneğimize uygun olması	21	58,3	70,0
Türk soylu olması	11	30,6	36,7
Çalışkan olması	2	5,6	6,7
Fark etmez	2	5,6	6,7
TOPLAM	36	100,0	120,0
21 Cevapsız; 30 Geçerli			

Tablo 46’da yerlilerle evlenme konusuna ankete katılanların çoğunluğu olumlu yanaşmıştır. Tablo 47’de ise aile kuracakları yerlilerde ne tür özellikler aradınız sorusu sorulmuştur. Anketi cevaplayanlardan genellikle %58,3’ü Aile geleneğimize uygun olması, %30,6’sı Türk soylu olmasını seçmişlerdir. Yukarıda da değindiğimiz gibi bu tür ilişkiye rıza gösterenlerin birtakım şartları da vardır.

Tablo 48 (S-56)

Cevabınız “ Hayır” ise bunun sebebi nedir?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Aile yapı ve yaşam tarzımız farklı	3	5,9	16,7
Mantalemiz farklı	1	2,0	5,6
Kültürümüz farklı olduğu	7	13,7	38,9
Yeteri kadar tanımadığımız için	5	9,8	27,8
Bu zaman kadar yerlilerle evlilik ilişkisi yapmadık	2	3,9	11,1
TOPLAM	18	35,3	100,0
Cevapsız	32	62,7	
Geçersiz	1	2,0	
TOPLAM	51	100,0	

Tablo 46’da %45,1 oranında katılımcı evliliğe onay vermemesinin nedenlerini ve oranlarını, Tablo 48’de görüldüğü gibi; %38,9 Kültür farklılığı, %27,8 Yeteri kadar tanımadıkları için, %16,7 Aile yapı ve yaşam tarzının farklı olduğu için, %11,1 Daha önce yerlilerle evlilik ilişkisi yapmadıkları için, %5,6 Mantalite farklılığı gibi durumlara dayandırmaktadırlar.

Burada en önemli etkenlerden birinin aile yapısı olduğunu vurgulamak mümkündür. Aile yapısı konusunda, Ahıska Türkleri ve yerli halkta farklılıklar göstermektedir. Bazıları tedirginlikten dolayı bu tür ilişkiye karşı çıkabilmekte iken bazıları da iyi tanıyamadıklarından dolayı karşı çıkmaktadır. Konuyla ilgili örnek verecek olursak. Ahıska Türkleri bir birlerini sülalesine kadar tanıyabilmektedir.. Diğer yandan yerlileri daha iyi tanıyamaması ve yeterince o aile ile bilgi edinmenin kolay olmadığını da bildikleri için bu konuya sıcak bakmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Tablo 49 (S-57)

Ailenizde yerli halktan biriyle evli olan var mıdır?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Hayır	41	80,4	80,4
Kızım	4	7,8	7,8
Kardeşim	1	2,0	2,0
TOPLAM	46	90,2	90,2
Cevapsız	5	9,8	9,8
3 Cevapsız; 2 Geçersiz	51	100,0	100,0

Tablo 49’da “Ailenizde yerli halktan biriyle evli olan var mıdır?” sorusuna %80,4 oranında Hayır, %7,8 oranında Kızım, %2,0 oranında ise kardeşim diye cevap verilmiştir. Ahıska Türklerinin kültür, dil, gelenek, dayanışma gibi duygularının gelişip pekişmesine neden olan en önemli etkenlerden biri de yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi yabancılarla kız alıp-verme durumunun çok düşük düzeyde olmasıdır. Nitekim Türk olmasına rağmen yerli halkla evli olanların sayısının %7,8 olması bunun açık bir göstergesidir. Ahıska Türkleri kapalı bir toplum yapısına sahip oldukları için kendilerine yabancı gelen diğer toplumlarla akrabalık ilişkilerine kolay kolay girmezler. Ancak Türkiye’de bu durum az da olsa değişmiştir. Zamanla aynı dil, aynı din, aynı yaşam koşullarına sahip olan yerli halkla ilişkiler daha da genişlemektedir ve genişleyecektir. Ne var ki bu ilişki düzeyi kız vermekle sınırlı kalmaktadır. Yerlilerden kız alma durumu nerdeyse yok denecek düzeydedir.

e. Geldikleri Yer İle İlişkiler

Tablo 50 (S-37)

Geldiğiniz ülkede akrabalarınız/yakınlarınız var mı?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Evet	50	98.0	100.0
Hayır	0	0.0	0.0
TOPLAM	50	98.0	100.0
Cevapsız	1	2.0	
TOPLAM	51	100.0	

“Geldiğiniz ülkede akrabalarınız/yakınlarınız var mı?” sorusuna hepsi “Evet” cevabını vermişlerdir. Artık Ahıska Türklerinin bir ülkeye yerleşip yaşamaları çok zor olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Dolayısıyla da her göç edip Türkiye’ye

yerleşen Ahıska Türkünün kesinlikle yaşamış olduğu ülkede akrabaları vardır ve olacaktır da.

Tablo 51 (S-38)

Geldiğiniz ülke dışında hangi ülkelerde akrabalarınız var?			
	Sayı	Cevaplayanların Yüzdesi	Cevap Verenlerin Yüzdesi
Özbekistan	27	11,3	52,9
Azerbaycan	43	17,9	84,3
Kazakistan	34	14,2	66,7
Kırgızistan	31	12,9	60,8
Ukrayna	19	7,9	37,3
Rusya Federasyonu	39	16,3	76,5
ABD	47	19,6	92,2
TOPLAM	240	100,0	470,6
51 Geçerli			

Tablo 51’de Ahıska Türklerinin geldikleri ülkeler dışında hangi ülkelerde akrabaları oldukları belirtilmiştir. %19,6’sı ABD, %17,9’u Azerbaycan %16,3’ü Rusya, %14,2’si Kazakistan, %12,9’u Kırgızistan, %11,3’ü Özbekistan, %7,9’u ise Ukrayna diye cevaplamışlardır. Burada dikkatimizi çeken önemli konulardan biri de Ahıska Türklerinin günümüzde ne kadar dağınık şekilde yaşadıkları ve bu kadar dağınık yaşamasına rağmen akrabalık bağının hala çok güçlü olmasıdır.

Tablo 52 (S-51)

Geldiğiniz ülkeye geri dönmeği düşünüyor musunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Evet	-	-	-
Hayır	51	100.0	100.0
TOPLAM	51	100.0	100.0

“Geldiğiniz ülkeye geri dönmeği düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların hepsi “Hayır” diye cevap vermişlerdir. Bu da hiç kimsenin geri dönmek gibi bir düşüncesi olmadığını göstermektedir. Ahıska Türkleri bu güne kadar yaşadıkları ülkelere nazaran Türkiye’de daha rahat yaşam sürdürmektedir. Bunu ülke ekonomisine, dolayısıyla çalışma ve gelir konusuna bağlamak mümkündür. Türkiye’de yaşam standartlarının, Ahıska Türklerinin yaşadığı diğer ülkelere nazaran oldukça yüksek olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Tabi ki Amerika Birleşik Devletleri hariç. Bu nedenle ve siyasi nedenlerden de dolayı Ahıska Türkleri

yaşadığı ülkelere geri dönmek istememektedirler. Diğer yandan zaten Türkiye Ahıska Türklerinin de vatanıdır.

2. Ahıska Türklerinin Türkiye’de Karşılaştıkları Sorunlar

Tablo 53 (S-42)

Türkiye’ye ilk geldiğinizde hangi sorunlarla karşılaştınız?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Barınma ve oturacak ev	6	11.8	12.0
İş bulamama	27	52.9	54.0
Hiçbir sorunla karşılaşmadım	17	33.3	34.0
TOPLAM	50	98.0	100.0
Cevapsız	1	2.0	
TOPLAM	51	100.0	

Tablo 53’te Ahıska Türklerinin ilk geldikleri zaman hangi sorunlarla karşılaştıklarından bahsedilmektedir. %54,0 oranında iş bulamama, %34,0 oranında Hiçbir sorunla karşılaşmadım, %12,0 oranında Barınma ve oturacak ev diye cevapları görmekteyiz.

Türkiye’ye değil herhangi bir ülkeye ilk defa göç edip yerleşenler birtakım sıkıntılarla karşılaşılır. Dolayısıyla bu sıkıntıları atlatmak için zamana ihtiyaç duyulur. Türkiye’ye göç eden Ahıska Türklerinin ise ilk geldiklerinde karşılaştıkları sorun olarak barınma ve iş ihtiyaçlarını işaretlemişlerdir. Yine de Ahıska Türklerinin akraba bağı, barınma ve iş problemlerini büyük ölçüde gidermektedir. Çünkü çoğu Ahıska Türkü göç ederken dikkat ettiği önemli husus nerde akrabası varsa oraya göç eder ki herhangi bir sorunla karşılaştığı zaman yanında destek çıkacak birileri olsun. Tabi ki iş bulma konusu da bu akrabalık bağının nedenli güçlü olmasına bağlı. Bu ilişki bir halka gibi devam eder. Biri diğerini iş bulma konusunda yardımcı olur, o da ötekisine. Maddi durumu iyi olanların barınma konusunda pek sorunla karşılaşmazlar.

Tablo 54 (S-43)

Ne kadar süre içerisinde ikamet tezkeresi alabildiniz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
0-3 ay	26	51.0	51.0
3-6 ay	6	11.8	11.8
6-9 ay	3	5.9	5.9
1 yıl ve üstü	16	31.4	31.4
TOPLAM	51	100.0	100.0

“Ne kadar süre içerisinde ikamet tezkeresi alabildiniz?” sorusuna %51,0’i 0-3 ay, %31,4’ü 1 yıl ve üstü, %11,8’i 3-6 ay, %5,9’u 6-9 ay olarak cevap verilmiştir. Bilindiği gibi 2004 yılında kısa zaman zarfında ikamet tezkeresi alınıyordu. Daha sonra yılda bir Genelge çıkarılarak ikamet tezkeresi veriliyordu. En son 28.11.2008 Tarihli ve 073 Sayılı Genelge çıkarıldı ve bu genelge hala yürürlüktedir. Dolayısıyla Türkiye’ye gelen Ahıska Türkleri bu genelgeden yararlanarak kısa zamanda ikamet tezkeresi alabilmektedirler.

Tablo 55 (S-44)

İkamet tezkerenizde çalışma hakkı verilmiş midir/verilmiş miydi?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Evet	10	19.6	19.6
Hayır	41	80.4	80.4
TOPLAM	51	100.0	100.0

Tablo 55’te Ahıska Türklerinin ikamet tezkeresi aldıklarında çalışma izninin verilip verilmediği sorulmuştur. Ankete katılanların %80,4’ünün ikamet tezkerelerinde çalışma hakkı verilmezken, %19,6’sına çalışma hakkı tanınmıştır. Buna açıklık getirecek olursak, çalışma hakkı verilmiş olanlar, 2004 yılından önce gelenlerdir. Çünkü 2004 yılından öncesinde Türkiye’ye göç eden Ahıska Türklerinin ikamet tezkerelerinde çalışma hakkı veriliyordu.

Ahıskalılar Vakfı Başkanı Mehmet Oğuz’un, konuyla ilgili yaptığı açıklamalar, bu verileri doğrular niteliktedir. Öğrencilik yıllarının Almanya’da geçtiğini söyleyen Mehmet Oğuz, ikamet tezkerelerinde çalışma hakkının verilmemesinin nedeninin Avrupa Birliğine bağlamaktadır.

“AB, çalışma izninin verilip verilmemesine Çalışma Bakanlığı karar verir, İşçilerinin işi değildir diye itirazda bulunmuştur. Dolayısıyla Ahıska Türklerinin

ikamet tezkerelerinde çalışma hakkı verilmez diye kaşe vurulmaktadır”; şeklinde açıklama yaptı.²⁵

Tablo 56 (S-45)

Cevabınız “Hayır” ise geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz/sağlıyordunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Gelirken getirdiğim parayla	9	17.6	22.0
Kaçak çalışarak	29	56.9	70.7
Akrabalar yardımıyla	1	2.0	2.4
Oğlum ve gelinim çalışıyor (vatandaş)	1	2.0	2.4
Oğlum çalışıyor (vatandaş)	1	2.0	2.4
TOPLAM	41	80.4	100.0
Cevapsız	10	19.6	
TOPLAM	51	100.0	

Çalışma izni verilmemiş olanlar geçimlerini nasıl sağladıkları yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi %70,7 oranında kaçak çalışarak sağlamaktadırlar. %22,0 oranında ise gelirken getirdiği parayla geçimlerini sağlamaktadır. Bu durumda işyerlerinde sigortasız çalıştırılmaları da, ellerinde ikamet tezkeresi olanların önemli sorunlarından biridir. Ancak çalışma izni olmayanları çalıştırmak ve çalışma izni olmayanların çalışması durumunda idari para cezalar ödeyebilirler. 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun 21.maddesi gereğince uygulanan İdari Para Cezaları şu şekildedir:

- Çalışma izni bulunmayan yabancıyı çalıştıran işverenlere her bir yabancı için; 6.163 TL
- Çalışma izni olmaksızın bağımlı çalışan yabancıya; 616 TL
- Çalışma izni olmaksızın bağımsız çalışan yabancıya; 2.465 TL

Yukarıda sayılan fiillerin tekrarı halinde idarî para cezaları bir kat artırılarak uygulanmaktadır.²⁶

²⁵ Ahıskalılar Vakfı Başkanı Mehmet Oğuz’la 19.02.2011 tarihinde Saat 13:00-13:30 arasında Yenibosna semti, Ahıskalılar Vakfı’nda yapılan mülakat.

²⁶ “Kaçak İşçi Çalıştırmanın Cezası”, (Çevrimiçi)
<http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/yabancilar.portal>, 20 Aralık 2010

Mülakat yaptığım şahıslardan 43 yaşındaki Ahıska Türkü M. M. İkamet tezkeresi olması halinde, kaçak çalıştığı için yakalanarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü'ne götürüldüğünü, ifadesi alındıktan sonra 104 TL idari para ceza ödediğini belirtti.²⁷

Tablo 57 (S-46)

Şu andaki vatandaşlık durumunuz?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Çifte vatandaş	40	78.4	78.4
Geldiğiniz ülke vatandaşı	11	21.6	21.6
TOPLAM	51	100.0	100.0

Ahıska Türklerinin vatandaşlık durumları ise yukarıda belirtilmiştir. Ankete katılanların çoğunluğu çifte vatandaş olarak görünmektedir. Hem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alınmışlar hem de geldikleri ülke vatandaşlığına sahiptirler. %21,6 oranında ise sadece geldikleri ülke vatandaşlarıdır. Çifte vatandaş olanların oranının anket katılımcıları arasında yüksek çıkmasının nedeni 2009 yılında çıkarılan kanuna bağlamak mümkündür. 2/7/1992 tarihli ve 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun'dan çoğu Ahıska Türkü yararlanarak çifte vatandaş olmuştur.

Tablo 58 (S-47)

Henüz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı değilseniz bunun nedeni nedir?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Yasalar değişti, artık 5 yılı doldurmadan vatandaşlığa müracaat edemiyorum	10	19.6	90.9
Yeni Geldim	1	2.0	9.1
TOPLAM	11	21.6	100.0
Geçersiz	2	3.9	
Cevapsız	38	74.5	
TOPLAM	51	100.0	

Her hangi sebeplerden dolayı Türkiye vatandaşlığını alamayanlar Tablo 58'de de gördüğümüz gibi %90,9 oranında Yasaların değiştiğinden ve yeni yasa gereği 5 sene Türkiye'de ikamet etme şartı ile ilgili olarak vatandaş olamıyorlar. %9,1 oranında ise Türkiye'ye yeni geldiğini belirtmiştir. AB uyum çerçevesinde Türk

²⁷ M. M. (43 Yaş - çocuk bakıcısı) ile 13.01.2011 tarihinde Saat 19:00-19:30 arasında Yenibosna semti, Merkez Mah. Kendi evinde yapılan mülakat.

Vatandaşlığı Kanunu'nda yapılan değişikliklerden Ahıska Türkleri olumsuz etkilenmiştir. 2004 yıllarına kadar Türkiye'ye göç etmiş olan Ahıska Türklerinin vatandaşlığa müracaat süresi 6 aydan 2 yıla uzatılması ve en son 2010 yılına kadar 2 yıllık süre uygulanmakta iken 2011 yılı itibarıyla bu süre 5 yıla çıkartılmış oldu.

Tablo 59 (S-48)

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğunuzda diploma denkliği için müracaat ettiniz mi? Müracaat ettiyseniz denklik alabildiniz mi?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzdesi
Hayır	39	76.5	83.0
Müracaat ettim ancak denklik alamadım	1	2.0	2.1
Müracaat ettim henüz cevap gelmedi	2	3.9	4.3
Denklik aldım	5	9.8	10.6
TOPLAM	47	92.2	100.0
Cevapsız	4	7.8	
TOPLAM	51	100.0	

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduktan sonra en önemli durumlardan biri de diplomaların Türkiye'de tanınıp tanınmamasıdır. Bu iş bulma açısından önemli durumdur. Çünkü Ahıska Türklerini geneli diğer ülkelerde eğitim almışlardır. Tablo 59'da Diploma denkliği için müracaat ve denkliğin alınıp alınmaması konusuna değinilmiştir. Tablodan da anlaşıldığı gibi %83,0 oranında hiç kimse bu istem için başvurmamış. %10,6 civarında diplomalarının denkliğini almış, %4,3 oranında kişi cevap beklemektedir. %2,1 oranında ise denklik alamamış durumdadır.

Denklik için talepte bulunulmamasının bir önemli nedeni de SSCB'de her milletin farklı eğitim alanlarına yönlendirilmesidir. Nitekim Ahıska Türklerinin büyük çoğunluğu da eğitim ve mühendislik fakültelerine yönlendirilmiştir. Örneğin hukuk fakültesi ve ya siyasal bilgiler fakültesinden mezun olan çok az sayıda kişi vardır. Bulduğu ülkelerde bu mesleklerde çalışanlar ve çoğunluğunun tercih etmiş olduğu öğretmenlik mesleğini yapanlar, Türkiye'deki sistem farklılığından dolayı denklik alamamaktadır. Çoğunluğu da belli bir yaşa geldiklerinden dolayı denklik için başvurma gereği duymuyorlar.

Denklik için başvuranların büyük çoğunluğu buldukları ülkelerde doktorluk yapanlardır. Diploma denkliklerinin yapılmasının uzun zaman alması sebebiyle,

hekim, hemşire, mühendis gibi vasıflı elemanlar, bekçi, marangoz ve sıvacı olarak geçim mücadelesi vermektedir.²⁸

Tablo 60 (S-18)

Yaşadığımız ülkelerdeki sosyal haklarınızı Türkiye'ye aktarabildiniz mi?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	0	0.0	0.0
Hayır	48	94.1	100.0
TOPLAM	48	94.1	100.0
Cevapsız	3	5.9	
TOPLAM	51	100.0	

“Yaşadığımız ülkelerdeki sosyal haklarınızı Türkiye'ye aktarabildiniz mi?” sorusunu cevaplayanların hiçbiri, Tablo 60'da gördüğümüz gibi sosyal haklarını Türkiye'ye aktaramamışlardır. Dolayısıyla emeklilik konusunda bir takım sorunlarla karşılaşacakları anlaşılmaktadır. Türkiye'de sosyal güvencesi olmayan hele hele yaşlı olan bir vatandaşın hangi şartlar altında yaşamını sürdürebileceği düşünmek pek de kolay değil. Ahıska Türkleri ki zaten her göç ettiğinde bir şeyinden vazgeçmek zorunda kalmıştır, kalmaktadır. Yıllarca bir ülkede çalışıp emek verip daha sonra başka ülke vatandaşlığına geçtiğinde yaşamın en önemli güvencesi olan sosyal güvencesinden yararlanamamak insanı hem maddi hem de manevi olarak sıkıntıya sokmaktadır.

Tablo 61 (S-17)

Türkiye'de bir sosyal güvenceniz var mıdır?			
	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde
Hayır	25	49.0	51.0
Yeşil Kart	2	3.9	4.1
Bağkur	3	5.9	6.1
SGK	17	33.3	34.7
Özel sigorta (Sağlık, bireysel emeklilik v.b)	2	3.9	4.1
TOPLAM	49	96.1	100.0
Cevapsız	2	3.9	
Toplam	51	100.0	

²⁸ “Genel Kurul Tutanağı”, (Çevrimiçi)
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic?P4=5189&P5=B&page1=8&page2=8, 20 Aralık 2010

Tablo 61’de “Türkiye’de bir sosyal güvenceniz var mıdır?” sorusunu cevaplayanların %51,0’ı Hayır, %34,7’si SGK, %6,1’i Bağkur, %4,1’i Yeşil Kart, %4,1’i Özel sigorta olarak belirtmişlerdir. Buradan da anlaşıldığı gibi çoğu Ahıska Türklerinin her hangi bir sosyal güvencesi bulunmamaktadır.

Tablo 59 ve Tablo 60’a baktığımızda Ahıska Türklerinin göç etmelerinden dolayı karşılaştıkları en önemli problemlerinden biri haline gelmiş olan “sosyal güvence” konusu eskiden BDT’na üye devletlerin yapmış olduğu anlaşmaya benzer bir anlaşma yapılarak, bunu çözüme kavuşturulması ve mağduriyetlerin giderilmesinin mümkün olduğunu düşünmekteyim.

1992’de BDT’na imzalaması için hazırlanan “Sürgün Edilen Halkların ve Azınlık Ulusların Haklarını Yeniden Kazanmasına İlişkin Sorunları İçeren Anlaşma”da sürgün edilen halkların geldikleri yeni ülkede önceden sahip oldukları emeklilik gibi sosyal güvencelerinden yararlanmaları gibi önemli konuları içermektedir.²⁹

Tablo 62 (S-60)

Size göre göçler ailenize sosyal ve kültürel açıdan hangi problemi doğurmuştur?			
	Sayı	Cevaplayanların Yüzdesi	Cevap Verenlerin Yüzdesi
Gelenek göreneğimizi yeterince yaşayamama	26	51,0	51,0
Farklı kültürlere uyumu	17	33,3	33,3
Yabancılık	1	2,0	2,0
Problem yok	2	3,9	3,9
TOPLAM	46	90,2	90,2
Cevapsız	5	9,8	9,8
TOPLAM	51	100,0	100,0

Tablo 62’de Göçlerin, Ahıska Türklerinin aile yapısına ne gibi problemler doğurduğu sorulmuştur. Tabloya göre cevap verenlerin %51,0’i Gelenek göreneğimizi yeterince yaşayamama, %33,3’ü Farklı kültürlere uyumu, %3,9’u Problem yok ve %2,0’si Yabancılık diye cevap vermişlerdir. Ahıska Türkleri genelde köylerde yaşamış oldukları için oralarda örf-adet, gelenek-göreneklerini daha rahat yaşatmışlar ve sürdürmüşlerdir. Kentlere göç, bu tür sosyal aktivitelerin daha doğrusu örf-adet, gelenek-görenekleri yeteri düzeyde yaşatamamasının önemli

²⁹ Anlaşma metni için bkz. Aslan, a.g.e., s. 59-62

etkenlerindedir. Diğer yandan büyük şehirlerde yaşam şartlarının doğurduğu maddiyetin de büyük olması, olumsuz etkenlerden biridir.

Ancak Ahıska Türkleri Türkiye'nin değişik yerlerinde, bölgelerinde yaşamaktadır, bu yerlerin yaşam koşul ve şartlarına rahatlıkla uyum sağlayacaktır. Zaten Anadolu'da yaşayan bir Türk vatandaşından hiçbir farkları yoktur. Örf-adet, gelenek-göreneklerinde pek çok benzer yönleri vardır. Bir diğer husus ise Ahıska Türkleri her yaşadığı ülkelere uyum sağlamış, o ülke kültüründen azda olsa etkilenmiştir. Yukarıdaki tablo verilerinde de farklı kültürlerle uyumu işaretleyenlerin oranının yüksek olduğunu görmekteyiz.

Tablo 63 (S-61)

Size göre göçler ailenize ekonomik açıdan hangi problemi doğurmuştur?			
	Sayı	Cevaplayanların Yüzdesi	Cevap Verenlerin Yüzdesi
Mesleğinin karşılığını-hakkını alamamak	14	25,5	28,0
Düzenli tasarruf yapamamak	19	34,5	38,0
Mülk sahibi olamamak	19	34,5	38,0
Problem yok	3	5,5	6,0
TOPLAM	55	100,0	110,0
1 Cevapsız; 50 Geçerli			

Tablo 63'te ise Göçlerin, aileye ekonomik açıdan olumsuz etkileri sorulmuştur. Burada da %38,0'i Düzenli tasarruf yapamamak ve mülk sahibi olamamak, %28,0'i Mesleğinin karşılığını-hakkını alamamak, %6,0'ı ise problem yok diye cevaplamışlardır.

Tabi ki de Ahıska Türklerinin mülk sahibi olmaları zordur olsalar bile tasarruf yapmaları zordur. Çünkü malumunuz ki Ahıska Türkleri her ne zaman göç ettirildilerse (çoğu göç ettirilmişlerdir, çünkü siyasi baskılar neticesinde göç etmek zorunda kalmıştır) her zaman ya evlerini ya malı mülkünü ya da değerli bir şeylerini bırakmak zorunda kalmışlardır. Örneğin 1944 yılında Gürcistan sürgünü, 1989 yılında Fergana olayı daha sonra Krosnodar'da ki durum ve en son olarak son yıllarda Kırgızistan'daki ayaklanmalarda Ahıska Türklerin de evlerinin yağmalandığını gördük. Bu tür olaylar karşısında evini, malını bırakıp Türkiye'ye göç edenler sıfırdan başlayarak hayatını düzene sokmaya çalışacaktır. Dolayısıyla bu

durumla karşı karşıya kalan Ahıska Türklerinin mülk sahibi olabilmeleri için ise çok çalışmaları gerekmektedir.

Diğer yandan Ahıska Türklerinin çoğu eğitimli meslek sahibidirler. Ancak ne var ki mesleklerini Türkiye’de de devam ettirebilmeleri için denklik belgesi almaları lazım. Ya da yaşları ilerlemiş olanlar denklik belgesi aldıkları takdirde bile artık yaşlarının ilerlemiş olmasından dolayı kendi mesleklerinde çalıştıramayacaklarını bildikleri için diplomalarını denkletmemektedirler, işçi olarak çalışmaktadırlar.

Anketimizin son kısmında, anketimize katılan Ahıska Türklerine, ailesiyle ilgili önemli bildikleri üç önemli sorunları sırasıyla cevaplanması istenmiştir. Cevaplayanların ilk yaptıkları tercihlerin oranlarına baktığımızda ilk başta en yüksek oranla ev mülk sahibi olmak istediklerini, ikinci önemli problemlerinin ise maddi durumları ile ilgili olduğu ve üçüncü yüksek oranda ise iş konusu olduğunu Aşağıdaki Tablodan açıkça görülmektedir.

Ancak Türkiye’ye göç ettikten sonra, Türkiye’nin şartlarına uyum sağlamak yine zaman alacaktır. Çünkü yaşadıkları ülkelerde hiçbir zaman kirada yaşamamışlardır. Aşağıdaki Tabloda da sorunların devamında yine önemli sorun olarak belirttikleri konut edinirken akrabalarından aldıkları borçlar ile bankalardan aldıkları konut veya araba kredisi önemli sorunlardan biri olarak gösterilmiştir. Diğer yandan vatandaşlık sorunu, bu sorunlar bir birine halka gibi bağlıdır.

Tablo 65’te ise Türkiye’de yaşayan bütün Ahıska Türklerinin en önemli üç sorununun sıralanması istenmiştir. Yine sıralamaya bakacak olursak en fazla oran ikamet sahiplerinin çalışma izninin olmaması dolayısıyla kaçak çalışmak zorunda kaldıklarını rahatlıkla söyleyebiliriz. Ancak neye dayanarak hangi esasa dayanarak ikamet tezkerelerinde çalışma hakkı verilmediğini ikamet sahibi Ahıska Türklerinden hiç biri anlam verememektedir.

Tablo 64 (S-62)

Ailenizin üç önemli sorunu:						
	I. Tercih		II. Tercih		III. Tercih	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ev mülk sahibi olamamak	11	26.2	2	6.3	4	21.1
Maddi durum	9	21.4	1	3.1	1	5.3
İş	4	9.5	4	12.5	1	5.3
Borç ve Banka Konut ve Araç Kredisi	4	9.5	1	3.1	-	-
Vatandaşlık	3	7.1	3	9.4	1	5.3
Emeklilik	1	2.4	5	15.6	1	5.3
Sosyal güvence	2	4.8	4	12.5	-	-
Çocukların eğitim	2	4.8	-	-	3	15.8
Kendi mesleklerini yapamaması	1	2.4	1	3.1	-	-
Az maaşa çalışanlar ve zamanında maaşlarını alamayanların geçim sıkıntısı	1	2.4	4	12.5	1	5.3
Kira sorunu	1	2.4	1	3.1	-	-
Çalıştığım için çocuklarıma yeterince zaman ayıramıyorum	1	2.4	-	-	-	-
Yurt dışındaki aile bireyleriyle ve akrabalarla yeterince görüşememe	1	2.4	2	6.3	2	10.5
İkamet tezkeresinde çalışma hakkının verilmemesi	-	-	2	6.3	-	-
Sağlık sorunu	-	-	1	3.1	2	10.5
Yok	1	2.4	1	3.1	3	15.8
TOPLAM	42	100.0	32	100.0	19	100.0
Cevapsız	9	17.6	19	37.3	32	62.7
TOPLAM	51		51		51	

Burada ikinci önemli sorun olarak oranlara baktığımızda “vatandaşlık” sorunu, yine ev sahibi olamamaları ve sosyal güvence sorunudur. 31.12.2010 tarih itibarıyla, ikamet sahibi Ahıska Türklerinin vatandaşlığa müracaat edebilmeleri için 2 yıl oturma şartı 5 yıla uzatılmış oldu. Sosyal güvence konusu ise emekli yaşına yaklaşmış veya emekli olmuş Türk vatandaşı Ahıska Türklerinin önemli sorun haline gelmiştir. Çünkü Ahıska Türkleri, yaşadıkları ülkelerdeki sosyal güvencelerini Türkiye’ye aktarabilmiş değiller. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanan emekli yaşındakiler sadece yaşlılık maaşı almaktadırlar. Aslında Azerbaycan’la iki ülke arasında yapılan Sosyal Güvenlik anlaşması diğer ülkelerle de yapılarak emeklilik yaşını doldurmuş, Türk vatandaşlığına alınmış olan Ahıska Türklerine

emeklilik maaşı sağlanabilir. Böylece bu insanlar da emeklilik haklarına kavuşmuş olurlar. Bu sorunun çözümü için Türkiye'den destek ve yardım beklenmektedir.

Tablo 65 (S-63)

Türkiye'deki Ahıska Türklerinin en önemli üç sorunu:						
	I. Tercih		II. Tercih		III. Tercih	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ev mülk sahibi olamamak	8	18.2	4	11.1	6	22.2
İş	1	2.3	1	2.8	1	3.7
Vatandaşlık	9	20.5	4	11.1	1	3.7
Emeklilik	3	6.8	3	8.3	3	11.1
Sosyal güvence	1	2.3	9	25.0	4	14.8
Çocukların eğitim	1	2.3	1	2.8	-	-
Diploma denkliği sorunu	1	2.3	-	-	1	3.7
İkamet tezkeresinde çalışma hakkının verilmemesi	13	29.5	8	22.2	1	3.7
Türkiye Devletinin Sosyal-Ekonomik konuda destek çıkmaması	-	-	1	2.8	1	3.7
Yurt dışındaki aile bireyleriyle ve akrabalarla yeterince görüşememe	3	6.8	-	-	2	7.4
İkamet tezkeresine müracaat ederken fazla belge istenmesi	-	-	1	2.8	-	-
Maddi durum	-	-	-	-	2	7.4
Az maaşa çalışanlar ve zamanında maaşlarını alamayanların geçim sıkıntısı	-	-	-	-	2	7.4
Ahıska Türklerinin toplu yerleşim yerinin olmaması	1	2.3	-	-	-	-
Devletin Ahıska Türklerine uygun fiyatlara toplu konut yapsın	1	2.3	-	-	-	-
Yabancı muamelesi yapılması	-	-	1	2.8	-	-
Toplumun Ahıska Türklerini tanımaması	1	2.3	-	-	-	-
Yok	1	2.3	3	8.3	3	11.1
TOPLAM	44	100.0	36	100.0	27	100.0
Cevapsız	7	13.7	15	29.4	24	47.1
TOPLAM	51		51		51	

Yukarıdaki tabloda Türkiye'deki Ahıska Türklerinin sorunlarıyla ilgili sorunların oranlarıyla daha net bir şekilde görebilirsiniz.

Ahıska Vakfı Başkanı Mehmet Oğuz, sorunlarla ilgili görüşünü şu şekilde dile getirmektedir: “*Ahıska Türkleri yabancı ülkeden geldikleri için bazı kanunlar, bürokratik işlemler gereği de yabancı statüsüne giriyorlar, buna rağmen Eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal döneminde Ahıska Türkleri ile ilgili çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararının, günümüzde de yürürlükte olsaydı, Ahıska Türklerinin Türkiye’de karşılaştıkları sorunlarının %50’si çözülmüş olabilirdi. Kanun işletilmediği için sıkıntılar oldu, devam etti ama buna rağmen şimdiki hükümet sıkıntılarının büyük bir kısmını gidermeye çalıştılar, giderdiler, gideriyorlar.*” diyen Mehmet Oğuz, Ahıska Türkleriyle ilgili en önemli üç sorunu aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

- Vatandaşlığa müracaat için 2 yıllık sürenin 5 yıla çıkartılmış olması,
- İkamet tezkerelerinde hala, çalışamaz kaşesinin vurulması,
- Yaşadıkları ülkelerdeki sosyal haklarının Türkiye’ye aktarılamaması.³⁰

Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısına göre, vatandaşlığa alınmada aranan ikamet süresi beş yıl olarak belirlenmiştir. Mevcut uygulamada olduğu gibi Türk soylular için iki yıl ikamet şartı 31 Aralık 2010 tarihine kadar devam ettirilecek, bu tarihten sonra Türk ve yabancı soylular için ikamet süreleri eşit hâle getirilecektir.³¹

29.05.2009 tarihinde TBMM genel kurulunda kabul edilerek yasalaşan Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda yer alan Türk Soyluların vatandaşlık konusuna açıklık getiren İçişleri Bakanı Beşir Atalay, Türk soylu yabancılar için 2 yıl Türkiye’de ikamet etme şartının, 2010 yılına kadar uygulanacağını, bu tarihten sonra bütün yabancılar için Türkiye’de ikamet etme şartının, eşit hale getirileceğini vurgulamıştır.³²

³⁰ Ahıska Vakfı Başkanı Mehmet Oğuz’la 19.02.2011 tarihinde Saat 13:00-13:30 arasında Yenibosna semti, Ahıska Vakfı’nda yapılan mülakat.

³¹ “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu”, (Çevrimiçi) <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil3/bas/b095m.htm>, 14 Ekim 2010

³² “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı”, (Çevrimiçi) http://www.icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?id=3610, 14 Ekim 2010

SONUÇ

Sovyet döneminde, Ahıska Türkleri Türk büyük elçiliğine müracaatları olmasına rağmen, Türkiye, Ahıska Türklerinin sorunlarının çözümüne olanak bulamamıştır. Sovyetlerin dağılımı sonrası yine Ahıskalı aydın ve cemiyetlerin, sorunların çözümü noktasında bilhassa Türkiye'ye göç konusunda Türkiye elçilik makamlarına yine müracaatları olmuştur. Ancak 1990'larda Ahıska Türklerini yakından tanıma fırsatı bulan Türkiye Elçilik ve Cumhurbaşkanlığı makamları, konuyu Türkiye Büyük Millet Meclisine taşımıştır. Durum değerlendirmesi, yani Ahıskalı Türklerinin Eski Sovyet ülkelerindeki konumunu değerlendirdikten sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ahıska Türkleri ile ilgili 2/7/1992 tarihli ve 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun çıkarılmıştır.

Tezde, 1992 tarihinden sonra Eski Sovyetler Birliği Ülkelerinden Türkiye'ye göç etmiş olan Ahıska Türkleri, konu olarak seçilmiştir. Örneklem olarak aldığımız İstanbul'un Yenibosna semtinde ikamet etmekte olan Ahıska Türkleri, 1992 itibariyle değişik tarihlerde farklı ülkelerden gelip yerleşmiş olanlardır.

Ahıska Türklerinin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısını incelemek ve karşılaştıkları sorunları saptamak amacıyla anket uygulaması yapılmıştır. Bu anket uygulamasından elde edilen veriler ile yapılan mülakat, katılımlı gözlem ve araştırmalarımızdan vardığımız sonuçlar şu şekildedir:

1992'den sonra gerçekleştirilmiş olan serbest veya iskanlı göçlerin nedenleri şunlardır:

1) Ahıska Türklerinin Fergana olaylarından çok zarar gören bu toplum, Türkiye'ye yerleşmek için Türk makamlarından destek istemişlerdir ve ardından birkaç yıl sonra 1993'te iskânlı göç gerçekleştirilmiştir.

2) Yaşadıkları ülkelerdeki siyasi, ekonomik ve kültürel sorunlar

3) Akraba bağı

4) Eğitim

Ahıska Türkleri yaşadıkları ülkelerde kültürel kimliklerini korumuş ve sürdürmüşlerdir. Ahıska Türklerinin yaşadıkları ülkelerdeki siyasi baskılar ve iç savaşlar nedeniyle can güvenliğinin olmaması, daha ekonomik yaşam standardına

ulaşma arzusu, gelecek endişesi, daha önce göç eden kişilerin geride bıraktıkları yakınlarının da Türkiye'ye göç etme arzusu, 1944 yılında SSCB yönetimince yurdundan sürülen ve bugün Eski Sovyetler Birliği ülkelerinde yaşayan Ahıska Türklerinin anavatan saydıkları Türkiye'ye dönme arzuları Türkiye'ye yapılan göçün belli başlı sebepleridir.

1992 yılında iskânlı olarak göç eden Ahıska Türklerine, devlet her türlü maddi desteği sağlamıştır. Ancak 1992 sonrası kendi imkânlarıyla göç edip Türkiye'ye yerleşenler devletin bu tür yardımından istifade edememişlerdir. Kendi imkânlarıyla gelen serbest göçmenler, Türkiye'de de kendi imkânlarıyla ayakta durma çabasını vermektedir. Ahıska Türkleri, birlik ve beraberlik içinde yaşamaya önem veren ve uyum içerisinde hayatlarını sürdüren göçmen topluluğudur. Anketimize katılan Ahıska Türkleri, Türkiye'ye Özbekistan, Azerbaycan, Kazakistan, Rusya, Ukrayna gibi değişik ülkelerden göç etmiştir. Bu da Ahıska Türklerinin dağınık halede yaşamakta olduklarını göstermektedir. Türkiye'ye göç edip İstanbul'un Yenibosna semtine yerleşmiş olan Ahıska Türkleri arasından özellikle aile fertlerine uyguladığımız anketi cevaplayanların yaş ortalaması 47.63'tür. Ankete katılanların sayısı ise şu şekildedir: Erkekler – 38 kişi, Kadınlar – 13 kişi. Kadınların oranının az olmasının sebebi ise Ahıska Türklerinin aile yapısından kaynaklanan bir durumdur. Ailede erkekler, kakar veren konumda olması nedeniyle, anketi cevaplayanların sayı bakımından çoğunluğu oluşturmuşlardır.

Elde ettiğimiz verilere göre, Ahıska Türklerinin eğitim seviyesinin yüksek olduğu yaptığımız anket çalışmamızda da ortaya çıkmıştır. Bu verilere baktığımızda ise, Lise mezunları %35,3, Yüksek okul mezunları %15,7, Üniversite mezunları ise %29,4 oranını teşkil etmektedir. Eski Sovyetler Birliği'nin değişik ülkelerinde yaşadıklarından dolayı da, o ülkenin resmi dilini konuşabilecek düzeyde bilmektedirler. Ahıska Türkleri, çocuklarının eğitimine Türkiye'de de devam ettirmeye çalışırlar. Ancak bazı aileler ise maddi imkânsızlıktan dolayı lise düzeyinde eğitim görmekte olan çocuklarının eğitimine son verdiklerini, anketimizden de gözlemlemiş bulunmaktayız.

Aile fertlerine uyguladığımız anketteki "*Hangi sebeplerden dolayı ülkenizden göç ettiniz?*" sorusunu cevaplayanların %58,8'i "*Türk olduğum için vatanıma*

yerleştim” şeklinde cevap vermişlerdir. Oysa bunun altında yatan farklı etkenler vardır, bunlardan da bahsetmek mümkündür. Bunun en önemli nedenlerinden biri ise %9,8 ile “*Milliyetçilik yapıldığı*”dır. Bilindiği üzere Ahıska Türkleri ilk 1944 yılında, Gürcistan’ın Ahıska Bölgesinden sürgün edilmiştir. 1989’da “Fergana olayı”, burada da yine azınlık ve “Türk” olmasından dolayı resmen ülkeden kovulmuşlardır, diğer yandan Krasnodar olayı yine “Türk” kimliği yüzünden Rusya’nın Krasnodar bölgesinde yaşamakta olan Ahıska Türklerine, hiçbir sosyal ve siyasi haklar tanınmamıştır. Dolayısıyla da Uluslararası Göç Örgütü (IOM) devreye girmiş, Rusya’nın Krasnodar bölgesinde oturan Ahıska Türklerini ABD’ye götürülmüştür. Yani burada vurgulamak istediğimiz konu şudur: Ahıska Türkleri yaşadıkları ülkelerde milli kimliklerinden vazgeçmemişler hatta pasaportlarındaki milliyeti kısmına “Türk” diye yazdırmışlardır. Türk oldukları için Türkiye hariç, gittikleri, yaşadıkları her ülkede kendilerine karşı milliyetçilik ve her konuda ayrımcılık yapılmıştır. Örneğin: Çalıştıkları resmi dairelerde yükselemiyorlar.

Biz, Özbek, Kazak, Kırgız milletini (Ahıska Türklerinin beraber yaşadığı toplumlar) Türk olarak görüyoruz ancak onların kendilerini Türk olarak görmemeleri, yukarıda bahsettiğimiz milliyetçilik, ayrımcılık sorununun meydana gelmesindeki en önemli faktörlerdendir.

Neden yerleşmek için İstanbul’u tercih ettikleri sorusuna verdikleri cevabın %66,7’si akrabalarından dolayı, %27,5’i ise iş imkânlarından dolayı İstanbul’u tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Burada akrabalık bağı, kültürel ilişkilerini diğer ülkelerde birbirlerine kenetlenerek sürdürdükleri gibi Türkiye’de de aynı şekilde bu ilişkilerini önemli ölçüde devam ettirdiklerini görmekteyiz. Ancak Türkiye’ye geldiklerinde ilk başta karşılaştıkları önemli sorunlardan biri ise iş sorunu olmuştur. Diğer sorunlar da birbirlerini tamamlayan sorunlardır. Örneğin: ikamet tezkeresini almış olanların çalışma hakkının olmaması, dolayısıyla kayıt dışı çalışmak zorunda kalmaktadır ve geçim sıkıntısıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bununla birlikte, ikamet teskeresinde çalışma iznini olmadığı için sosyal güvencesi de olmuyor. Diğer yandan, 2010 yılına kadar ikamet tezkeresiyle iki sene oturduktan sonra vatandaşlığa müracaat edebiliyorlardı, ancak 12.06.2009 tarih ve 5901 sayılı yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu’na göre 01.01.2011 tarih itibarıyla artık beş yıl ikamet şartı aranacaktır.

Dolayısıyla 2009 yılı itibariyle ikamet tezkeresi almış olanlar, en erken 2013 yılında vatandaşlığa müracaat edebileceklerdir.

En önemli sorunlardan biri diğeri ise yaşadıkları ülkelerdeki sosyal güvenlik haklarının Türkiye'ye aktarılamamasıdır. Bu konuda anket araştırmasında elde ettiğimiz veriler de bunu, ciddi bir problem olarak ortaya koymaktadır. “Yaşadığınız ülkelerdeki sosyal haklarınızı Türkiye'ye aktarabildiniz mi?” sorusunu cevaplandıranların hiçbiri sosyal güvenlik birikimlerini Türkiye'ye aktaramamıştır. Ankete katılan ve Türkiye'de sosyal güvencesinin olup olmadığı sorusunu cevaplandıranların %51'inin herhangi bir sosyal güvencesinin olmadığı saptanmıştır. Sosyal güvence konusu Türkiye'nin güncel ve en önemli sorunlarından biri olduğunu biliyoruz, ancak Ahıska Türklerinin ailelerinde ortalama 5-6 kişilik hanelerde yaşadıklarını varsaydıığımızda, bunların çoğunluğunun sağlık güvencelerinin olmaması sadece sosyal yönden değil maddi yönden de ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

Kısaca, 1944 tarihinden bugüne değin 66 yıldır Ahıska'ya dönüş mücadelesi veren Ahıska Türkleri farklı ülkelerde dağınık yaşamının bedelini sadece yaşamlarını, birikim ve haklarının kaybıyla değil, medeniyet, kültür, gelenek, adet ve anane bağlamında da ödemektedirler. Bunun için hayatlarının büyük bir bölümünü kimlik mücadelesine veren Ahıska Türkleri artık son nokta olarak göç edebilecekleri ve kimliğini en rahat biçimde ifade edebileceği, çocuklarının torunlarının kimliğinin korunmasının garantisini gören bir ülke olarak Türkiye'yi seçmektedirler. Ancak burada da ikamet, vatandaşlık, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik haklarıyla ilgili problemlerle karşılaşmaktadırlar.

Günümüzde, serbest olarak Türkiye'ye göç eden Ahıska Türkleri, sorunlarının giderilmesi konusunda yetersiz kaldığını belirtmektedirler. Bu bağlamda belirtilen başlıca sorunlar şunlardır: “ikamet tezkeresi”, “vatandaşlık”, “sosyal güvence” ve “diploma denkliği”. Ancak bu sorunların giderilmesi konusunda Türkiye devletinin yaptığı, yapmakta olduğu veya yapacak olduğu çok şey vardır. Bu sorunların tamamen ortadan kaldırılması günümüz şartlarında mümkün olmadığı da açıktır.

KAYNAKÇA

A. ARSİV BELGELERİ

“Devlet Savunma Komitesi Karar”, (Çevrimiçi)

<http://www.ahiskalilarvakfi.com/sayfa.asp?sayfaID=4>, 08 Ağustos 2010

URAVELLI, Orhan: “Sovyet Resmî Belgelerinde Ahıska Sürgünü”,

Rusya Devlet Arşivi (GARF), F. R. - 9401, Liste 2, Dosya 67, sayfa 400;

Rusya Devlet Arşivi (GARF), F. R. - 9401, Liste 2, Dosya 68, sayfa 31-54;

Rusya Devlet Arşivi (GARF), F. R. - 9470, Liste 1, Dosya 184, sayfa 204;

Rusya Devlet Arşivi (GARF), F. R. - 9479, Liste 1, Dosya 184, sayfa 229;

Rusya Devlet Arşivi (GARF), F. R. - 9401, Liste 1, Dosya 213, sayfa 1;

Rusya Devlet Arşivi (GARF), F. R. - 9401, Liste 1, Dosya 2287, sayfa 15;

Rusya Devlet Arşivi (GARF), F. R. - 5446, Liste 48, Dosya 3232, sayfa 2-3;

Rusya Devlet Arşivi (GARF), F. R. - 5446, Liste 48, Dosya 3211, sayfa 3;

Rusya Devlet Arşivi (GARF), F. R. - 9479, Liste 1, Dosya 157, sayfa 38-39;

Rusya Devlet Arşivi (GARF), Koleksiyon;

Rusya Devlet Arşivi (GARF), F.R - 9479, Koleksiyon. (Çevrimiçi)

<http://www.ahıska.org.tr/yazi.php?goster=309>, 08 Ağustos 2010;

B. KİTAPLAR

AKKAYAN, Taylan: **Göç ve Değişme**, İstanbul: İst. Üniv. Edebiyat Fak Yay., 1979.

ASLAN, Kıyas: **Ahıska Türkleri**, Ankara: Ahıska Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yay., 1994.

AVŞAR, B. Zakir; Zafer S. TUNCALP: **Sürgünde 50. Yıl: Ahıska Türkleri**, Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yay., No.73, 1994.

BAYRAKTAR, Rasim: **21.Yüzyılda İnsanlık Dramı**, İzmir: İhlâs Matb., 1999.

BAYUR, Y. Hikmet: **Türk İnkılabı Tarihi**, C:III., K. 4, Ankara: TTK Yay., 1983

BUNTÜRK, Seyfeddin: **Rus Türk Mücadelesi'nde Ahıska Türkleri**, Ankara, Berikan Yay., 2007.

- CASTLES, Stephan-MILLER, Mark J: **Göçler Çağı**, Çev. Bülent Uğur Bal-İbrahim Akbulut, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 2008
- DANIŞMEND, İsmail Hami: **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, C.II, İstanbul, Türkiye Yay., 1971.
- EREN, Ahmet Cevat: **Türkiye’de Göç ve Göçmen Meseleleri**, İstanbul, Nurgök Matbaası, 1966.
- ERİM, Nihat: **Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri**, C. I. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yay., Ankara 1953.
- KURAT, Akdes Nimet: **Türkiye ve Rusya**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1990.
- MERT, Okan: **Türkiye’nin Kafkasya Politikası ve Gürcistan**, İstanbul, Kültür Sanat Yay., Eylül 2004
- MİLOVA, O. L: **Departasii Narodov SSSR (1930-1950 gg.)**, Vol: I, Moskova, 1992.
- SAYDAM, Abdullah. **Kırım ve Kafkas Göçleri (1856-1876)**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay., 16.Dizi, Sayı.75, 1997.
- SENCER, Yakut: **Türkiye’de Kentleşme**, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yay., 1979.
- TAŞDEMİR, Tekin: **Türkiye’nin Kafkasya Politikasında Ahıska ve Sürgün Halk Ahıskahılar**, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yay., 2005.
- TEKELİ, İlhan: “Osmanlı İmparatorluğu’ndan Günümüze Nüfusun Zorunlu Yer Değiştirmesi ve İskân Sorunu”, **Toplum ve Bilim**: Sayı 50, İstanbul, Birikim Yay., 1990.
- TOGAN, Zeki Velidi: **Umumi Türk Tarihine Giriş**, İstanbul, Enderun Yay., 1981
- TOKSÖZ, Gülay: **Uluslararası Emek Göçü**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 2006.
- TYUTYUNNIK, Vadim. “Turki iz Mesketii: Vçera i segodnya: Oçerk. Tak Eto **Bilo**”, T.III. Maskva, 1993.
- VERGOTTINI, M. De: **Göçmen Hareketleri**, Çev. Nüzhet Yakut, Ankara, 1949.

YILDIZ, Muharrem: **Dünden Bugüne Kafkasya**, İzmir: Yitik Hazine Yay.,2006.

YUNUSOV, Arif: **Mesketinskiye Turki: Dvajdı Deportirovannıy Narod**, Bakü, 2000.

ZEYREK, Yunus: **Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri**, Ankara: Pozitif Mat., 2001.

C. DERGİ, MAKALE VE GAZETELER

“Ahıska Dosyası”, **Tarih ve Kültür Dergisi**, AHİD, Sayı: 1, Mayıs 2007.

“Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun”, Kanun No: 3835; Kabul Tarihi: 2.7.1992. **Resmi Gazete**: Sayı:21281, 11 Temmuz 1992.

“Anavatanımız Türkiye’ye Göç Eden Ahıska Türklerinin Dağılımı”, **Ahıskalılar Vakfı ve Kültür Dergisi**, Sayı: 2, Mayıs 2002.

“Kommunističeskaya Partiyе Gruzii V Rezolyutsiyakh İ Reşeniyak Syezdov, Konferentsii Plenumov”. Ts. K. T.1, Tiflis. 1976.

CHERVONNAYA, Svetlana: “The Problem of the Repatriation of the Meskhet-Turks”, **Appendix to the Fact-Finding Mission of the FUEN (Federal Union of European Nationalities) delegation to Georgia, November 1998**

ENDERS Wimbush – RONALD Wixman: “Sovyet Orta Asya’sında Yeni Bir Seda: Meskeya Türkleri”, Çev. Eşref ÖZBİLEN: **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, Ağustos 1987.

KAZGAN, Gülten: “Milli Türk Devletinin Kuruluşu ve Göçler”, **İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt:XXX, No: 1-4, (1970-1971).

KELEŞ, Rüşen: “İç göç ve Çevre”, Ankara: **Türkiye Çevre Vakfı Yayını**, No:130, Kasım 1998.

MECİDOĞLU, İbrahim: “Moskova’nın Orta Asya’daki Oyunu”, **Yeni Düşünce Dergisi**, 20 Nisan 1990

MUHTAROĞLU, Vilayet: “Bir Türk Boyunun Yürekler Yakan Destanı”, **Türk Yurdu Dergisi**, Aralık 1993.

RAY, Kakoli: "Repatriation and De-territorialization: Meskhetion Turks' Conception of Home", Journal of Refugee Studies, Volume:13, 2000, s.391

Sovyetskaya Özbekistan Gazetesi, 12 Ağustos 1989.

UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES, **Achievements and Impact:** Global Report, UNCHR, Cenevre, 2000

URAVELİ, Orhan: "10 Bin Ahıskalının Amerika'ya Göçü", **Ahıska'nın Sesi Gazetesi**, Mart 2004.

YUSUF, Sayit: "Ahıska Dosyası", **Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi**, AHİD, Sayı: 3, Aralık 2009. s. 23

ZEYREK, Yunus: "Bizim Ahıska", **Üç Aylık Kültür Dergisi**, Sayı 20, Sonbahar 2010

D. WEB TABANLI KAYNAKLAR

"1.7.2006 Tarihli ve 5541 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve Anayasanın 89 uncu ve 104 üncü Maddeleri Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek üzere Geri Gönderme Tezkeresi", (Çevrimiçi)
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=46869, 20 Eylül 2010.

"Ahıska Türkleri Rusya'dan Kaçıyor"- 3 Aralık2005, (Çevrimiçi)
<http://www.diplomatikgozlem.com/TR/belge/1-5965/ahiska-turkleri-rusyadan-kaciyor.html>, 20 Ocak 2011

"Ahıska Türklerinin Amerika Serüveni", (Çevrimiçi)
<http://www.ahiskalilar.org/portal/modules.php?name=News&file=article&sid=254>, 14 Ocak 2011.

"Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun", (Çevrimiçi)
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21281.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21281.pdf>, 05 Haziran 2010.

- “Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü Ve İskânına Dair Kanun”, (Çevrimiçi)
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.3835&MevzuatIis ki=0&sourceXmlSearch=Ahıska>, 05 Haziran 2010.
- “Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, (Çevrimiçi)
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanun lar_sira_no=72617, 15 Eylül 2010.
- “Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, (Çevrimiçi)
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=203 41&P5=B&PAGE1=5&PAGE2=&web_user_id=8771501, 12 Ekim 2010.
- “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, (Çevrimiçi)
<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5838.html>, 15 Eylül 2010.
- “Devlet Memurları Kanununa Bir Ek Geçici Madde Eklenmesine ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, T.C. Resmi Gazete, 30.12.1994-22157. s. 1, (Çevrimiçi)
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov .tr/arsiv/22157.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22157.pdf>, 08 Ağustos 2010.
- “Devlet Savunma Komitesi Karar”, (Çevrimiçi)
<http://www.ahiskalilarvakfi.com/sayfa.asp?sayfaID=4>, 08 Ağustos 2010
- “Genel Kurul Tutanağı”, (Çevrimiçi)
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic?P4=5 189&P5=B&page1=8&page2=8, 20 Aralık 2010.
- “Kaçak İşçi Çalıştırmanın Cezası”, (Çevrimiçi)
<http://www.csqb.gov.tr/csqbPortal/yabancilar.portal>, 20 Aralık 2010.
- “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu”, (Çevrimiçi)
<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil3/bas/b095m.htm>, 14 Ekim 2010.

“Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı, (Çevrimiçi)

http://www.icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?id=3610, 14 Ekim 2010.

“Türk Vatandaşlığı Kanunu” (Çevrimiçi)

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.5.5901&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>, 18 Eylül 2010.

“Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunun İki Maddesinde Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine Dair Kanun”, T.C. Resmi Gazete, 16.5.1998-23344. s. 1-2, (Çevrimiçi)

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23344.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23344.pdf>, 08 Ağustos 2010.

BAŞLAMIŞ, Cenk: “Türkiye Özlemi,” **Milliyet Gazetesi**, 5 Kasım 1990, (Çevrimiçi)

<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Ah%C4%B1ska%20T%C3%BCrkleri/>, 21 Ocak 2011

KATARCI, Bülent: “Ahıska Türkleri Doğu Anadolu Bölgesi’ne yerleştirilecek,”

Milliyet Gazetesi, 24.08.1992, (Çevrimiçi)

<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Ara.aspx?araKelime=AhıskaTürkleri&isAdv=false>, 21 Ocak 2011

SUMBADZE, Nana: “The Problem of Muslim population of southern Georgia: prospects of deportation and the local resistance”, (Çevrimiçi)

<http://www.policy.hu/sumbadze/Nana--Meskhetians5.html>, 7 Aralık 2010

EKLER

EK-1

AİLE FERTLERİ'NE UYGULANAN ANKET

Anket Uygulandığı Tarih: / /

Anket Süresi:

Anketin Uygulandığı Ülke: Türkiye İl: İstanbul İlçe: Bahçelievler

Mahalle/Semt: Yenibosna

Elinizdeki anket formu, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ikamet etmekte olan Ahıska Türklerinin Türkiye'ye göç etme nedenlerini, koşullarını ve Türkiye'de karşılaştıkları sorunlarını araştırmayı amaçlanmış ve bilimsel bir çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bu sorularla göçün, Türkiye'de yaşayan Ahıskalı Türklerin sosyal ve kültürel yaşamlarını nasıl etkilediğini araştırıyoruz. Bu sebeple sizin kimliğinizi belirleyecek sorularımız olmayacaktır. Cevaplarınız sadece bu bilimsel çalışma için kullanılacaktır.

Vereceğiniz SAMİMİ ve GERÇEĞE UYGUN cevaplar araştırmanın doğruluğu açısından önemlidir. Lütfen açıklamalar ışığında her maddeyi atlamadan okuyup size EN UYGUN ve EN YAKIN gelen seçeneği çarpı (X) ile işaretleyiniz. Anketin cevaplanması 15-20 dakika sürecektir. İlginize şimdiden sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek Lisans Öğr. Zeynettin AĞAOĞLU

İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyasi Bilgiler Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Kişisel Bilgi Anketi:

1. Doğum yeriniz?
2. Cinsiyetinizi belirtiniz: Erkek Kadın
3. Kaç yaşındasınız?
4. Medeni durumunuz:
 Bekar Evli Boşanmış Dul
5. Kaç çocuğunuz var?
6. Hanenizde siz dâhil toplam kaç kişi oturmaktadır?
7. Eğitim durumunuz:
 Anaokulu İlk okul Orta Okul Lise
 Yüksekokul Üniversite Yüksek Lisans Doktora
8. Eğitiminizi hangi dilde ve nerede tamamladınız?

9. Eğitim görmekte olan çocuklarınız var mıdır? Varsa belirtiniz:

Hayır çocuk

10. Eğitimini tamamlayamayan çocuğunuz var mıdır? Varsa hangi aşamada bırakmıştır veya bırakmak zorunda kalmıştır? Sebebini açıklayınız:

Anaokulu İlk okul Orta Okul Lise
 Yüksekokul Üniversite Yüksek Lisans Doktora Yoktur

Açıklama.....

11. Hangi dilleri en az konuşacak kadar biliyorsunuz?

Özbek Türkçesi Azerbaycan Türkçesi Kazak Türkçesi
 Kırgız Türkçesi Türkiye Türkçesi Rusça
 Ukraynaca Bilmiyorum Diğer:.....

12. Türkiye'ye göç etmeden önce hangi işte çalışıyordunuz?

Tarım Çiftçi Fabrika İşçi Devlet Memuru Öğretmen
 Akademisyen Ev Hanımı Diğer:.....

13. Geldiğiniz ülkede kendi mesleğinizi yapabiliyor muydunuz?

Evet Hayır

14. Geldiğiniz ülkedeki işinizden memnun muydunuz? Evet

Kendi mesleğimi yapamadığım için memnun değildim
 Çalışma şartları kötü olduğu için memnun değildim
 Emeliğimin karşılığını alamadığım için memnun değilim
 Diğer

15. Şu andaki işiniz?

Çiftçi İşçi Küçük Esnaf Tüccar Şirket Sahibi Memur
 Öğretmen Emekli Ev Hanımı İşsiz Diğer:.....

16. Şu andaki işinizden memnun musunuz? Evet

Kendi mesleğimi yapamadığım için memnun değildim
 Çalışma şartları kötü olduğu için memnun değildim
 Emeliğimin karşılığını alamadığım için memnun değilim
 Diğer

17. Türkiye'de bir sosyal güvenceniz var mıdır?

Hayır Bağkur SGK Emekli sandığı
 Yeşil kart Özel sigorta (Sağlık, bireysel emeklilik v.b)

18. Yaşadığınız ülkelerdeki sosyal haklarınızı Türkiye'ye aktarabildiniz mi?
() Evet () Hayır
19. Ülkenizde aldığınız eğitiminiz, iş tecrübeleriniz Türkiye'de iş bulmanızda ya da işinizi yapmanızda size fayda sağlıyor mu/sağladı mı?
() Evet () Hayır
20. Ailenizde toplam kaç kişi çalışmaktadır?
21. Evinizde çalışamaz durumda olan yaşlı veya engelli var mı?
() Hayır () kişi
22. Ailenizin aylık toplam geliri ne kadardır?
() 500 TL-1000 TL () 1000 TL-1500 TL
() 1500 TL-2000 TL () Diğer:
23. Bu gelir düzeyinizle kendinizi hangi gelir seviyesinde görüyorsunuz?
() Üst () Orta üst () Orta () Orta alt () Alt
24. Kazancınız geçiminize yetiyor mu?
() Evet () Hayır
25. Şu anda oturduğunuz ev kimin evidir? Kendi eviniz ise, nasıl sahip oldunuz?
() Kira () Akrabamın evi () Arsasını satın alıp kendim yaptım
() Evi nakit parayla satın aldım () Evi banka kredisi kullanarak satın aldım
() Diğer :
26. Evinize sahip olurken tanıdıklarınızdan nasıl yardımlar gördünüz?
() Herhangi bir yardım görmedim () Ev yapım işlerinde yardımcı oldular
() Ailemden, akrabalarımın, tanıdıklarımın borç para aldım
() Diğer:
27. Türkiye'de aşağıdakilerden hangilerine sahipsiniz?
() Otomobil () Kiralık mülk (ev, dükkân vs.) () Arsa/arazi
() Kendime ait bir iş/işyeri () Hiçbiri () Hepsi () Diğer
28. Tasarruflarınızı-Harcamalarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?
() Tasarruf Yapamıyorum () Arsa satın alırım () Altın alırım
() Otomobil satın alırım () Diğer:
29. Hangi sebeplerden dolayı ülkenizden göç ettiniz?
-

30. Göç etmek için neden Türkiye'yi seçtiniz?
 () Gidecek başka yerimiz olmadığı için () Türkiye vatanımız olduğu için
 () Türkiye'de akrabalarımız olduğu için () Diğer
31. Türkiye'ye hangi ülkeden göç ettiniz?
 () Özbekistan () Azerbaycan () Kazakistan () Kırgızistan
 () Ukrayna () Rusya Federasyonu () Diğer.....
32. Geldiğiniz ülkede yaşadığınız yerleşim birimi aşağıdakilerden hangisidir?
 () Köyde () İlçe merkezi () İl merkezi
33. Göç ettiğiniz ülke kimliğinizde belirtilen milliyetiniz:
34. Geldiğiniz ülkede Türk olduğunuz için size karşı ayrımcılık yapıyor muydu?
 () Evet () Hayır
35. Cevabınız "Evet" ise genel olarak hangi konuda ayrımcılık yapıyordu?

36. Geldiğiniz ülkedeki yerlilerden Türk olduğunuzu saklamanızı gerektiren durumlarla karşılaştınız mı?
 () Evet her zaman () Sıkça () Bazen () Nadiren () Hayır hiçbir zaman
37. Geldiğiniz ülkede akrabalarınız/yakınlarınız var mı?
 () Evet () Hayır
38. Geldiğiniz ülke dışında hangi ülkelerde akrabalarınız var?
 () Özbekistan () Azerbaycan () Kazakistan () Kırgızistan
 () Ukrayna () Rusya Federasyonu () Amerika () Diğer.....
39. Türkiye'ye hangi tarihte geldiniz?
40. Göç esnasında herhangi bir kimse veya kurumdan yardım gördünüz mü?
 () Hayır () Akrabalarımızdan/Komşularımızdan
 () Türk makamlarından () Diğer
41. Türkiye'ye hangi şekilde kabul edildiniz?
 () İskanlı göçmen () Serbest göçmen
42. Türkiye'ye ilk geldiğinizde hangi sorunlarla karşılaştınız?
 () Barınma ve oturacak ev () İş bulamama () Dil sorunu
 () Hiçbir sorunla karşılaşmadım () Diğer
43. Ne kadar süre içerisinde ikamet tezkeresi alabildiniz?

44. İkamet tezkerenizde çalışma hakkı verilmiş midir/verilmiş miydi?
 Evet Hayır
45. Cevabınız “Hayır” ise geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz/sağlıyordunuz?
 Hırsızlık yaparak Gelirken getirdiğim parayla
 Kaçak çalışarak Diğer
46. Şu andaki vatandaşlık durumunuz?
 Çifte vatandaş Geldiğiniz ülke vatandaşı
47. Henüz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı değilseniz bunun nedeni nedir?
 Yasalar değişti, artık 5 yılı doldurmadan vatandaşlığa müracaat edemiyorum
 Vatandaşlığa müracaat ettim ancak henüz cevap gelmedi
 Vatandaşlığa müracaat ettim ancak ret cevabı aldım
 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçmek istemiyorum
 Diğer
48. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğunuzda diploma denkliği için müracaat ettiniz mi?
Müracaat ettiyseniz denklik alabildiniz mi?
 Hayır Müracaat ettim ancak denklik alamadım
 Müracaat ettim henüz cevap gelmedi Denklik aldım
49. Maddi, manevi herhangi bir sıkıntınızda size yardım edebilecek en güvendiğiniz grup ya da kesim kimlerdir?
 Aile, akraba ve tanıdıklar Göç eden diğer Ahıska Türkleri
 Ahıska Türkleri Vakıf ve Dernekleri Yerliler
 Hiçbir gruba güvenmiyorum Diğer
50. Herhangi bir siyasi partiye, vakıf ve ya derneğe üyeliğiniz var mı?
 Hayır Bir partiye üyeyim Ahıska Türkleri Vakfına üyeyim
 Ahıska Türkleri Derneğine üyeyim Diğer
51. Geldiğiniz ülkeye geri dönmeği düşünüyor musunuz?
 Evet Hayır
52. Sizce Türkiye neden Ahıska Türklerine sahip çıkıyor?
 Türk Soylu oldukları için
 Tarihte Osmanlı'nın bir parçası olduğu için
 Gürcistan-Ahıska'ya tekrar yerleştirmek için

() Bulduğumuz ülkelerle ticari-iktisadi-siyasi-kültürel v.s konularda istifade etmek için

53. Yerli halk ile arkadaşlık ilişkileriniz nasıldır?

- () Ahıska Türkü olmayanlarla arkadaşlık yapmam () Çok arkadaşım var
() Az düzeyde arkadaşlığım var () Diğer

54. Ailenizden birinin yerli halktan biriyle evlenmesine izin verir miydiniz?

- () Evet () Hayır

55. Cevabınız "Evet" ise yerli halktan ne tür özellik arardınız?

- () Zengin olması () Çalışkan olması () Aile geleneğimize uygun olması
() Fark etmez () Türk soylu olması () Diğer

56. Cevabınız "Hayır" ise bunun sebebi nedir?

57. Ailenizde yerli halktan biriyle evli olan var mıdır?

- () Hayır () Oğlum () Kızım () Torunum () Diğer.....

58. İstanbul'da, örf - adet, gelenek-göreneklerinizi devam ettirebiliyor musunuz?

- () Evet () Hayır

59. Size göre göçler, aşağıdakilerden hangisini ailenize kazandırmıştır?

- () Yabancılik hissini () Çok kültürlülük () Birliktelik, Çalışkanlık

60. Size göre göçler ailenize sosyal ve kültürel açıdan hangi problemi doğurmuştur?

- () Hırsızlığa teşebbüsü () Gelenek göreneğimizi yeterince yaşayamama
() Farklı kültürlere uyumu () Diğer

61. Size göre göçler ailenize ekonomik açıdan hangi problemi doğurmuştur?

- () Mesleğinin karşılığını-hakkını alamamak () Mülk sahibi olamamak
() Düzenli tasarruf yapamamak () Diğer.....

62. Ailenizin üç önemli sorunu:

- 1.....
2.....
3.....

63. Türkiye'deki Ahıska Türklerin en önemli üç sorunu:

- 1.....
2.....
3.....

T.C.
BAŞBAKANLIK
Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü

Sayı: B.02.0.PPG.0.12-383-18829

24/07/1992

Konu:

GENELGE
1992/24

- İLGİ :** a) 24.11.1991 gün ve 08-3-383-24149 (1991/22) sayılı,
b) 26.11.1991 gün ve 08-3-383-24229 (1991/23) sayılı,
c) 7.12.1991 gün ve 08-3-383-24739 (1991/24) sayılı,
d) 16.12.1991 gün ve 08-3-383-26119 (1991/26) sayılı,
e) 9. 1.1992 gün ve B.02.0.PPG.0.12-383-02269 (1992/3)
f) 14. 1.1992 gün ve B.02.0.PPG.0.12-383-02439 (1992/4)
g) 2. 3.1992 gün ve B.02.0.PPG.0.12-383-05839 (1992/12)
h) 2. 4.1992 gün ve B.02.0.PPG.0.12-383-10259 (1992/16)
i) 18. 6.1992 gün ve B.02.0.PPG.0.12-383-16329 (1992/22) sayılı
genelgeler

11 Temmuz 1992 tarih ve 21281 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3835 sayılı "Ahişka Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun" hükümleri çerçevesinde, bu Kanun'un 3 üncü ve diğer maddelerindeki görevleri yapmak ve koordinasyonu sağlamak üzere; Devlet Bakanı Orhan KILERCİOĞLU görevlendirilmiştir.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Süleyman DEMİREL
Başbakan

DAĞITIM :

Gereği :

Bilgi :

Devlet Bakanı ve Başbakan Yard.na
Devlet Bakanlıklarına
(Bağlı ve İlgili Kuruluşlara)

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekr.ne
T.B.M.M. Genel Sekreterliğine

Bakanlıklara
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına
Başbakanlık Bağlı ve İlgili Kuruluşlarına
Başbakanlık Merkez Teşkilatına

AHISKA TÜRKLERİNİN TÜRKİYE'YE KABULÜ VE İSKÂNINA DAİR KANUN

Konun Numarası : 3835
Kabul Tarihi : 2/7/1992
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 11/7/1992 Sayı : 21281
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 31 Sayfa :

Madde 1 — Eski Sovyetler Birliğini oluşturan cumhuriyetlerde dağınık halde yaşayan ve "Ahıska" Türkleri olarak adlandırılan soydaşlarımızdan Türkiye'ye gelmek isteyenler, en zor durumda bulunanlardan başlamak üzere, Bakanlar Kurulunca belirlenecek yıllık sayıyı aşmamak kaydıyla, serbest veya iskânli göçmen olarak kabul olunabilirler. Bunların kabulleri ve iskânları, bu Kanun ile 2510 sayılı İskân Kanunu hükümlerine göre yapılır.

Gayrimenkul verilerek yapılacak iskânda vali ve kaymakamlar temlikle yetkilidir. Temlik cetvelinde, ailenin bütün fertleri eşit hisselerde belirtilir ve tapuya da temlikteki gibi tescil edilir.

Madde 2 — 3 üncü maddede belirtilen görevleri yapmak üzere, Başbakanın görevlendireceği bir Devlet Bakanının koordinatörlüğünde; İçişleri, Dışişleri, Maliye ve Gümrük, Millî Eğitim, Bayındırlık ve İskân, Sağlık, Ulaştırma, Tarım ve Köyşleri, Orman Bakanlıkları, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı, Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu yetkililerinden oluşan bir üst komisyon kurulur.

Üst komisyona bağlı olarak, Devlet Bakanlığınca belirlenen illerde valinin veya görevlendireceği kişinin başkanlığında ve konunun özelliği dikkate alınarak, birinci fıkrada yazılı bakanlıkların ve kuruluşların o illerdeki şube ve kurum başkanlarının iştirak edeceği alt komisyonlar kurulur. İllerde kurulacak alt komisyonlar, üst komisyonun vereceği görevleri yapar.

Madde 3 — Üst komisyonun görevleri şunlardır :

- a) Türkiye'ye göçmen olarak gelecek Ahıska Türklerinin kabul şartlarını, geçici ve kati iskân yerlerini belirlemek,
 - b) Yerleşirme ve İskân programlarını hazırlamak,
 - c) Göçmenleri üretici duruma getirmek için gerekli tedbirleri almak,
 - d) Ahıska Türklerinden Türkiye'ye gelmek isteyenleri tespit ve buldukları yerler ile Türkiye'ye hareket edecekleri bölgelerden toplanmalarını temin etmek, hareket sırasında işe, ibate ve sağlık konularında yapılacak işlemleri planlamak, buldukları yer ülke yetkilileri ile koordinasyonu sağlayacak ön heyet oluşturmak,
 - e) Ön heyetin yapacağı giderler ile göçmenlerin buldukları yerlerden nakil, barındırma ve iskân masrafları için sağlanan ödeneğin miktarını belirlemek,
 - f) Başbakanlık ve Bakanlar Kurulunca verilecek diğer görevleri yapmak.
- Üst komisyonun kararları görevli Devlet Bakanının onayı ile kesinleşir.

Madde 4 — Göçmenlerin kendilerine ait zati ve ev eşyalarını tamamı ile mülkiyetinin kendilerine ait olduğu belgelenen her türlü eşya ve damızlık hayvan, bir defada Türkiye'ye getirilmek koşuluyla her türlü vergi, resim ve harçtan muafır.

Bakanlar Kurulu Kararı

Karar Sayısı : 92/3706

Eski Sovyetler Birliğini oluşturan cumhuriyetlerde dâimî halde yaşayan ve Abuska Türk-leri olarak adlandırılan soydaşlarımızdan Türkiye'ye gelmek isteyenlerden, en zor durumda bulunanlardan başlamak üzere, 1992 yılında 150 ve 1993 yılında da 350 aile olmak kaydıyla 500 ailenin iskânî göçmen olarak Türkiye'ye kabul edilmesi; Devlet Bakanlığı'nın 14/10/1992 tarihli ve 4262 sayılı yazısı üzerine, 2/7/1992 tarihli ve 3895 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 12/11/1992 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Turgut ÖZAL
Cumhurbaşkanı

Süleyman DEMİREL

Başbakan

E. İNÖNÜ

Devlet Bakanı ve Başb. Yrd.

İ. TEZ

Devlet Bakanı

O. KILERCİOĞLU

Devlet Bakanı

E. ŞAHİN

Devlet Bakanı

N. AYAZ

Millî Savunma Bakanı

K. TOPTAN

Millî Eğitim Bakanı

Y. TOPÇU

Ulaştırma Bakanı

M. T. KÖSE

Sanayi ve Ticaret Bakanı

A. ATEŞ

Turizm Bakanı

C. ÇAĞLAR

Devlet Bakanı

A. GÖNEN

Devlet Bakanı

M. KAHRAMAN

Devlet Bakanı

Ş. ERCAN

Devlet Bakanı

İ. SEZGİN

İçişleri Bakanı

O. KUMBARACIBAŞI

Bayındırlık ve İskan Bakanı

N. CEVHERİ

Tarım ve Köylüleri Bakanı

E. FARALYALI

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

V. TANIR

Orman Bakanı

T. ÇİLLER

Devlet Bakanı

T. AKYOL

Devlet Bakanı

Ö. BARUTÇU

Devlet Bakanı

M. BATALLI

Devlet Bakanı

H. ÇETİN

Dışişleri Bakanı

E. CEYHAN

Devlet Bakanı

G. ERGENEKON

Devlet Bakanı

M. A. YILMAZ

Devlet Bakanı

M. S. OKTAY

Adalet Bakanı

S. ORAL

Maliye ve Gümrük Bakanı

Y. AKTUNA

Sağlık Bakanı

M. MOĞULTAY

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

D. F. SAĞLAR

Kültür Bakanı

B. D. AKYÜREK

Çevre Bakanı

T.C.
BAŞBAKANLIK
Personel ve Prensipier Genel Müdürlüğü

Sayı: B.02.0.PPG.0.12-383-26389

2/11/1992

Konu: Ahıska Türklerinin Ülkemize
Kabul ve İskanı

GENELGE

1992/30

İLGİ : 24.7.1992 gün ve B.02.0.PPG.0.12-383-18829 (1992/24) sayılı genelge

Bilindiği üzere;Eski Sovyetler Birliğini oluşturan Cumhuriyetlerde dağınık halde yaşayan ve Ahıska Türkleri olarak adlandırılan soydaşlarımızdan Türkiye'ye gelmek isteyenlerin Yurdumuza kabul ve iskanlarına dair 3835 sayılı Kanun 11.07.1992 tarih ve 21281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup,sözkonusu Soydaşlarımızın kabul ve iskanları, bu Kanun ile 2510 Sayılı İskan Kanunu hükümlerine göre yapılacaktır.

Bu çalışmaların birlik ve ahenk içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla; 3835 Sayılı Kanununun 2.maddesinde, Merkezde Üst Komisyonun, ilgili illerde ise Alt Komisyonun kurulacağı hükmü yer almaktadır.

Bu hüküm muvacehesinde, ilgi genelgede belirtilen Devlet Bakanının koordinatörlüğünde, Kanununun 2 nci maddesinde yer alan Kurum ve Kuruluşların üst düzey yetkililerinden oluşan bir Üst Komisyon kurulmuştur.

Görevli Devlet Bakanlığı; Üst Komisyonca alınan kararları ilgili Bakanlıklar ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarına duyuracak, uygulamada koordinasyonu sağlayacak ve üst düzeyde çözümü gereken hususları Başbakanlığa veya Bakanlar Kurulu'na intikal ettirecektir.

Üst Komisyonun aldığı kararları yerine getirmek üzere;iskan yeri olarak belirlenecek illerde, Valilerin Başkanlığında Alt Komisyonlar oluşturulacaktır.

İlgili Valiler; Alt Komisyonca alınan tüm kararları, ilgili kuruluşlara duyuracak; Bakanlıklar ile Merkezdeki tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ve Üst Komisyonla yazışmalar yapabileceklerdir.

EK-6

7/7046

T.C.
DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI
Siyaset Planlama Genel M¼d¼r Yardımcılığı

Sayı : 026.21/2002/SPGY/183193
Konu : Yazılı Soru Önergesi

ÇOK İVEDİ/SÜRELİ

17.05.2002
SÜRELİ - ÇOK İVEDİ

T¼RKİYE B¼Y¼K MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: 1 Mayıs 2002 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/7046/35024 sayılı yazıları.

İstanbul Milletvekili Sayın B¼lent Akarcalı'nın yazılı soru önergesinin yanıtı ilişikte sunulmuştur.

Saygılarımla arz ederim.

İsmail CEM

İsmail CEM
Bakan

EK: Soru önergesi yanıtı (2 nüsha)

7/7046

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN BÜLENT AKARCALI'NIN
YAZILI SORU ÖNERGESİ**

SORULAR:

1. Rusya Federasyonu'nun Karadeniz kıyısındaki Krasnodar şehrinde yerleşik Ahıska Türkleri yeni bir sürgün tehdidiyle karşı karşıyadır. Bu sürgünü önlemek için ne gibi girişimlerde bulunmayı düşünümüyorsunuz?
2. Gürcüler, 1999'da Avrupa Konseyi'ne üye olurken 2 yıl içinde Ahıska Türkleri'nin Gürcistan'a geri dönüp Gürcistan vatandaşı olabileceklerine dair bir yasa çıkartmayı ve 12 yıl içinde bu süreci tamamlamayı taahhüt etmiştir. Gürcistan'ın bu taahhüdünü yerine getirmesi için ne gibi çalışmalarda bulunmayı planlamaktasınız?

YANITLAR:

Sovyetler Birliği döneminde Stalin tarafından 1944 yılında anavatanları olan Gürcistan'ın Ahıska (Mesket) bölgesinden sürgün edilen ve bugüne kadar anavatanlarına dönemeyen yegane topluluk Ahıska Türkleri'dir. Ahıska Türkleri eski SSCB coğrafyasına yayılmış olup, halen Rusya Federasyonu'ndaki toplam nüfusları 70.000 civarındadır.

1. Rusya Federasyonu'nun Krasnodar bölgesinde yaşamakta olan 15.000 kadar Ahıska Türkü'nün büyük çoğunluğu bölgeye Sovyetler Birliği döneminde Haziran 1989'da yaşanan Fergana olayları sonrasında göç etmiştir. Olayları takiben yayınlanan bir Başbakanlık Kararnamesi çerçevesinde, Özbekistan'daki 17.800 kadar Ahıska Türkü Rusya'daki 6 bölgeye (Voronej, Orlov, Kursky, Tversky, Smolensky ve Belgogradskoy) nakledilmiştir. Ancak, Fergana olayları sonrasında 1989 yılında 5000 Ahıska Türkü kendi imkanlarıyla Stravropol ve Krasnodar eyaletlerine göç etmişlerdir. 1990 yılında ise 40.000 Ahıska Türkü Özbekistan'dan ayrılmış; bu grubun büyük çoğunluğu Kuzey Kafkasya'ya göç etmiştir. RF makamları resmi düzenleme hilafına bölgeye göç etmiş olan ve ellerinde SSCB kimliği bulunan Ahıska Türklerine, RF vatandaşlığı ve oturma izni vermekten imtina etmişlerdir.

Bölgede ikamet etmekte olan Ahıska Türklerini hedef alan baskıların son dönemde tedricen artması, buna paralel olarak Krasnodar İl Meclisi'nin 26 Mart 2002 tarihinde bölgede ikamet etmekte olan yasadışı göçmenlerin sınırdışı edilmesini öngören Kararı kabul etmesi üzerine, konu Bakanlığımız tarafından çeşitli vesilelerle RF Dışişleri Bakanlığı'nın dikkatine getirilmiştir.

Bu karar üzerine bir açıklama yapan BM Mülteciler Yüksek Komiserliği "Sınırdışı edilmesi planlanan kişilerin statüsünün RF mevzuatı açısından tartışılır olduğunu, eski SSCB vatandaşları olarak, 6 Şubat 1992 tarihli "Vatandaşlık" kanunu yürürlüğe girdiği zaman yasal olarak Rusya Federasyonu topraklarında yaşamakta olan Mesket Türkleri'nin, Rus vatandaşları olarak kabul edilmeleri gerektiğine inandıklarını ve bu yasal tutumun, Rusya Yüksek Mahkemesi dahil olmak üzere çeşitli düzeydeki mahkemelerce desteklendiğini belirtmiştir. Yüksek Komiserlik ayrıca, Moskova'nın 1998'de imzaladığı Ulusal Azınlıkların korunmasını öngören Avrupa Çerçeve Anlaşması'nın Mesket Türklerini de kapsadığını, dolayısıyla Mesket Türkleri'ne bu Anlaşma'nın maddeleri uyarınca davranılması gerektiğini dile getirmiştir.

Bu meyanda, Rusya Federasyonu makamları nezdinde yaptığımız girişimlerle, Rusya'nın AK taahhütlerine ters düşen Krasnodar İl Meclisi Kararının uygulamasının, sorun bölgede arzu edilmeyen mecralara sürüklenmeden önlenmesi gerektiği ve bölgede ikamet etmekte olan Ahıska Türkleri'nin sorunlarının çözümü için gerekli tedbirlerin alınacağını umduğumuz belirtilmiştir. Ayrıca, RF'de yaşayan 70.000 Ahıska Türkü içinde vatandaşlık alamayan tek grubun Krasnodar'daki grup olduğu ve SSCB'nin bir bölgesinden bir başka bölgesine hayatlarını kurtarmak için göç etmek zorunda kalan bu şahısların statülerinin başka ülkelerden bölgeye gelmiş kaçak göçmenlerle bir tutulamayacağı belirtilmiş ve halihazırda bölgede ikamet etmekte olan Ahıska Türkleri'nin kaygılarını giderici güvenceler verilmesinin uygun olacağını düşündüğümüz bildirilmiştir.

Buna ilaveten, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) Genel Kurulu'nun 22-26 Nisan 2002 tarihlerinde Strazburg'da yapılan 2002 Bahar Oturumu sırasında AK Bakanlar Komitesi'ne yazılı soru önergesi verilmek suretiyle RF'nin Krasnodar Bölgesinde yaşayan Ahıska Türkleri'nin durumunun Sayın Milletvekillerimizce Avrupa Konseyi platformuna taşınması Türkiye'nin Ahıska Türkleri'nin durumuyla ilgili girişimleri çerçevesinde kuşkusuz çok önemli bir gelişmedir.

2. Gürcistan, Ocak 1999'da Avrupa Konseyi'ne üye olurken yerine getirmeyi taahhüt ettiği yükümlülüklerden biri de "Ahıska Türkleri'nin Gürcistan'daki kendi topraklarına dönüşlerini sağlamak üzere, 2000 yılı Aralık ayı sonuna kadar gerekli yasal düzenlemeleri tamamlamak ve 12 yıl içinde, tedricen, geriye dönüşü sonuçlandırmak"tır. Daha sonra BM Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR) telkini uyarınca, Gürcistan'ın Avrupa Konseyi'ne üyelik belgesine yasal düzenlemelerin 2001 yılı Nisan ayına kadar tamamlanması koşulu getirilmiştir. Gürcistan, bu yükümlülüğü nedeniyle AKPM Denetim Komisyonu ve Bakanlar Komitesi Denetim Süreci'yle tam işbirliği yapmayı kabul etmiştir.

Gürcistan yönetiminin, Ahıska Türkleri'nin ülkeye geri dönüşleriyle ilgili olarak başlattığı yasal düzenleme çalışmaları bağlamında, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin de maddi ve manevi desteğiyle "Genç Avukatlar Derneği" isimli kuruluş tarafından hazırlanan ve ilgili Bakanlıklar ve kuruluşlar tarafından değerlendirmeye alınarak "temel taslak" olarak kabul edilen bir yasa taslağı ortaya çıkmıştır. Söz konusu taslak Gürcistan Hükümeti'nce Avrupa Konseyi'ne sunulmuştur. Gürcistan makamları ülkemizin de görüşlerini almak üzere yasa taslağını tarafımıza göndermişler ve görüşlerimizi içeren bir metin muhataplarımıza iletilmiştir. Tasarı, Avrupa Konseyi tarafından yetersiz bulunmuş ve tekrar gözden geçirilmek üzere Gürcistan Hükümeti'ne iade edilmiştir. Yapılan öneriler doğrultusunda bazı değişikliklere tabi tutulan yasa tasarısının bir kez daha görüşleri alınmak üzere AK'ne sunulması beklenmektedir.

Gürcistan'daki bazı çevrelerin, Ahıska Türklerinin Gürcistan'a topluca geri dönmeleri sonucunda, Abhazya ile Güney Osetya'daki çatışmalar nedeniyle göçmen durumuna düşen yaklaşık 300.000 Gürcü'nün ülke ekonomisine getirdiği sosyal ve ekonomik sorunlara yenilerinin eklenmesinden endişe duydukları, bazı Gürcü yetkililerin ise Gürcistan'ın halihazırda karşı karşıya bulunduğu çeşitli sorunların da etkisiyle, Ahıska Türklerinin geri dönüş sürecinin zamana yayılmasını ve Ahıska Türklerinin sadece anavatanları olan Samstke-Javakheti bölgesine değil, Gürcistan'ın geneline yerleştirilmesini tercih eden bir yaklaşımı benimsedikleri gözlenmektedir. Ahıska Türklerinin anavatanı olan ve bugün Samstke-Javakheti olarak adlandırılan bölgede yaşayan Ermeni nüfusun da Ahıska Türklerinin bölgeye yerleştirilmesine olumlu bakmadığı yönünde duyular alınmaktadır.

7/7046

Ülkemiz açısından, Ahıska Türklerinin anavatanları olan Gürcistan'a dönüşlerinin sağlanması esastır. Özellikle Krasnodar'da yaşayan Ahıska Türklerine yönelik baskıların son dönemde daha da yoğunlaşması, Ahıska Türklerinin anavatanlarına geri dönüş sürecinde Gürcistan'ın yaklaşımını daha da ön plana çıkarmıştır. Uluslararası platforma taşınmış olan bu konunun Gürcistan'ın Avrupa Konseyi'ne üyeliği sırasında üstlendiği taahhütler çerçevesinde bir an önce çözümlenmesi önem taşımaktadır. Bu çerçevede Gürcistan'la ikili temaslarımızda Ahıska Türkleri konusu en üst düzeyde ele alınmaktadır.

1/1232
26440-8080

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI

SAYI : B.01.0.KKB.01-18/A-8-2006-535

17/07/2006

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: 04.07.2006 günlü, A.01.0.GNS.0.10.00.02-17766/45789 sayılı yazınız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca 01.07.2006 gününde kabul edilen 5541 sayılı "Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" incelenmiştir.

Yasa'nın 1. maddesiyle 04.11.1981 günlü, 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası'na eklenen geçici 53. maddede,

"1995 yılından itibaren Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinden önlisans ve lisans diploması sahiplerinin, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde Yükseköğretim Kuruluna müracaatları halinde seviye tespit sınavına tâbi tutulmaksızın diploma ve belgeleri incelenerek ilgili kişilere Diploma Denklik Komisyonunca Diploma Denklik Belgesi verilir."

düzenlemesine yer verilmiştir.

1- Anayasa'nın 131. maddesinin birinci fıkrasında, yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların yasada belirlenen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere özgülene kaynakların etkili biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak amacıyla Yükseköğretim Kurulu kurulacağı belirtilmiştir.

2- Anayasa'nın 6. maddesinde, Türk Ulusu'nun egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu ilkelere göre yetkili organları eliyle kullanacağı; hiçbir organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanamayacağı belirtilmiş; Anayasa'nın 124. maddesinde de, Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişilerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren yasaların, ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere yönetmelik çıkarabilecekleri vurgulanarak, yönetmelik çıkarma yetkisi yönetime verilmiştir.

Yükseköğretim Kurulu, yukarıda da belirtildiği gibi, 2547 sayılı Yasa'nın 7. maddesinin (p) bendinin verdiği yetkiyle, yurtdışından alınan yükseköğretim diplomalarının denklik konusunu "Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği" ile düzenlemiştir.

Yönetmelik'te, yabancı ya da Türk uyruklu kişilerin yabancı ülke yükseköğretim kurumlarından aldıkları diplomaların Türkiye'deki benzer eğitime denk olup olmadığı konusunda "tereddüte düşülmesi" durumunda, Yükseköğretim Yürütme Kurulu'na, "... bir sınıf geçme, ders geçme sınavı niteliğinde olmayan, ancak öğrencinin almış olduğu derslerin kapsamını ve öğrencinin kazanması gereken en az bilgi düzeyinin tesbitini" amaçlayan "özel bir seviye tespit sınavı" yapılabilmesi konusunda yetki verilmiştir. Anayasa ile Yükseköğretim Kurulu'na bırakılan ve Yönetmelik'le Yükseköğretim Yürütme Kurulu'na tanınan bu yetki, yasakoyucu tarafından, lisans diploması sahibi olan ve yalnızca "1995 yılından itibaren Türkiye'ye göç eden Ahıska Türkleri" yönünden sona erdirilmektedir.

Bu durum, Yükseköğretim Kurulu'nun Anayasa ile öngörülen düzenleme alanına Yasama Organı'nca doğrudan karışılması anlamına gelmektedir ki, bunu Anayasa'nın 6 ve 124. maddeleriyle bağdaştırmak olanaksızdır.

3- Ayrıca, 5541 sayılı Yasa ile getirilen geçici 53. maddede, yalnızca "1995 yılından itibaren Türkiye'ye göç eden Ahıska Türkleri" kapsama alınmıştır.

Böylece, Ahıska Türkleri ile bu kökenden olmayan Türkler ya da yabancı uyruklu diğer kişiler arasında, yurtdışından alınan yükseköğretim diplomasının denkliğinin kabulü yönünden ayırım yapılmış olmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde, hukuk devleti ilkesi Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri arasında sayılmış; 10. maddesinde de, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri nedenlerle ayırım gözetilmeksizin yasa önünde eşit olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında da açıklandığı gibi, yasa önünde eşitlik, hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Eşitlik ilkesi ile eylemleri değil, hukuksal eşitlik öngörülmektedir.

Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasa karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir.

Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin zedelenmesi önlenmiştir.

Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmiş olmaz. Ancak, nitelikleri ve durumları özdeş olanlar için değişik kurallar konulamaz.

Buna karşın, 5541 sayılı Yasa ile getirilen geçici maddede, 1995 yılından itibaren Türkiye'ye göç eden Ahıska Türkleri'ne ayrıcalık sağlanmıştır.

Haklı bir nedene dayanmayan bu ayrıcalık Anayasa'nın 2 ve 10. maddelerine uygun düşmemektedir.

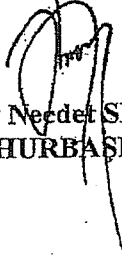
Yasa'nın genel gerekçesinde, bu özel düzenlemenin nedeni olarak "3835 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin (c) bendinde, göçmenlerin üretici duruma getirilmeleri için gerekli tedbirlerin alınacağına belirtilmesine karşın Türkiye'ye gelen Ahıska Türkleri'nin bir çok sorunla karşılaştığı; 1992-1995 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu'na dilekçe ile müracaat eden Ahıska Türkleri'ne önlisans ve lisans diplomalarının tanınarak 'Diploma Denklik Belgesi' verildiği; ancak 1995 yılından sonra diplomaların denkliğinin kabul edilmediği ve böylece aynı okulda, aynı sınıfta okumuş kişilerin birinin diplomasının tanındığı, diğerinin diplomasının ise tanınmadığı; böylece bu kişilerden biri mesleğini icra ederken, diğerinin edemez durumda kaldığı; getirilen düzenlemeyle bu mağduriyetin giderilmesinin yanı sıra önlisans ve lisans mezunları hakkında Yükseköğretim Kurulu'nun farklı uygulamalarından kaynaklanan eşitsizliklerin" giderilmesi gösterilmektedir.

Yurtdışında yüksek öğretimini tamamlayıp Türkiye'ye gelen Ahıska Türkleri'nin salt işsizlik sorununu çözmek için onlara diploma denklik belgesi verilmesi kamu yararına ve hukuka uygun görülemez.

Böyle bir tutumun özellikle halk sağlığını, gençlerin eğitimini, can ve mal güvenliğini ilgilendiren konularda ne denli sakıncalar ve giderilmesi olanaksız sonuçlar yaratabileceği açıktır.

Kaldı ki, işsizlik, yabancı ülkelerdeki yüksek öğretim kurumlarında eğitimlerini tamamlayıp yurda dönen, hatta Türkiye’de eğitim gören tüm Türk yurttaşları için de geçerli bir sorundur.

Yayımlanması yukarıda açıklanan gerekçelerle uygun görülmeyen 5541 sayılı “Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nce bir kez daha görüşülmesi için, Anayasa’nın değişik 89 ve 104. maddeleri uyarınca ilişikte geri gönderilmiştir.

Ahmet Necdet SEZER
CUMHURBAŞKANI

ADALET ve KALKINMA PARTİSİ T.C.M.M. Grup Başkanlığı
Tarih : 10.06.2008
Sayı : 181

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ahıska Türkleri'nin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve gerekçesi ilişiktir.

Gereğini arz ederim.

M.Emin TUTAN
Bursa Milletvekili

T.C.M.M. BAŞKANLIĞI	
Taahhüt Komisyon	Sağlık, Aile, Gelişme ve Sosyal İşler.
Esas Komisyon	İşleri
Tarih:	06.06.2008 2/395
İmza:	M. Emin Tutun
Başkan	

GENEL GEREKÇE

Bilindiği üzere Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü Ve İskanına Dair 3835 sayılı Kanun 2.7.1992'de kabul edilmiş ve 11.7.1992 tarihinde de Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

3835 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi ile, gerek Türkiye'de iskan edilecek ve gerekse Türkiye dışında, eski Sovyetler hudutları dahilinde halen buldukları yeni devletlerde kalacak "Ahıska" Türklerinden Bakanlar Kurulunca tespit edileceklere çifte vatandaşlık statüsü sağlanacağı hükme bağlanmıştır.

Getirilen teklif ile, çifte vatandaşlık statüsü sağlanıncaya kadar, ikamet tezkeresi düzenlenen Ahıska Türkleri için, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun 4 üncü maddesi uyarınca çalışma izni aranmaması esası getirilmektedir.

Ayrıca, 3835 sayılı Kanun kapsamında olup ~~31/01/2009~~ tarihinden önce ikamet tezkeresi düzenlenenlerden; bu kanunun yürürlüğünden itibaren 3 ay içinde çifte vatandaşlık müracaatında bulunanların başvurularının kabul edilerek, milli güvenlik ve devletimizin dış politikası bakımından sakıncası görülmeyenlerin çifte vatandaşlık taleplerinin, talep tarihinden itibaren 3 ay içinde sonuçlandırılacağı da düzenlenmektedir.

Getirilen teklif ile, çifte vatandaşlık talebinde bulunan Ahıskalı soydaşlarımızın bu taleplerinin en kısa zamanda sonuçlandırılması ve bu süreçte çalışma izninin aranmaması suretiyle de çalışabilmelerinin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1.- Genel gerekçede açıklanmıştır.

MADDE 2.- Genel gerekçede açıklanmıştır.

MADDE 3.- Yürürlük maddesidir.

MADDE 4.- Yürütme maddesidir.

**AHISKA TÜRKLERİNİN TÜRKİYE'YE KABULÜ VE İSKANINA DAİR
KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1. -02/07/1992 tarihli ve 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü Ve İskanına Dair Kanunun 6 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

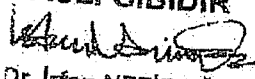
"Çifte vatandaşlık statüsü sağlanıncaya kadar, ikamet tezkeresi düzenlenenler için 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun 4 üncü maddesi uyarınca çalışma izni aranmaz."

MADDE 2.-3835 sayılı kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE1: 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun kapsamında olup 31/01/2009 tarihinden önce ikametgah tezkeresi düzenlenenlerden; bu kanunun yürürlüğünden itibaren 3 ay içinde çifte vatandaşlık müracaatında bulunanların başvuruları kabul edilerek, milli güvenlik ve devletimizin dış politikası bakımından sakıncası görülmeyenlerin çifte vatandaşlık talepleri, talep tarihinden itibaren 3 ay içinde sonuçlandırılır. Talepleri uygun görülenler Muş vilayetinde iskan edilirler.

MADDE 3.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4.- Bu Kanun hükümleri Bakanlar Kurulu yürütür.

ASLI GIBİDİR

Dr. İrfan NEZİROĞLU
İnönü ve Kararlar Müdürü

EK-9

.....VALİLİĞİNE

3835 Sayılı Kanunun Geçici 1. Maddesi Uyarınca Göçmen olarak Türk Vatandaşlığına alınmak istiyorum. Durumumun incelenerek gereğinin yapılmasını arz ederim.

TÜRK VATANDAŞLIĞINA ALINMAK İSTEYEN KİŞİNİN				
Yabancılara Mahsus Kimlik No				
1-Adı		2-Soyadı		
3-Türkçe Adı		4-Türkçe Soyadı		
5-Baba Adı		6-Ana Adı		
7-Doğum Yeri		8-Doğum Tarihi		
9-Medeni Hali		10-Cinsiyeti		
11-Uyruğu		12-Mesleği		
13-Dini		14-Soyu		
15-Türkiye' ye Geldiği Tarih		16- İkamet Tezkeresinin Tarih ve No		
EVLİ İŞE EŞİNE AİT DOLDURULACAK BİLGİLER				
18-Yabancılara Mahsus Kimlik No				
19-Adı		20-Soyadı	21-Kızlık Soyadı	
22-Baba Adı		23-Ana Adı		
24-Doğum Yeri		25-Doğum Tarihi	26-Uyruğu	
27- KENDİSİ İLE BİRLİKTE ALINMASINI İSTEDİĞİ REŞİT OLMAYAN ÇOCUKLARINA AİT DOLDURULACAK BİLGİLER				
Yabancılara Mahsus Kimlik No				
Adı				
Soyadı				
Baba Adı				
Ana Adı				
Doğum Yeri				
Doğum Tarihi				
Uyruğu				
Cinsiyeti				
İkamet Adresi				
Tel				

...../...../20

Yukardaki bilgilerin tarafıma ait olduğunu taahhüt ederim.

Adı - Soyadı
İmza

AHISKA TÜRKÜ DEĞERLENDİRME MÜLAKAT FORMU

TÜRK VATANDAŞLIĞINA ALINMAK İSTEYEN KİŞİNİN			
Yabancılar Mahsus Kimlik No			
1-Adı		2-Soyadı	
3-Doğum Yeri		4-Doğum Tarihi	
5-Medeni Hali		6-Cinsiyeti	
7-Uyruğu		8-Mesleği	
EVLİ İSE TÜRK VATANDAŞLIĞINA ALINMAK İSTEYEN EŞİNİN			
Yabancılar Mahsus Kimlik No			
1-Adı		2-Soyadı	
3-Doğum Yeri		4-Doğum Tarihi	
KENDİSİ İLE BİRLİKTE TÜRK VATANDAŞLIĞINA ALINMASI İSTENEN REŞİT OLAN ÇOCUKLARININ			
Yabancılar Mahsus Kimlik No			
Adı			
Soyadı			
Baba Adı			
Ana Adı			
<p>Komisyon aşağıdaki hususları gözönünde bulundurarak kanaatını belirler.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Kişilerin geldikleri bölge itibariyle Ahıska Türklerinin yoğun olarak yaşayıp yaşamadığı, 2- Konuşma dilleri, 3- Türk kültür örf ve adetlerine uyum, 4- İl Emniyet Müdürlüğünce verilen İkamet Teskeresinin verilmiş amacı, 5- Ahıska Türklerinin gelenek ve görenekleri hakkında ne bildikleri(düğün,ölüm,sünnet,doğum,millî ve dinî bayramlar) <p>Mülakat Tarihi: KANAAT :</p> <p>Mülakat neticesi'ın ve ailesinin geldiği bölge, Türkçe konuşma yeteneği, Türk Kültür ve değerlerine uyum açılarından Ahıska Türkü olduğuna komisyonumuzca kanaat hasıl olmuş ve Türk vatandaşlığına alınması komisyonumuzca kararlaştırılmıştır.</p>			

T.C.
BAŞBAKANLIK
Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.1.GÜM.0.06.10.00-010.06-02

27/8/2009

Konu : Ahıska Türkleri

GENELGE
(2009/91)

11.07.1992 tarih ve 21281 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3835 sayılı "Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun'un, 5335 sayılı "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 28/(f) maddesi ile değişik 4 üncü maddesinde; göçmenlerin kendilerine ait zati ve ev eşyalarının tamamı ile mülkiyetinin kendilerine ait olduğu belgelenen her türlü eşya ve damızlık hayvanın, bir defada getirilmek koşuluyla Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi dahil her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olacağı hüküm altına alınmıştır.

Mezkur Kanun maddesinin gümrük mevzuatı açısından uygulanmasında, aşağıda belirtilen hususlara dikkat edilecektir:

- 1- Belirilen Kanun maddesi kapsamına giren eşyanın serbest dolaşıma giriş işlemlerinde, BİLGE sisteminde yer alan "AHSKA" isimli muafiyet kodu seçilecektir.
- 2- Mezkur Kanun maddesinde belirtilen muafiyetten yararlanabilmesi için eşyanın göç kapsamında ve bir defada Türkiye'ye getirilmesi gerekmektedir.
- 3- Eşyanın, kişinin beraberinde gelmesi ya da kişilere ait "Göçmen (Muhacir) Belgesi"nin geçerlilik süresi içerisinde getirilmesi gerekmektedir.
- 4- Belirtilen Kanun hükmüne göre, muafiyetten yararlanacak kişilerin Ahıska Türkü olarak Türkiye'de göçmen statüsünde bulunmaları gerektiğinden, bu statünün belgelendirilmesini teminen, göç ettikleri ülkelerdeki Türkiye Cumhuriyeti temsilciliklerinden alınmış "Göçmen Vizesi"ni havi pasaportlar ile 5543 sayılı İskan Kanunu gereğince Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüklerince düzenlenen ve geçici kimlik belgesi olarak kullanılan "Göçmen (Muhacir) Belgesi"nin gümrük idaresine ibrazı zorunludur. Göçmen (Muhacir) Belgesini haiz bu kişilerin Türk Vatandaşlığına geçmeleri muafiyet hükümlerinin uygulanması açısından engel teşkil etmez.
- 5- Kişilerin, göçmen vizesi almadan önce göç ettikleri ülkede adlarına kayıtlı bulunan motorlu özel kara nakil vasıtaları için muafiyet uygulanacaktır.
- 6- Motorlu özel kara nakil vasıtalarının gümrük işlemleri, Yeşilköy Otomotiv İhtisas, Gebze Otomotiv İhtisas, Ankara Naklihanesi ve Bedelsiz İthalat ve İzmir Gümrük Müdürlüklerinden yapılacaktır. Motorlu özel kara nakil vasıtaları dışındaki eşyanın serbest dolaşıma giriş işlemleri diğer gümrük idarelerinden de yapılabilir.

Hükümet Meydanı Ulus 06100 ANKARA
Tel: (0312) 3068977-78
Elektronik Ağ: www.gumruk.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: İthalat Dairesi
Faks: (0312) 3068965-95
e-posta: ithalat@gumruk.gov.tr

T.C.
BAŞBAKANLIK
Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü

7- Bu Kanun kapsamında muafien ithal edilmiş olan motorlu özel kara nakil vasıtaları için 20.02.2000 tarih ve 23970 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 Seri No.lu Bazı Şahsi Mahiyette Eşyanın Bedelsiz İthaline İlişkin Tebliğin 7 ve 8 inci madde hükümleri uygulanacaktır.

Bilgi ve gereğini arz/rica ederim.

S. Umman HAMİDOĞULLARI
Müsteşar a.
Genel Müdür V.

DAĞITIM:
Merkez ve Taşra Teşkilatına

Hükümet Meydanı Ulus 06100 ANKARA
Tel: (0312) 3068977-78
Elektronik Ağ: www.gumruk.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: İthalat Dairesi
Faks: (0312) 3068965-95
e-posta: ithalat@gumruk.gov.tr

T. C. Resmî Gazete

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğüne Yayınlanır		
Kuruluşu : 7 Ekim 1920	30 Aralık 1994 CUMA	Sayı : 22157

YASAMA BÖLÜMÜ

Kanun

Devlet Memurları Kanununa Bir Ek Geçici Madde Eklenmesine ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Kanun No. 4065

Kabul Tarihi : 28/12/1994

MADDE 1. — İlişik cetveldeki kadrolar ihdas edilerek, 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı Cetvelin Sağlık Bakanlığı ile ilgili bölümüne eklenmiştir.

MADDE 2. — 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa aşağıdaki Ek Geçici Madde eklenmiştir.

EK GEÇİCİ MADDE 59. — Bu Kanuna tabi kurumlarda halen sürekli işçi statüsü veya sözleşmeli statüde çalışmakta olan Ahıska Türkleri ve Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi tutulan soydaşlardan Türk vatandaşlığına geçmiş olup bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren 1995 yılı sonuna kadar memurluğa geçmek için yazılı olarak başvuranlar, öğrenim durumlarına göre yükselebilecekleri tavanı aşmamak kaydı ile bu Kanunun Ek Geçici 1, 2 ve 3 üncü maddeleri hükümlerine göre; 458 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümleri de dikkate alınarak derece ve kademeleri tespit edilmek suretiyle sınav şartı aranmaksızın boş memur kadrolarına intibak ettirilebilirler.

Bu Kanunun yayımı tarihinden sonra hizmete alınan Ahıska Türkleri ve Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi tutulan soydaşlardan Türk vatandaşlığına geçmiş olanlardan göreve başladıkları tarihten itibaren 6 ay içinde memurluğa geçmek için yazılı olarak başvuranlar hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

MADDE 3. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

29/12/1994

Yasama Bölümü Sayfa : 1

T.C.
BAŞBAKANLIK
Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.PPG.0.12-320-0883

12/01/1999

Konu :

-4-

DEVLET BAKANIA YDIN TUMEN

- 1- Danıştay ile İlişkiler
- 2- Bulgaristan'dan gelen göçmenlerle ilgili eşgüdüm
- 3- 2510 sayılı İskan Kanunu'nun Ek 34 üncü maddesi ile 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanununun 2 nci maddelerinin 4184 sayılı Kanunla değişik birinci fıkralarına göre Ahıska Türklerinin Türkiye'ye kabulü ile ilgili eşgüdümü sağlamak

BAĞLI KURULUSLAR

- 1- Yüksek Denetleme Kurulu Başkanlığı
- 2- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı
- 3- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü

İLGİLİ KURULUSLAR

- 1- Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Genel Müdürlüğü

DISISLERİ BAKANLIĞI

- 1- Avrupa Birliği ile ilişkiler
- 2- Türk Cumhuriyetleri ve Topulukları ile Kardeş Topuluklarla ilişkiler, bunlarla ilgili araştırma, planlama ve eşgüdümün sağlanması

CALISMA VE SOSYAL GUVENLIK BAKANLIĞI

- 1- Yurt Dışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Sorunları

İlgi (b,c,d,e,f ve g) genelgeler yürürlükten kaldırılmıştır.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Bülent ECEVİT
Başbakan

T.C.
BAŞBAKANLIK
Personel ve Prensipier Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.PPG.0.12-320-6940

29/05/1999

Konu :

-5-

DEVLET BAKANI MALİ İRTEMCELİK

1. Hükümet Sözcülüğü
2. Avrupa Birliğı İle İlişkilerde Eşgüdüm

BAĞLI KURULUŞLAR

1. Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü

DEVLET BAKANI FİKRET ÜNLÜ

BAĞLI KURULUŞLAR

1. Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü
2. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
3. Futbol Federasyonu Başkanlığı

DEVLET BAKANI PROF.DR.ABDULHALUK MEHMET CAY

1. Parlamento İle İlişkiler
2. Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları ile Kardeş Topluluklarla ilişkiler, bunlarla ilgili araştırma, planlama ve eşgüdümün sağlanması
3. Bulgaristan'dan Gelen Göçmenler ile İlgili Eşgüdüm
4. 2510 sayılı İskan Kanunu'nun Ek 34 üncü maddesi ile 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanununun 2 nci maddelerinin 4184 sayılı Kanunla değişik birinci fıkralarına göre Ahıska Türklerinin Türkiye'ye kabulü ile ilgili eşgüdümü sağlamak

BAĞLI KURULUŞLAR

1. Ekonomik, Kültürel Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığı (TİKA)

BELGE¹

DEVLET SAVUNMA KOMİTESİ KARARI

31 TEMMUZ 1944

MOSKOVA-KREMLİN

SAYI: 6279

Gürcistan SSC devlet sınırını korumak üzere gereken koşulların sağlanması için Devlet Savunma Komitesi, aşağıdakileri kararlaştırmıştır.

1) Gürcistan SSC'nin sınır şeridi olan Ahıska, Adige, Aspinza, Ahılkelek ve Bağdanovka noyanlarıyla Acaristan Özerk SSC'den Türk, Kürt ve Hemşinli olmak üzere toplam 86.000 kişiden oluşan 16700 hanelik nüfustan, 40.000'i Kazakistan'dan SSC'ye 30.000'i Özbekistan SSC'ye ve 16.000'i de Kırgızistan'a tahliye edilsin.

Tahliye, SSCB Hal İçişleri Komiserliğince gerçekleştirilsin, SSCB halk işleri komiserliği (Yoldaş Beriya) tahliye işini 1944 yılı Kasım ayında gerçekleştirilsin.

2) Gürcistan SSC sınırı bölgesinde tahliye edilen göçmenlere bütün değerli şahsi eşyalarını paralarını, ev eşyalarını, giyecek, ayakkabı, kap kaçak, mobilya vb. ve aile başına azami 1000 kg olmak şartıyla yiyecek olmalarına izin verilsin.

3) Sınır şeridinden tahliye edilen göçmenlerin kendileriyle beraber olmayacakları tarım ürününün, ev hayvanlarının, tarım araç, gereç ve aletlerinin diğer gayri menkullerin teslim alınması için SSCB halk toprak mahsülleri komiserliği ve Halk Maliye Komiserliğinin iştiraki ile Gürcistan SSC Halk Komiserliği Şurası Başkan Yardımcısı'nın başkanlığında (Yoldaş Khoştariya) komisyon kurulsun.

Adı geçen komisyon, tahliye edenlerin bırakacakları mal ve diğer eşyaların tamamını teslim alacak, bıraktıkları tarım ürünleri, hububat, kuş, ev hayvanları ve meyve bahçeleri karşılığında göçmenlere her hane için ayrı olmak üzere takas makbuzu verecektir. Makbuzda bahçelerin tahmini değeri gösterilecektir. Teslim olma işleri şöyle yapılacaktır: atları SSCB halk tarım komiserliği, diğer hayvanları ve kuşları SSCB Halk Et, Süt Sanayi Komiserliği, tarım ürünleri ve hububatı SSCB Halk Tedarik Komiserliği makamları, geri kalan bütün diğer emlak ve meyva bahçelerini ise Gürcistan SSC Halk Komiserleri Şurasının kararıyla yerel makamlar teslim alacaklardır.

¹ "Devlet Savunma Komitesi Kararı", (Çevrimiçi)
<http://www.ahiskalilarvakfi.com/sayfa.asp?sayfaID=4>, 08 Ağustos 2010

4) Kazakistan SSC (Skvortsov ve Undasinov yoldaşlar) Kırgızistan SSC (Vapov ve Kulat ev yoldaşlar), Özbekistan SSC (Yasupov ve Abdurrahmanov yoldaşlar) Kominist Partileri Merkez Komiteleri ve Halk İçişleri Komiserlikleri ile beraber gelecek göçmenlerin kabulü, ilerlemesi ve devamlı iskan ve istihdamları ile ilgili gerekli önlemler alınacaktır.

Ayrıca;

a) Gelecek göçmenleri kolhozlara yerleştirmek üzere kolhozlara gereken konutların hazırlanması icabında tamiri ve kış şartlarına göre ayarlanması.

b) Göçmenlerin ve eşyaların demir yolu istasyonundan yerleştireceği muntıkaya taşınması için gereken araçların hazır bulundurulması.

c) Gelen göçmenlere, ev etrafından küçük toprak (arazi) ile gereken ufak tefek aletlerle teçhizi için gerekenler temin edilecektir.

Bu hazırlık işleri (Kasım 1944 tarihine kadar tamamlanacaktır).

5) Göçmenlerin Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan SSC'ye taşınmaları için Halk Ulaştırma Komiserliği (Yoldaş Kuganoviç), gereken katarları temin etmek ve SSCB Halk İçişleri Komiserliğinin emri üzerine istasyonlara zamanında sevk etmekle görevlendirilsin. Göçmenlerin Cumhuriyet sınırları içinde taşınması Gürcistan SSC Halk Komiserleri Şurası isteği ile gerçekleştirilsin.

6) Özel tahliyeye tabi tutulan göçmenlerin yolda yaşelerini temin etmek üzere SSCB Halk Komiserliği görevlendirilsin. SSCB Devlet Planlama Komitesi talep üzerine SSCB Halk Ticaret Komiserliğine gıda malları fonu tahsis etsin ve böylece özel tahliyeye tabi tutulan nüfusun yol sırasında yaşesi temin edilsin.

7) Göçmenlere yolda iskan mahallinde sağlık hizmetleri verilmesi için SSCB Halk Sağlık Komiserliği (Yoldaş Miteryov) görevlendirilsin.

8) Göçmenlere ellerindeki mübadele makbuzları karşılığında kendilerinden teslim alınmış ev hayvanları yerine aşağıdakilerin verilmesi üzerine SSCB Halk Ziraat Komiserliği (Yoldaş Andreyev), Halk Et ve Süt Sanayi Komiserliği (Yoldaş Smirnov) ve Halk Tedarik Komiserliği (Yoldaş Subbotin), Kırgızistan, Özbekistan ve Kazakistan Halk Komiserleri kurullarıyla beraber görevlendirilsinler:

a) 1 Mayıs 1945 tarihine kadar sığır, manda, koyun, keçi ve kümes hayvanları,

b) 1 Nisan 1945'e kadar buğday, arpa ve diğer besinler

c) 1 Ocak 1946 tarihine kadar göçmenlerin iskan edildikleri kolhozlara (çiftliklere) atlar.

Bunlar şahsi makbuzlarda yer alan miktar ve nitelikte teslim edilecektir.

9) SSCB Ziraat Bankası (Yoldaş Krastsov) Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan'a gelen göçmenlere yerleşmek, ikamet ve ibade etmek için hane başına yedişer bin rulde, yedi yıl vadeli kredi versin.

10) İşbu kararın I. paragrafı uyarınca göçmenler çiftçiler olarak 1945 yılında para vergilerinden, devlete verilen aynı vergilerden ve resimlerden muaf tutulsun ve önceki yerlerinde bırakılmış alacakları bahçe ve bağların bedelleri SSCB Halk-Ziraat Komiserliği ve Gürcistan SSC Hükümetinin belirleyeceği fiyatlar üzerinden kendilerine ödensin.

11) Gürcistan Halk Komiserleri Kuruluna adları I. paragrafa geçen sınır reyonlarına (ilçelerine) toplam nüfusların azami 32 bin kişi olmak kaydıyla Gürcistan SSC'nin toprak sıkıntısı bulunan diğer bölgelerinden 7 bin hane iskan etme müsadesi verildi. Bunların adı geçen bölgeye iskanı, gerçek yekpare çiftlik (kolhozları) gerekse de münferit haneler olarak gerçekleştirilsin. Sınır şeridindeki iskan yerli Halk İşçileri Komiserliği sınır kuvvetleri, Gürcistan Bölge Komutanlığı ile mutabakat halinde tespit edilsin.

12) Gürcistan SSC'nin toprak sıkıntısı çeken bölgelerinden adı geçen sınır bölgesine iskan edilecek halkın geçin sorunları ve yerleşme meselelerini çözmek amacıyla Gürcistan Hükümetine şunlar müsaade edilsin.

a) Sınır bölgelerinde yeniden kurulan kolhaz çiftliklerine, buralardan tahliye edilmiş olan nüfusa ait kamu ve ferdi yapıların tamamına karşılıksız olarak devretmek eski halktan geri kalan tarım mübadelelerini ve araçlarını beş yıl vadeli kredi şeklinde yeni getirilen haneleri teslim etmek.

b) Bölgeye iskan edilen çiftçilere sınır bölgesi için uygun görülmüş miktarlara arsalar dağıtmak.

c) Buradan tahliye edilmiş nüfustan kalmış. Kamu ve özel bahçe ve bağları 7 yıl vadeli kredi şeklinde yeni iskan edilen haneler devretmek.

d) Bu bölgeye iskan edilen nüfusu, 1945 yılında her türlü vergilerden muaf tutmak

e) İskan edilenlere Gürcistan Hükümeti imkan ve fonları çerçevesinde ev hayvanları vermek.

f) Boşaltılan bölgeye, yeni iskan edilecekleri parasız nakletmek, Taşıma masrafları Gürcistan Hükümetine özel olarak ayrılmış miktarla karşılanacaktır.

g) Yeni getirilecek nüfusun iskanının, buralardaki nüfusun tahliyesi bittikten hemen sonra Kasım ayında başlamak ve üç ay içinde tamamlamak.

13) SSCB Halk Maliye Komiserliği (Yoldaş Zverev)

a) Özel tahliyeye tabi nüfusun depostasyonu, taşınmaları ve Orta Asya'da iskan edilmeleri için SSCB Halk İşleri Komiserliğine 30 milyon ruble ve ayrıca boşaltılan sınır bölgesindeki kolhozlara yeni hanelerin iskani içinde Gürcistan Halk Komiserleri Kuruluna 4 milyon ruble tahsis etsin.

b) SSCB Halk Ziraat Komiserliği, Halk Tedarik Komiserliği ve Halk Et ve Süt Sanayi Komiserliği ile beraber Gürcistan SSC'den tahliye edilen nüfusu ev hayvanları, kümes hayvanları ve bırakıp gittikleri diğer mal varlığı, gıda, emlak, araç ve gereçlerin bedellerini ödemek konusunda SSCB Halk Komiserleri Kuruluna teklif getirsin ve adı geçen Komiserliklerin tahliye işlemi için yaptıkları harcamaların karşılanmasıyla ilgili önerge hazırlansın.

14) Gıavneftsnab (Petrol Ofisi, Yoldaş Şirokov) Ekim ve Kasım aylarında özel tahliye işlemlerinin gerçekleştirilmesi için SSCB Halk İşleri Komiserliğine 750 ton, Kazakistan Hükümetine 75 ton, Kırgızistan Hükümetine 35 ton, Özbekistan Hükümetine 100 ton fon dışı benzin tahsis etmekle görevlendirilsin.

Devlet Savunma Komitesi Başkanı

İ.V. STALİN

BELGE²

Tamamen gizli

Sayı 1281/b

28 Kasım 1944

Devlet Savunma Komitesi-Yoldaş İ. V. STALİN'e

SSCB Halk Komiserleri Kurulu-Yoldaş

V. M. MOLOTOV'a

SSCB Komünist (Bolşevik) Partisi Merkez Komitesi Yoldaş G. M. MALENKOV'a

Devlet Savunma Komitesi Kararı gereğince SSCB Halk İçişleri Komiserliği Türklerin, Kürtlerin ve Hemşenlilerin Gürcistan SSC'nin sınır bölgesinden tahliye işlemlerini tamamlamıştır.

Türkiye'nin sınıra yakın kısmındaki nüfusla akrabalık bağları bulunan söz konusu halkın önemli bir çoğunluğu, kaçakçılık yapmakta olup göç eğilimi gösteriyor ve Türkiye istihbarat mercileri için casus angaje etme ve çete grupları oluşturma kaynağı teşkil ediyordu.

Tahliye işlemlerine hazırlık tedbirleri, bu yılın 20 Eylül-15 Kasım tarihleri arasında alınmıştır. Bu arada tahliyeye tabi tutulanların sınırı geçmelerini engellemek amacıyla devletimizin Türkiye sınırında güvenlik ve karakol hizmetleri azami derecede takviye edilerek en sıkı şekilde emniyet sağlanmıştır. Adigön, Aspinza, Ahıska, Ahılkelek ilçelerinde tahliye işlemleri 15-18 Kasım, Acaristan Özerk Cumhuriyeti'nde ise 25-26 Kasım günlerinde gerçekleştirilmiştir.

Toplam 91.095 kişi tahliye edilmiştir.

Tahliye edilenleri taşıyan katarlar, hareket hâlinde olup Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'daki yeni iskân yerlerine doğru yol almaktadır. Tahliye işlemleri, düzenli ve olaysız şekilde tamamlanmıştır.

Adı geçen sınır ilçelerine Gürcistan'ın toprak sıkıntısı çekilen bölgelerinden 7.000 hanelik köylü nüfus iskân edilecektir.

Ayrıca SSCB Halk İçişleri Komiserliği, Gürcistan SSC ile Türkiye sınırındaki şeritte özel tedbirler almaktadır.

Lavrentiy BERİA

SSCB Halk İçişleri Komiseri,

Devlet Güvenliği Genel Komiseri

² Orhan Uravelli, "Sovyet Resmî Belgelerinde Ahıska Sürgünü", (Çevrimiçi) <http://www.ahıska.org.tr/yazi.php?goster=309>, 08 Ağustos 2010; Rusya Devlet Arşivi (GARF), F. R. - 9401, Liste 2, Dosya 67, sayfa 400.

BELGE³

Tamamen gizli

02 Aralık 1944

Devlet Savunma Komitesi-Yoldaş İ. V. STALİN'e

SSCB Halk İçişleri Komiserliği, Gürcistan SSC sınır ilçelerinden toplam 91.095 kişiden oluşan Türk, Kürt ve Hemşinli nüfusun, Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan SSC ilçelerine tehcir edilmesi operasyonunda gösterilen başarıdan dolayı, Halk Devlet Güvenliği Komiserliği ve Halk İçişleri Komiserliği'nin operasyon sırasında üstün hizmet veren elemanları ile bu komiserliklere bağlı birliklerin askerlerine SSCB madalyaları ve nişanları verilmesini arz eder.

Lavrentiy BERİA

SSCB Halk İçişleri Komiseri

³ Uravelli, a.g.e., 9401, Liste 2, Dosya 68, sayfa 31-54.

BELGE⁴

SSCB Halk İçişleri Komiserliği

Özel İskân Bölgeleri Başkanı

M. KUZNETSOV'a

14 Aralık 1944

Gürcistan SSC'den tahliye edilenleri getiren 29 katar kabul edilmiş ve 7 vilâyetin 43 ilçesine aşağıdaki şekilde dağıtılmıştır. Taşkent: 13.131 kişi, Semerkant: 14.946 kişi, Fergana: 8.613 kişi, Andican: 6.881, Namangan: 4.537 kişi, Buhara: 4.446 kişi, Kaşkaderya: 641 kişi. Erkek: 10.813, kadın: 16.127 ve 16 yaşın altındaki çocuklar: 26.223 kişi olmak üzere toplam 53.163 kişi iskân edilmiştir. 293 kişi yollarda hayatını kaybetmiştir.

MEYER

Özbekistan SSC Halk İçişleri Komiseri Vekili

⁴ Uravelli, a.g.e., 9470, Liste 1, Dosya 184, sayfa 204.

BELGE⁵

Aralık 1944

SSCB Halk İşçileri Komiseri L. BERİYA

Gürcistan SSC'den tahliye işlemleri tamamlanmıştır. Erkek: 18.923, kadın: 27.399 ve 16 yaşın altındaki çocuklar: 45.085 kişi olmak üzere toplam 92.307 kişi tahliyeye tabi tutulmuştur.

İskân dağılımı şöyledir: Özbekistan: 53.163 kişi, Kazakistan: 28.598 kişi, Kırgızistan: 10.546 kişi. 84.596 kişi kolektif çiftliklerde, 6.316 kişi devlet çiftliklerinde ve 1.395 kişi sanayi işletmelerinde istihdam edilmiştir. 457 kişi yolda hayatını yitirmiştir.

V. V. ÇERNİŞOV

SSCC Halk İşçileri Komiseri Vekili

M. KUZNETSOV

SSCB Halk İşçileri Komiserliği

Özel İskân Bölgeleri Başkanı

⁵ Uravelli, a.g.e., 9479, Liste 1, Dosya 184, sayfa 229.

BELGE⁶

Halk Komiserleri (Bakanlar) Kurulu Kararı

35 Sayılı Karar

Moskova-Kremlin, 08 Ocak 1945

SSCB Halk Komiserleri Kurulu, özel iskâna tabi tutulanların hukukî durumlarıyla ilgili hususlar aşağıdaki şekilde karar bağlamıştır:

1. Özel iskâna tabi tutulanlar, SSCB vatandaşı olarak işbu kararnamede belirtilen sınırlamalar dışında bütün haklardan yararlanırlar.

2. Çalışabilen bütün bu vatandaşlar, kamu yararına çalışmakla yükümlüdürler. Bu amaçla mahallî merciler ve Sovyetler Birliği Halk İçişleri Komiserliği (NKVD) organlarıyla mutabakat hâlinde özel iskâna tabi tutulan söz konusu göçmenlerin tarım ve sanayi işletmelerinde, inşaatta, kuruluş ve birliklerde istihdamını gerçekleştirirler. Bu vatandaşlar, çalışma yasaları ile disipline aykırı hareket ve faaliyetlerden dolayı, mevcut yasalar uyarınca cezalandırılırlar.

3. Özel iskâna tabi tutulanlar, NKVD (Halk İçişleri Komiserliği) Özel Komutanlığı'ndaki amirin izni olmaksızın söz konusu komutanlığın kontrolündeki iskân bölgesi dışına çıkamazlar. Keyfi olarak ve izin olmaksızın NKVD'nin ilgili komutanlığının kontrolü altındaki iskân bölgesini terk edenler, firar etmiş sayılırlar ve ceza yasası hükümlerine göre yargılanırlar.

4. Özel iskâna tabi göçmenlerin aile reisleri veya onların yerini dolduran şahıslar, aile durumundaki değişiklikleri (doğum, ölüm, firar vb.) 3 gün içinde NKVD Bölge Komutanlığı'na bildirmekle yükümlüdürler.

5. Özel iskâna tabi tutulan göçmenler, kendileri için belirlenmiş olan kamu düzeni ve hayat rejimine titizlikle uymak zorunda olup NKVD Özel Komutanlığı emirleri ve talimatlarını yerine getirmek zorundadırlar.

Özel iskân bölgelerinde kamu düzeni ve rejimini ihlâl eden göçmenlere 100 Ruble tutarında para cezası veya komutanın emriyle 5 günlük hapis cezası uygulanacaktır.

V. Molotov Y. Çadayev

SSCB Halk Komiserleri Kurulu

Başkan Yardımcısı İdari İşler Sorumlusu

⁶ Uravelli, a.g.e., 9401, Liste 1, Dosya 213, sayfa 1.

BELGE⁷

10 Ocak 1945

SSCB Halk İşleri Komiserliği Halk Komiseri

L. P. BERİA

Gürcistan SSC'den getirilen göçmenlerin yüzde 15 kadarının (8000 kişi) yiyecek, giyecek, ayakkabı ve diğer ihtiyaçları karşılanamamıştır. Acilen 200 ton un, 50 ton ırmik ve 5.000 m manifatura temin edilmesi gerekir.

MEYER

Kazakistan SSC Halk İşleri Komiseri Vekili

⁷ Uravelli, a.g.e., 9401, Liste 1, Dosya 2287, sayfa 15.

BELGE⁸

SSCB Halk Komiserleri Kurulu Başkanı V. M. MOLOTOV'a

SSCB Komünist (Bolşevik) Partisi Merkez Komitesi Sekreteri Yoldaş G. M.
MALENKOV'a

(Tarihsiz)

Kuzey Kafkasya'dan getirilenler dışında Devlet Savunma Komitesi'nin 31.07.1944 tarih ve 6279cc Sayılı Kararı uyarınca Kazakistan'da özel iskâna tabi tutulmak üzere geçen yıl sonunda Gürcistan SSC'den 28.669 kişi getirilmiştir. Bu göçmenlerin durumları da oldukça ağırdır. Çünkü çoğu yanlarına yiyecek alamamıştır. Yaşlılar ve özellikle de çocukların giyecekleri ve ayakkabıları yoktur.

MEYER

Kazakistan SSC Halk İçişleri Komiseri Vekili

⁸ Uravelli, a.g.e., 5446, Liste 48, Dosya 3232, sayfa 2-3.

BELGE⁹

SSCB Halk İçişleri Komiserliği

13 Ocak 1945

SSCB Halk Komiserleri Kurulu, Yoldaş A. İ. MİKÖYAN'a

Devlet Savunma Komitesi'nin 6279cc Sayı ve 31 Temmuz 1944 tarihli kararnamesiyle Gürcistan SSC sınır ilçelerinden Özbekistan SSC, Kazakistan SSC ve Kırgızistan SSC'ye 92.374 kişi tahliye edilmiştir.

Halk Tedarik Komiserliği ve Halk Et ve Süt Sanayi Komiserliği, tahliye sırasında onlardan 8.252 ton hububat, 3.948 ton patates, 453 ton sebze, 312 ton meyve, 60.007 büyükbaş ve 80.042 küçükbaş hayvan teslim alınmıştı.

Söz konusu göçmenlerin çoğu, yeni iskân yerlerine yiyeceksiz olarak getirilmiştir. Tehcir sırasında kendilerinden alınmış hayvanlar, hububat ve sebze hesapları kesin olarak kapatılıncaya kadar teslim ettikleri hububata mahsuben avans şeklinde kendilerine acilen gıda yardımı yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda 1945'in 15 Ocak-15 Mart tarihleri arasında kişi başına 16 kg un ve 4 kg irmik dağıtılması uygun olacaktır. Buna göre toplam 1.148 ton un ve 371 ton irmik gerekmektedir.

SSCB Halk Komiserleri Kurulu Talimatı için taslak ekli olup görüşülmesini arz ederim.

L. BERİA

SSCB Halk İçişleri Komiseri

⁹ Uravelli, a.g.e., 5446, Liste 48, Dosya 3211, sayfa 3.

BELGE¹⁰

Gürcistan SSC Halk İçişleri Komiserliği

Sayı 4/0-2507

Tiflis, 24 Eylül 1945

Tamamen gizli

İlgi: 1/ 13598 Sayı ve 07.07.1945 tarihli tebliğ.

SSCB Halk İçişleri Komiseri Vekili Sn ÇERNİŞOV'a

Sizin yazınızdan önce de Acaristan Özerk SSC'den yanlış olarak tahliye tabi tutulmuş kişilerle ilgili şikâyetler ve mektuplar almaktaydık. Bunlar kontrol edilmiş ve yanlış olarak tahliye edilmiş 11 Laz ailesiyle ilgili evrak ve raporumuz SSCB Halk İçişleri Komiserliği Özel İskân Yerleri Başkanlığına gönderilmiştir (Sayı 4/1-1806, 27.07.1945. Yanlış olarak tahliye edilen Lazların listesi eklidir).

Yazınızdan sonra tespit ettiğimiz üzere Acaristan'dan 12 Laz ailesinin daha yanlışlıkla Orta Asya'ya sürüldüğü görülmüştür ve bunların dosyalarını da iletiyoruz.

Muhammed VANLİŞİ'nin mektubunda belirtilen N. H. Cicaladze, O. K. Dadi, O. K. Baynaz ve ayrıca Kambur soyadı taşıyan beş kişinin Türk oldukları görülmüş olup sürgün edilmelerinde yanlışlık yoktur. Geri dönen Lazların hakları ve mal varlığının iadesi, ayrıca kendi evlerine yerleştirilmeleri için ilgili mercilere tebligat yapılmıştır.

Tuğgeneral KARANADZE

Gürcistan SSC Halk İçişleri Komiseri

¹⁰ Uravelli, a.g.e., 9479, Liste 1, Dosya 157, sayfa 38-39.

BELGE¹¹

SSCB Halk İçişleri Komiserliği Özel İskân Yerleri Başkanlığının Mart 1944-Ocak 1946 Dönemi Çalışmalarına Dair Rapor'dan:

SSCB Halk İçişleri Komiseri S. N. KRUGLOV'a

1945 yılı Ekim ayı itibariyle ülkede özel iskân rejiminde tutulmak üzere tahliye edilenlerin sayısı 2.230.500 kişi kadardır. Tahliye edilen topluluklar şunlardır: Almanlar: 687.300 kişi, Çeçen ve İnguşlar: 405.900 kişi, Türkler, Hemşinler ve Kürtler: 88.800 kişi, Kalmıklar: 80.300 kişi, Karaçaylar: 60.100 kişi, Balkarlar: 33.100 kişi.

Ayrıca 20.800 OUN üyesi (Ukrayna milliyetçileri): 608.800. eski kulak (köy zengini) ve 9.200 Alman yanlısı özel iskâna tabi tutulmaktadır.

Söz konusu (sürgün) nüfus, SSCB'nin 6 müttefik cumhuriyetine, 8 özerk cumhuriyetine ve 32 vilâyetine iskân edilmiştir.

SSCB topraklarında özel iskân rejimine tabi tutulmak üzere tahliye edilenlerin gönderildiği yerler şöyledir. Kazakistan SSC: 866.300 kişi, Özbekistan SSC: 181.800 kişi, Kırgızistan SSC: 112.400 kişi, Rusya'da Krasnoyarsk Vilâyeti: 125.600 kişi, Altay: 85.800 kişi, Tomsk Vilâyeti: 92.400 kişi, Kemerovo Vilâyeti: 97.200 kişi, Sverdlovsk Vilâyeti: 89.200 kişi, Molotov (şimdiki Perm) Vilâyeti: 84.300 kişi.

M. KUZNETSOV

SSCB Halk İçişleri Komiserliği

Özel İskân Yerleri Başkanı

¹¹ Uravelli, a.g.e., Koleksiyon.

BELGE¹²

Özel İskân yerlerinde kayıtlı olan sürgün ve tahliye edilmiş kişilerin sayısına ilişkin 15.07.1949 tarihli Belge:				
Nüfus ve Gruplar	Toplam Sayı	Erkek	Kadın	16 yaş altı
Almanlar	1.093.490	286.311	435.413	371.766
Çeçen, İnguş, Karaçay Ve Balkarlar	463.633	114.139	148.919	200.578
Kırım Tatarları, Rumlar, Bulgarlar ve Ermeniler	192.953	55.594	73.346	62.013
Kalmuklar	77.663	22.380	29.577	25.706
Türkler	81.575	19.492	25.107	37.047
Baltik Arazilerinden	91.204	24.028	40.877	26.805
Moldova'dan	34.763	9.233	13.702	11.828
Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan ile Karadeniz Bölgesinden	57.246	18.139	18.892	20.035
TOPLAM	2.092.527	549.419	787.830	755.278
Ukrayna Milliyetçileri	95.552	22.569	48.583	24.100
Vlasovcular	131.394	131.130	267	-
Litvanyalılar	46.456	13.553	19.698	13.305
Ukrainliler	22.498	11.744	10.754	-
Alman yanlıları	2.277	524	1.162	591
Mesih Tarikatı üyeleri	1.028	168	618	242
Kulaklar (köy zenginleri)	124.585	34.316	41.694	48.574
Polonyalılar	31.988	8.580	12.473	11.435
Diğerleri	3.232	515	1.899	818
TOPLAM	459.510	223.000	137.145	99.365
GENEL TOPLAM	2.552.037	772.419	924.975	854.648

Albay V.V. ŞİYAN
SSCB İçişleri Bakanlığı Özel İskân Yerleri Başkanı

¹² Uravelli, a.g.e., 9479, Koleksiyon.